İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

UYGULAMALI SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İstanbul'da İkamet Eden ve Çocuklarını Uluslararası Okula Gönderen Expatriate Ebeveynlerin, Sosyal, Kültürel Adaptasyon Süreçleri ve Uluslararası Okulların Bu Alanlardaki Rolü

Yüksek Lisans Tezi

Burcu Doğan Koçak

200012792

İstanbul, 2020

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

UYGULAMALI SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İstanbul'da İkamet Eden ve Çocuklarını Uluslararası Okula Gönderen Expatriate Ebeveynlerin, Sosyal, Kültürel Adaptasyon Süreçleri ve Uluslararası Okulların Bu Alanlardaki Rolü

Yüksek Lisans Tezi

Burcu Doğan Koçak

200012792

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Poyraz

İstanbul, 2020

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Uygulamalı Sosyoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi **Burcu Doğan Koçak** ‘ın **“İstanbul'da İkamet Eden ve Çocuklarını Uluslararası Okula Gönderen Expatriate Ebeveynlerin Sosyal, Kültürel Adaptasyon Süreçleri ve Uluslararası Okulların Bu Alanlardaki Rolü”** başlıklı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulu **19.08.2020** tarih ve **2020-512/14** sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **oybirliği** ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	ÜNİVERSİTESİ
TEZ DANIŞMANI	: Doç Dr. Mustafa POYRAZ	İstanbul Ticaret Üniversitesi
JÜRİ ÜYESİ	: Prof. Dr Necmettin DOĞAN	İstanbul Ticaret Üniversitesi
JÜRİ ÜYESİ	: Prof. Dr. Şükrü ASLAN	Mimar Sinan Güzel Üniversitesi

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversite'sinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Burcu Doğan Koçak

Özet

Günümüzde küreselleşme ülkeler arasında yoğun göçlere sebep olmakta ve insanlar, ekonomik şartlar, iş fırsatları, eğitim olanakları, sosyal, kültürel sebepler, güvenlik arayışı ve yeni bir hayat beklentisi gibi çeşitli sebeplerden ötürü daha önce hiç olmadığı kadar yoğun bir şekilde ülke değiştirmektedirler. Küreselleşme ve ekonomik rekabetin de etkileriyle, gittikçe çoğalan çok uluslu şirketlerle birlikte ülkeleri dışındaki pozisyonlara atanan profesyonellerin sayıları da artmaktadır. Bunun sonucunda ailelerin, expat olarak farklı ülkelerde yaşamlarına devam etmeleri ile hayatlarının sosyal, kültürel, eğitim ve diğer alanları da etkilenmektedir.

Bu tez çalışması ile amaçlanan, Türkiye'deki bir metropolde (İstanbul) ikamet eden ve çocuklarını uluslararası okula göndermeyi tercih etmiş olan expat ebeveynlerin sosyal ve kültürel hayata adaptasyonlarının, destek kaynaklarının, olası kültür şoklarının incelenmesi ve uluslararası okulun adaptasyon sürecindeki rolünün anlaşılmaya çalışılmasıdır. Böylece çok ayrı bir göçmen kategorisi olarak expat bireylerin (ebeveynler) sosyal adaptasyonlarına yönelik belirli çıkarımlarda bulunulacak ve uluslararası okulların sosyal adaptasyon süreçlerine etkisi anlaşılmaya çalışılacaktır. Çocukları için uluslararası eğitimi tercih etmiş olan bu expat velilerin, uluslararası okullar etrafında oluşan ilşkileri, bu ilişkilerin onları ne derce etkilediği ve kendi yerel kimliklerini farklılaştırma durumunun irdelenmesinin yanı sıra bir alt başlık olarak uluslararası okullar ile ilgili akademik, sosyal ve kültürel açıdan görüş ve düşünceleri ile ilgili görüş ve tecrübelerinden yararlanılacaktır.

Araştırma tümevarımsal nitel çalışma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda İstanbul'da ikamet eden toplam 30 expat ebeveyn birey ile derinlemesine yüz yüze görüşme yapılarak veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Bireylere öncelikle sosyodemografik özellikleri (yaş, doğduğu ülke, medeni durum, eğitim ve expat hayatı bilgileri) ile ilgili sorular içeren veri toplama formu uygulanmıştır.

Ardından Türkiye'ye gelişleri ve buradaki yaşamları ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Son kısımda ise expat hayatları ile ilgili sosyal, kültürel ve eğitim boyutlarını içeren sorular yöneltilerek veri toplama işlemi tamamlanmıştır. Elde edilen bulgular araştırma soruları bağlamında nitel betimsel analiz ile işlenerek yorumlanmış ve ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Expat, sosyal adaptasyon, kültür, eğitim*

Abstract

Today, globalization causes migration all around the globe. People are constantly leaving their home countries in the pursuit of security, better economical conditions, career opportunities, search of different lives and cultures, better educations, etc. Some are voluntarily changing countries yet some are assigned to different posts by the companies that they are working for. Along with the rising number of multinational companies, the professionals appointed to positions outside their home countries have been increasing too. The lives of those professionals referred to as "expats" are affected in many apects (i.e. cultural, social, educational) due to constant traveling and relocation.

The aim of this thesis is to investigate the adaptation process and social life of a group of expat parents residing in Istanbul who opted to send their children to an international school. Thus, some implications will be made in order to understand the social adaptation processes of expat individuals and the role of international schools on this matter. As a subtitle, the opinions of those parents regarding the purpose/promise of international schools on raising "global citizens" will be questioned.

The study has been carried out with the inductive qualitative study method. In this context, data collection was carried out by in-depth face-to-face interviews with a total of 30 expat parents residing in Istanbul. First, a data collection form was applied to participants with questions about their socio-demographic characteristics (age, country of birth, marital status, education, and expat life information).

Then detailed questions have been asked about their first arrivals to Turkey, their prior lives and adaptation processes. In the last part, the data collection has been completed by asking questions about social, cultural and educational dimensions related to expat lives. The findings were interpreted by the qualitative descriptive analysis within the context of research questions and the results were discussed.

Keywords: *Expat, social adaptation, culture, education*

İÇİNDEKİLER

Özet …… v

Abstract …… vii

İÇİNDEKİLER…… viii

TABLO LİSTESİ …… x

ŞEKİL LİSTESİ …… xi

KISALTMALAR …… xii

1. GİRİŞ …… 1

1.1. Tezin Sorunsalı …… 3

1.2. Tezin Önemi …… 3

1.3. Tezin Kapsamı …… 4

1.4. Sınırlılıklar …… 5

1.5. Tanımlar …… 5

2. LİTERATÜR TARAMA …… 8

2.1. Expatlık …… 8

2.2. Göç…… ……10

2.3. Küreselleşme ve Expatlar ……..11

2.4. Expatlar Türleri ……..13

2.4.1. Atanan Expat ……14

2.4.1.1 Atanan Expatların Alt Bölümleri …… 17

2.4.2. İradi/Gönüllü Expat …….. 17

2.4.3 Expat-Preneur/ Yatırımcı Expat …….. 18

2.5. Expat Ebeveynlerin Adaptasyon Süreçleri …… 19

2.6. Expat Ebeveynler, Kültür ve Kültür Şoku …… 25

2.7. Expat Ebeveynler ve Sosyal Yaşam Deneyimleri …… 27

2.7.1. Dil Bariyerleri …… 30

2.8. Uluslararası Okullar ……...……..….. 31

2.8.1. Uluslararası Okul Deneyimleri ……...……32

2.8.2. Uluslararası Okulların Statüsü ……3

3. YÖNTEM …….…….… 37

3.1. Araştırma Soruları ……..…….....…… 38

3.2. Araştırma Modeli ……..…..…… 38

3.3. Katılımcılar ……....…… 39

3.4. Veri Toplama …….…… 39

3.5. Veri Analizi ……...……..…41

4. BULGULAR ……..…..…42

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular…...…….…… 42

4.2. Expatların İstanbul'a İlişkin Kültürel Algıları ve Adaptasyon Süreçlerine Ait Bulgular…….....……..….44

4.3. Expat Ebeveynlerin Expat Hayatı ile İlgili Değerlendirmeleri, Sosyal Yaşam ve Destek Kaynaklarına İlişkin Bulgular...…….48

4.4. Uluslararası Okulların Expat Hayatındaki Rolüne İlişkin Bulgular…..…51

4.4.1 Expat ebeveynlerin uluslararası eğitim değerlendirmelerine ve uluslararası okulların dünya vatandaşı yetiştirme görüşüne ilişkin bulgular……..……....52

4.5. Bulgulara İlişkin Kelime Bulutu ve Kümelenmiş Ögeler…..…....…….56

5. TARTIŞMA …….....58

5.1. Demografik Özelliklere İlişkin Tartışma…...…..…… 59

5.2. Expatların İstanbul'a ve Türkiye'ye İlişkin Kültürel Algıları ve Adaptasyon Süreçlerine Ait Tartışma…….…..…..……..…… 59

5.3. Expat Ebeveynlerin Expat Hayatı ile İlgili Değerlendirmeleri, Sosyal Yaşam ve Destek Kaynaklarına İlişkin Tartışma…… 61

5.4. Uluslararası Okulların Expat Hayatındaki Rolüne İlişkin Tartışma…..64

5.4.1 Expat ebeveynlerin uluslararası eğitim değerlendirmelerine ve uluslararası okulların dünya vatandaşı yetiştirme görüşüne ilişkin tartışma……..……65

6. SONUÇ……...….67

KAYNAKÇA …… 69

EKLER ……..…… 82

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1 Katılımcıların sosyodemografik ve expat özellikleri ……. 43

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Türkiye'deki şirketlerde çalışanların uluslararası
görevlendirmede tercih ettikleri ülkeler …… 16

Şekil 2.2. Expatlarda kültür adaptasyonu, iş tatmini, yaşam tatmini ve
işten ayrılma niyetleri……..……..……..… 20

Şekil 2.3. Oberg adaptasyon basamakları ……..…..……21

Şekil 2.4. Black ve Gregerson modeli……..23

Şekil 2.5. Expatların ana ülkeden ayrılmadan (üstte) ve döndükten (altta)
sonra şirketler tarafından yapılan uygulamalar …… 24

Şekil 2.6. Expatlarda kültür şokunu etkileyen faktörler ……...…...… 26

Şekil 2.7. Expatlarda kültür şoku U-eğrisi ve W-eğrisi ……..…… 27

Şekil 4.1. Nvivo analizi sonucu oluşan kelime bulutu (Word cloud) ……..…….... 56

Şekil 4.2 Nvivo analizi sonucu kümelenmiş ögeler (items clusters) …….. 57

KISALTMALAR

AE	**:**	Assigned Expat
AP	**:**	Advanced Placement
SIE	**:**	Self-Initialized Expat
PCN	**:**	Parent Country Nationals
IB	**:**	International Baccalaureate
IGCSE	**:**	International General Certificate of Secondary Education
CIS	**:**	Council of International Schools
TDK	**:**	Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Göçün özgün bir şeklini temsil eden expatriate kavramı vatandaşı olduğu ülkeden genelde çalışma amacıyla farklı bir ülkede geçici olarak ikamet eden ve bu ülkede görev yapan kişilerin hayatları ile ilgili genel bir kavram olarak tanımlanır (Gatti, 2009, s.4). Expat iş hayatının çoğunluğunu belirli bir zaman diliminde farklı ülkelerde geçiren kişidir, bundan dolayı expatriate kendi ülkesinin dışında çalışan ve çalışmakta olduğu ülkeye göç etmeyen kişiler için kullanılan bir tanımdır (Barber & Pittaway, 2000, akt., Akgül, 2015). Expat kelimesinin Türkçe karşılığı TDK'da yer almazken 'gurbetçi' (Öztürk, 2019, s.16) veya "ülkesi dışında yaşayan kişi" (Cambridge sözlük, 1995) en sık karşılaşılan çeviri şeklidir. Türkçe olarak kavrama tam bir karşılık bulunamadığından, çalışmada İngilizcesinin kullanılması uygun görülmüştür. Bu kavram ilaveten çoğunlukla bağımsız şekilde üniversiteler, şirketler veya sivil toplum kuruluşlarında yurt dışında görev alan profesyonellere, sanatçılara veya vasıflı işçilere verilen genel bir isimdir (Bulut ve Ceyhan, 2012, s.45).

Hareket imkanı ve hareket özgürlüğü küreselleşen dünyada özenilen fırsatların başında yer alır (Bauman, 2010) expatlar bu özellikleriyle de "sıradan" göçmenden ayrışarak toplumsal yapının "üst düzeyinden" ülkeye giriş yapan, göçün olumlu ve istenen yüzünü temsil eden alanlarında profesyonel, yetişmiş ve iyi eğitimli kişilerdir (Green, 2009).

21. yüzyılda küreselleşmenin de etkileriyle birlikte çok uluslu şirketlerin sayıları artarken, sermayenin uluslararası platformda hareket imkanı artmış, ülkelerarası işgücü ve hizmet dolaşımında anlamlı bir yükselme yaşanmıştır (Akgül, 2015, s.14).

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde expat sayılarının yüksek olduğu gözlemlenmektedir, bunun nedeni bu ülkelerin,

vasıflı işçi, sanatçı ve diğer meslek gruplarından gerekli ihtiyaçlarını kendi ülkelerinden karşılayamaması ve ayrıca çok uluslu şirketlerin sayısının çoğalması ve resmi görevli devlet memurlarının yabancı ülkelerde görev yapmasıdır (Bozlağan vd. 2015, s. 14). Gelişmiş ülkeler ekonomik rekabeti arttırabilmek amacıyla yetişmiş, iyi eğitimli insan gücünü çekme girişimlerine önem vermekte ve hem ülkeler hem de büyük şehirler "çekim merkezi" olmayı hedeflemektedirler (Bozlağan vd. 2015, s. 15). Türkiye de bunu yapmayı hedefleyen ülkeler arasındadır, göç politikasında yenilikler

yaparak yabancı yatırımcıları ve expatları çekmek için yasal düzenlemelerin yapılması ve uygulanması amacıyla yenilenme çalışmaları gerçekleştirmektedir (Çetinarslan ve Can, 2019, s. 79).

Expat bireyler expat hayatını sürdürdükleri ülkelerde çalışma izni ile kendi vatandaşlıklarını koruyarak ikamet edebilir, ev sahibi ülkenin vatandaşlık şartlarını yerine getirerek bulundukları ülkenin de vatandaşlığını alarak çifte vatandaş olmayı tercih edebilir, geçici ikamet ettikleri ülkelere göç ederek daimî olarak orada yaşamayı seçme imkanlarına da sahip olabilirler (Gertsen, 1990, s.346; Kurşunlugil, 2010, s. 52).

Özellikle son yıllarda Türkiye, ekonomik olarak gelişmesinden dolayı göç veren bir ülkeden göç alan bir ülkeye dönüşmektedir (Daoudov, 2013; DGMM, 2017; Pérouse, 2013, s. 88). Ülkemizde ikamet eden expat bireylerin sayısı özellikle 1980'li yılların başlarında uygulanan açık pazar ekonomisi ve küreselleşme gibi etkenler ile beraber günümüze kadar artarak devam etmektedir (Kurşunlugil, 2010, s. 52).

Türkiye'de ikamet eden expat bireylerin şehir olarak en fazla İstanbul tercih ettikleri görülmüştür (Bulut ve Ceyhan, 2012, s.219). Bunun en önemli sebebi, İstanbul'un ülkemiz ekonomisinin çoğunu sağlaması ve özellikle uluslararası kuruluşların şubelerinin ve büyük holding ve şirketlerin İstanbul'da bulunmasıdır. İstanbul'u yine sanayi açısından gelişmiş İzmir ve Bursa takip etmektedir, resmi görevlerle atanan expatlar dolayısıyla Ankara'da sıralamada yer almaktadır (Çetinarslan ve Can, 2019, s.80).

Expatriate'nin hem atanmış olduğu yurt dışındaki yeni görevinde hem de bu ülkedeki yeni hayatında ve çevresinde çeşitli sorunlarla karşılaşma olasılığı yüksektir ki bunların en başında gelinen ülkeye, kültürüne uyum sağlama yani adaptasyon sorunu yer almaktadır. Eğer bu uyum problemi aşılamazsa expatriatenin iş hayatında stres ve buna bağlı olarak ev sahibi ülkeden erken ayrılma (premature leaving) gibi sonuçlarla karşılaşılmaktadır (Yavaş & Bodur, 199, s. 267).

1.1. Tezin Sorunsalı

Bu tez çalışması İstanbul'da ikamet eden bir grup expat ebeveyin ile elde edilen veriler kapsamında expat ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri, ülkemiz ile ilgili algıları, ev sahibi ülkenin sosyal hayatına adaptasyonları, expat hayatı ile ilgili görüşleri ve sosyal deneyimleri ile ilgili inceleme yapmak için tasarlanmıştır. Expat bireyler veya ebeveynler geçici olarak ikamet ettiği yabancı ülkelerde yabancılar içinde özgül sosyalleşme süreçlerine sahiptir. Dolayısıyla bu tez çalışmasında expat bireylerin yaşantılarına özgü olarak deneyimledikleri sosyal, kütlürel adaptasyon süreçlerinin nasıl olduğu, bu süreçteki destek kaynaklarının neler olduğu ve son olarak uluslararası okulların adaptasyon süreçlerindeki rolü ve sosyal hayatlarındaki yerinin ne olduğu sorularına yanıtlar aranacaktır. Bu bağlamda ülkemizde az sayıda yapılmış çalışmalardan birisi olarak ülkemizdeki expat ebeveynler ile ilgili detaylı veriler toplanarak tümevarımsal olarak gerçekleştirilen bu tez ayrı bir göçmen kategorisi olarak expat hayatı ile ilgili detaylı bilgiler sunacaktır.

Tez sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilerek ülkemizde ikamet eden expat bireylerin sosyal ve kültürel özellikleri, expat hayatları ve sosyal ilişiklerine karşı tutum ve bakış açıları ortaya çıkarılacaktır. Ortaya çıkarılan kavram ve kavramsal gruplar arasında ilişkilendirmeler yapılacaktır. Bu şekilde araştırma sonucunda ülkemizde ikamet eden expatlar ile ilgili bazı yaklaşım ve hipotezler ortaya çıkarılarak literatüre katkıda bulunulacaktır.

Bu bağlamda, bu tez çalışmasında ülkemizde ikamet eden bir grup expat ebeveynin sosyodemografik bilgileri, ülkemizdeki sosyal adaptasyon süreçleri, varsa yaşadıkları kültür şokları, ülkemiz hakkındaki düşünceleri, destek kaynakları ve çocuklarını gönderdikleri uluslararası okulun sosyal uyum süreçlerindeki rolüne dair değerlendirmeleri nitel analiz yöntemleri incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Tezin Önemi

Expat kavramı ülkemiz için Cumhuriyet tarihinden sonraki dönemde üzerinde durulmaya başlanan bir konu olmasına rağmen yapılan çalışmalar genellikle bu durumu nicel yaklaşım temelinde incelemiş ve sayısal veriler sunmuşlardır. Dolayısıyla mevcut çalışmanın nitel verilere dayalı bir araştırma olması, expatların

hayatlarının daha derinlemesine incelenmesine imkan sağlamaktadır. Elde edilen sonuçlar ülkemizde yapılan özgün bir göçmen grubu olan expat bireylerin hayatları ile ilgili daha derinlemesine sonuçlar ortaya koyduğu için expatların yaşadıkları tecrübeler, deneyimler ve muhtemel problemlerin ortaya çıkarılması açısından önemlidir.

Buna ilaveten araştırmaya dahil olan expat ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri temelinde ülkemiz ile ilgili görüşleri ve adaptasyon süreçleri ile ilgili söylemlerinin sonraki araştırmalara katkı sağlayacağı, ayrıca expatların görev aldıkları ulusal ve uluslararası şirketler için bu tez kapsamında sunulan sonuçların önemli olacağı öngörülmektedir. Expatların sosyal adaptasyon süreçlerinin farklılığı ile ilgili STK'lar, politika yapıcılar ve kurumlar için bu bireylerin ülkemizdeki kültürel ve sosyal deneyimleri ve zorluklarını da ele alan bu çalışmanın alanyazına özgün bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Tezin Kapsamı

Bu tez çalışmasının kapsamında İstanbul'da bulunan uluslararası bir okulda görev yapan veya çocuğunu bu okula gönderen farklı meslek gruplarından 21 farklı ülkeden gelmiş olan toplam 30 expat ebeveyn ile görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir. Yapılan çalışma ülkemizde ikamet eden expatların sosyal ve kültürel hayata adaptasyonları, ülkemize dair görüşleri, olası kültür şokları, bu süreçlerdeki destek kaynakları ve daha özelde çocuklarını gönderdikleri uluslararası okulun sosyal hayatlarına rolüne dair değerlendirmelerini ve deneyimlerini nitel analiz yöntemleri ile incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde sayıca artan expat bireylerin görüşleri ve ülkemiz ile ilgili bakış açıları incelenmiştir. Aynı zamanda konuya daha detaylı bir bakış açısı sağlamak açısından bu tez kapsamında küreselleşme, göç, expat tanımı, uluslararası okullar ile ilgili bilgiler de kısaca incelenecektir.

Yapılan çalışma nitel olarak tasarlandığı için katılımcılardan elde edilen veriler nitel analiz kapsamında gerçekleştirilmiştir. Nitel analiz sorunsala sorgulayıcı ve yorumlayıcı bir şekilde yaklaşarak durumları doğal ortamda bütüncül bir şekilde anlama amacı taşır (Guba ve Lincoln, 1994). Veri analizinde temel nitel veri analizi kapsamında betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma öncelikle nitel araştırma yaklaşımları kullanılarak yapıldığından dolayı elde edilen sonuçlar benzer gruplara genelleme yapılamaz. Aynı zamanda mevcut çalışma sadece bir okul etrafında ve sınırlı bir alanda gerçekleştirilmiştir; bu açıdan da sonuçları genellemek uygun değildir. Ancak elde edilen bulgular, sayıca az araştırmanın odaklandığı bu alan temelinde önemli bir veri oluşturmaktadır. Ayrıca, çalışmanın veri toplama, örneklem belirleme, veri analizi ve çıkarım yapma sürecinde bazı sınırlamalar ile karşılaşılmıştır.

Öncelikle araştırma sonuçları çalışmaya dâhil etmek için seçilen katılımcıların verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Ayrıca bu çalışma, veri toplama işleminde kullanılmış olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin ve katılımlı gözlem yönteminin olası sınırlılıklarını içermektedir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcılar ile yapılan mülakat soruları sonucunda elde edilen bilgiler katılımcıların ifade ettiklerini araştırmacının anlayıp aktarabilme yeteneği ile sınırlıdır.

Son olarak bu çalışma için toplanan veriler Ocak – Mart 2020 tarihlerinde elde edilmiştir. Bu bağlamda katılımcılardan toplanan veriler katılımcıların evlerinde, okul bahçesinde veya tercih ettikleri kafelerde gerçekleştirilmiştir. Bu sebepten dolayı elde edilen sonuçlar veri toplama tarihlerinde katılımcıların verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Expat: 18. yy ortalarında bugünkü anlamıyla kullanılmaya başlamış olan "Expatriate" kelimesi Latince "ex" yani dışında ve "patria" kişinin doğduğu ülke anlamına gelen iki kelimenin birleşmesinden oluşmuş ve kendi ülkesi dışında bulunan insan anlamına gelmektedir (Pearsall, 1999). Geniş bir çerçeveyi içeren bu tanım göçmenleri ve mültecileri yani bir şekilde zorunluluktan ve geleceği belirsiz olarak yapılan göçleri kapsamamaktadır (Hünler, 2012, s. 515). Literatürde "expatriate" genellikle bağlı olduğu şirketi/işvereni tarafından başka bir ülkeye profesyonel amaçlarla belirli bir süreliğine gönderilmiş olan kişidir (Van der Knaap, 2017, s. 52). Aynı şekilde Cohen' in deyimiyle bir görev sebebiyle belirli bir süreliğine başka bir ülkede bulunan ve genellikle eğitimli, alanında uzman kişiler için kullanılmaktadır (Cohen, 1977, s. 6).

Göç: Sosyolojik açıdan büyük önem arz eden göç haraketleri, ekonomik, siyasi, doğa şartları, güvenlik ihtiyacı ve çeşitli mecburiyetlerden dolayı ülkeleri içinde (iç göç) veya kişilerin doğdukları, vatandaşı oldukları ülkelerden ayrılmaları, hayatlarını geçici veya kalıcı olarak farklı topraklarda (dış göç) sürdürmelerinin yanı sıra daha olumlu yaşam şartlarına ulaşmak, farklı ülkeler, kültürler deneyimlemek, keşif ve yenilik arzusu olarak özetlenebilir (Massey vd, 1993).

Küreselleşme: Globalleşmenin Türkçe karşılığı olarak kullanılan "Küreselleşme", ekonomik bir terim olarak doğmuştur. Dünyanın tamamını etkileyen, geri dönülemez bir süreç (Bauman, 2010) olarak mekanların yaklaşması, ulusal sınırların birçok ölçekte silinmesi, serbest dolaşım, ekonomik pazarın büyümesi, fikirlerin, ideolojilerin, deneyimlerin, teknolojinin paylaşılması ile dünyanın ortak bir pazar haline dönüşmesidir (Balay, 2004).

Uluslararası Okul: Uluslararası okul kavramı temel olarak bir ülkede geçerli ulusal müfredatı takip etmeyen ve genellikle IB, AP veya IGCSE programlarını uygulayan okullar olarak tanılanır (Straffon, 2003). IB (International Baccalaureate) veya Uluslararası Bakalorya, dünyanın birçok ülkesinde uygulanan uluslararası bir lise sistemidir (Straffon, 2003). AP (Advanced Placement) özellikle ABD'de uygulanan ve pek çok üniversite tarafından kabul edilen bir ders çeşididir. IGCSE (International Genel Certificate of Secondary Education) ise İngiliz eğitim kurumları tarafından kabul edilen ve gerekli koşulları sağlayan öğrencilere verilen uluslararası bir eğitim belgesidir. Bu okullar özel okul statüsünde faaliyet gösterirler ve bu sebepten dolayı ulusal veya devlet okullarından çok farklıdır. Bu okullara giden öğrencilerin ebeveynleri genellikle o ülkeye çalışmaya gelmiş expat ailelerden oluşmakta ve çocuklarının daha küresel bir eğitim almalarını isteyen expatlardır. Okullarda görev yapan öğretmenler ulusal veya uluslararası öğretmen ve yöneticilerden oluşabileceği için bazı çalışanlar expat bireylerden oluşmaktadır.

Sosyal Adaptasyon: Sosyal adaptasyon veya sosyal uyum bireysel ve grup davranışlarının, belirli özel bir toplum, sınıf veya sosyal gruptaki geçerli norm, kural

ve değerler sistemine uyacak şekilde bireyde meydana gelen içsel ve dışsal değişimler bütünü olarak tanımlanır (Kahle, 1983). Toplumsal değişme nispeten kısa süreler boyunca yaşamın önemli yönlerini etkilediğinde, sosyal uyum seviyeleri toplamda ikamet eden yabancı bireyler (expat) için giderek fazla önem kazanmaktadır.

Kültür Şoku: Bireyin yeni bir kültüre uyum sağlama aşamasında alışmış olduğu düzenin dışında çeşitli farklılıklarla karşılaşması sonucunda iç dünyasında oluşan kaygı ve endişe kökenli negatif duygular kültür şoku olarak tanımlanabilir ve özellikle uluslararası alanlarda çalışan preofesyonel kişilerde ve/veya ailelerinde karşılaşılan bir problemdir (Weaver, 1994, akt, Akgül, 2019).

2. LİTERATÜR TARAMA

Bu bölümde expat kavramı ve bu araştırma soruları ile ilgili literatür kısaca incelenmiş ve özetlenmiştir. Öncelikle expat kavramının ortaya çıkmasına sebep olan süreçler göç ve küreselleşme bağlamında incelenmiştir. Ardından expat bireylerin ikamet etmeye başladıkları ülkelerdeki adaptasyon süreçleri, kültürel ve sosyal özellikler ile ilgili ilişkileri hakkında daha önce yapılmış çalışmalar özetlenmiştir. Ayrıca, ülkemizde expat bireyler konusunda gerçekleştirilen çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Expatlık

Expatlık veya göç kavramı antik çağlardan günümüze kadar devam etmektedir. Expatlık bazı meslek gruplarını içeren ve bireyin farklı amaçlar ile farklı bir ülkede geçici bir süre ikamet etmesi olarak tanımlanır (Dumont ve Lemaître, 2005). İlk expatlar olarak ele alınabilecek olan kişiler tüccar, misyoner ve diplomat olarak yabancı ülkelerde yaşamaya başlamışlardır (Dumont ve Lemaître, 2005). Bu kişilerin sayıları 15. yüzyıldan sonra özellikle Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilen ticari faaliyetler ve sömürge süreçlerinde daha fazla artmıştır (McNulty ve Selmer, 2017).

Göç hareketleri insanlık tarihi boyunca hep varolmuş, insanlar çeşitli sebeplerden göçmüşlerdir, dünya nüfusunun yaklaşık %10'unun 1850 ve 1910 yılları arası hareket halinde olduğu belirtilmiş olsa da 21.yy ile birlikte bu yoğunluk önemli ölçüde fazlalaşmıştır (Adams ve Kirova, 2006). Günümüzde ise 8 milyar nüfuslu dünyanın yaklaşık %2,5 (200 milyon) oranındaki insan doğduğu ülke sınırları dışında yaşamakta oldukları saptanmıştır (Piper, 2005). Pek çok ülke göç almakta, vermekte veya göç yolu üzerinde bulunmaktadır (Langford, 1998; Schiff ve Ozden, 2005). Göçlerin amaçlarına ve şekillerine bağlı olarak uzmanlar farklı göçler tanımlamaktadırlar (Hünler, 2012). Göç hareketleri genel olarak, gönüllü, zorunlu, geçici ve kalıcı olmak üzere nitelendirilebilir ve bu doğrultuda göçmen, mülteci, sığınmacı, geçici olarak kalan kimse (sojourner) ve expatriate olarak isimlendirilir (Berry, 2001).

Basite indirgemek istenirse "zengin expat" "fakir göçmenin" (Adams ve Kirova, 2011) tam zıddıdır; ilkine her zaman kapılar açıkken ikincisi genel olarak tercih edilmeyendir (Nagel, 2005; Gatti 2009; Pérouse, 2012). Gatti'ye (2009) göre expatlar "pozitif" bir göç şeklini temsil ederken; göçmenler geleneksel ve "negatif" göçü temsil

etmektedirler. Daoudov'a (2013) göre ise toplumsal ve siyasi açıdan bir katlanılan göç bir de arzu edilen göç vardır ki arzu edilen göçü expatlar oluşturmaktadır.

Expat olarak yabancı ülkelerde ikamet etmeye gidenlerin sayısında son yarım asırda seyahat imkânlarının kolaylaşması ile beraber çok hızlı bir şekilde artış görülmektedir (McNulty ve Selmer, 2017). Expatlar çalıştığı şirket tarafından bir süre yabancı bir ülkede yaşamak için görevlendirilebilir veya kendi işini bularak orada yaşamayı seçebilmektedirler. Expatlar genellikle göreve gittikleri ülkede kalış süreleri önceden belirlenmiştir ve bu süre ortalama 3 ila 5 yıl arasında değişkenlik göstermektedir (Dickmann, Doherty ve Johnson 2006). Expat ile ilgili yasal düzenlemeler 20.yy ortalarında yapılmaya başlanmıştır. Buna göre iş çevrelerince expatlar genellikle ayrıcalıklı bir kesimi temsil etmektedir, "sıradan" göçmenden ayrışır ve toplumsal yapının "üst düzeyinden" ülkeye giriş yapmaktadırlar (Green, 2009).

Sosyodemografik özellikler açısından expatların oranları farklılık göstermektedir (Adams ve Van de Vijver, 2015). Sadece gelir seviyesi düşük ülkelerden gelişmiş ülkelere değil; iyi eğitimli görevlilerin, yöneticilerin, yatırımcıların da ekonomik seviyeleri farklı çeşitli ülkelere göç ettikleri görülmektedir (Adams ve Van de Vijver, 2015).

Collings ve arkadaşları tarafından yapılan bir tanımlamayla, expat bireylerin üslendikleri görev biçimleri onların expat sınıflarını tanımlamaktadır; buna göre, kısa ve uzun vadeli yabancı bir ülkede gerçekleştirilen uluslararası görevlendirme, yoğun uçuş gerektiren uluslararası görevlendirme, gezici uluslararası görevlendirme veya rotasyon, küresel olarak görev yapan sanal ortam takımları bunlar arasında yer almaktadır (Collings, Scullion ve Morley, 2007). Ayrıca, expat çeşitleri "geleneksel expat, teknolojik transfer, kariyer yer değiştirme, ülke yeni iş kurulumu (start-up)" olarak dört farklı şekilde de incelenebilir (Collings, Scullion ve Morley, 2007, s. 209). Bunların haricinde McNulty ise görev alanlarına göre expatları 5 fraklı grupta toplamış ve bu alanları, askeri alanda görev alan expatlar, çeşitli spor dallarıyla ile ilgili olan expatlar, dini görevle farklı ülkelerde bulunan expatlar, akademik kadrolarla farklı ülkelerde görev alan expatlar, insani yardım ve gelişme alanlarında görevli expatlardır (McNulty, 2015).

Expatların genellikle eğitim seviyelerinin yüksek olduğu düşünülür (Dickmann, Doherty ve Johnson 2006). Bu konuda yapılan çalışmalarda OECD ülkelerinde ikamet eden yabancı çalışanları eğitim seviyeleri bulundukları ülkeye göre değiştiği dikkat çekmiştir (Dumont ve Lemaître, 2005). Araştırmaya göre Almanya ve Yunanistan'a bakıldığında expatların çoğunluğunun lise veya ön lisans programından mezun oldukları görülürken İngiltere, ABD ve Fransa'da bulunan expatların çoğunluğu üniversite ve daha yüksek derece sahibi bireylerden oluştuğu raporlandırılmış, Türkiye'de ise çoğunluğun lise dengi veya daha düşük eğitim seviyelerine sahip oldukları belirtilmiştir (Dumont ve Lemaître, 2005).

Belirtilen rakamlarda özellikle az gelişmiş ülkelerden gelen göçmenlerden oluşmasından dolayı eğitim seviyesinin bu şekilde olması beklenen bir durumdur. Ancak, bu tez çalışması kapsamında incelenen bireyler ülkemize gelen expatlardan oluşmaktadır ve katılımcılar en az üniversite mezunudur. Çalıma bakanlığının 2018 yılı raporuna göre çalışma izniyle Türkiye'ye gelen kişilerin eğitim düzeyi (bilinmeyenler hariç) %77'si lise ve üzeri eğitime sahiptir (Yabancıların Çalışma İzinleri, 2018).

2.2 Göç

Develi'nin yaptığı araştırmaya göre uluslararası göçün tarihi dört dönemde incelenebilir; Ticari Dönem (1500-1800), Sanayi Dönemi (1800-1925), Sınırlı Göç Dönemi (1925-1960) ve Sanayi Sonrası Göç Dönemi (1960 ve sonrası) (Massey vd, 1993). Yeni coğrafi keşifler, sömürgeciliğin yükselişi, sanayi devrimi ve savaşlar ile oluşan işgücü talepleri göç olgusunu da önemli hale getirmiştir. Göç teorilerinine baktığımızda ise erken dönem göç teorisinde Adam Smith'e göre emek piyaslarındaki mekânsal dengesizlikler ve gelir seviyesindeki farklar dolayısıyla kişiler ekonomik sebeplerden göç etmek durumunda kalmışlardır (Smith, 1776, akt. Portes, 1997)). Bu süreçte endüstri ve ticaretin önemli merkezlerine ve kentlere doğru bir göç görülmektedir, kırsal alanlar boşalmaktadır. Modern göç teorilerinde Robert Bach ve Alejandro Portes'in yaptıkları çalışmada bu dönem göçlerinin, göçün kökeni, yönü, devamlılığı, göç kaynaklı emek kullanımı ve göçmenlerin sosyal ve kültürel adaptasyonları (Portes & Bach, 1985; akt. Portes, 1997) şeklinde incelenebileceğini

belirtmişerdir. Ayrıca bu dönem yapılan göç çalışmalarında göçün süresi (kalıcı, yarı kalıcı, geçici), ekonomik, ekonomik olmayan, bieysel, orta boyut (hane halkı) ve makro (toplu göç) şeklinde kategorize edilebilir Portes & Bach, 1985; akt. Portes, 1997). 21. yüzyıl göç hareketlerinde bakınca ise bu göç dalgasının günümüzde üzerinde sıkça durulan önemli bir konu olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu süreçte önceki dönemlerdeki ekonomik kaygıların yerini özellikle toplu göçlerde yoğunlukla güvenlik endişelerinin aldığı gözlemlenmektedir (Massey vd, 1993).

2.3. Küreselleşme ve Expatlık

Expatlık ile küreselleşme arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Küreselleşme daha çok ekonomik ve politik bir kavram olarak değerlendirilse de özellikle kültürel yaşam üzerinde yoğun değişiklikler oluşturduğu, toplumları her açıdan etkilediği, ulaşım, iletişim, turizm, seyahat, sanat, popüler kültür, finansman, ticaret, spor, meslekler, eğitim sınırların dışına çıkmakta, farklı milletlerden insanlar hem sanal hem reel hayatta bir araya gelerek paylaşımlarda bulunmaktadırlar (Balay, 2004).

Küresel (global) kelimesi 1600'lü yıllara dayanmasına rağmen "küreselleşme" oldukça yeni bir kavram olarak literatüre 1960'lı yıllarda girmiş, 1980'lerde yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmış ve 1990'larda bilim çevrelerince tartışılan çıkış noktası ekonomik olan, siyasal, soyal ve kültürel açılardan tanımlanan bir kavram olmuştur (Armstrong ve Li, 2017). Soyolog bakış açısıyla Giddens ise küreselleşmeyi, dünyanın küçülmesi, dünyanın bir bütün olarak algılanıp bu bilinçle yaklaşılması, sınırların geçirgen hale gelmesi, dünyanın "sınırsızlaşması", ekonomik kaynaklı bir sürecin kültürel yüzü ve kendi içinde karmaşıklıklardan ve zıtlıklardan oluşan, çelişkileri bünyesinde barındıran ekonomik, siyasal, kültürel ve teknolojik bir kavramlar bütünüdür diyerek tanımlar (Giddens, 2000).

Bauman'a göre küreselleşme, özgürlük, hoşgörü, farklılık, adalet sloganlarını benimseyerek "büyüsü kaçtığına" inandığı dünyanın tekrardan "büyülü" hale getirme uğraşı olarak değerlendirmiştir (Bauman, 2003).

Küreselleşme modern dünya sistemini oluşturan ulus devletleri ve dolayısıyla toplumların üstünde birçok sayıda bağlantı oluşturmaktadır (Armstrong ve Li, 2017).

Dünyanın bir bölgesinde meydana gelen olayların, kararların ve faaliyetlerin dünyanın çok uzak bölgelerindeki bireyler ve topluluklar için önemli bir sonuç ortaya koyabileceği süreçleri açıklayan bir kavramdır (Adams ve Kirova, 2006). Küreselleşme ayrıca farklı ulusların insanların, kurumların, şirketlerin ve hükûmetlerin arasındaki etkileşim ve entegrasyonun hızlanması ve artırılmasıdır (Armstrong ve Li, 2017).

Günümüzde iletişim ve ulaşımda küresel değişimlerin hızı ve gücü ile çok uluslu şirketlerin eşzamanlı olarak yükselişi ile beraber uluslararası işgücü içindeki göçmenlerin sayısı sürekli artmaktadır (Armstrong ve Li, 2017). Expat küreselleşme ile uyumlu olmalıdır. Bu konuda teorik bilgilerin uygulanması hakkında çalışmalar varken göçmen kimlikleri hakkında fazla sayıda çalışma yapılmamıştır (Adams ve Van de Vijver, 2015).

Expat olmak genellikle farklı seviyedeki ekonomiye sahip ülkelerdeki bireylerin birbirlerine entegre olma süreçleri ile ilgilidir. Bu konuda, son yıllarda dünyada artan küreselleşmeyle beraber araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Armstrong ve Li, 2017).

Dünya genelinde görülen hızlı küreselleşme ile birlikte şirketler artık kendi ülkeleri dışındaki pazarlarda daha rekabetçi daha aktif olma ihtiyacı duymaktadırlar; bu noktada en önemli konu eğitimli , yetişmiş insan gücüdür (Fischer, 2003; Arogyaswamy ve Hunter, 2018). Ayrıca, gelişen teknoloji küreselleşmeyi yönlendirmiş ve dünyayı "düzleştirmiş" ise de bunun tersini savunan görüşler de vardır (Ghemawat, 2007). Son birkaç yılda özellikle politikada sağ kanat görüşün yükselmesi, ABD'nin ticaret tarifleri, İngiltere'nin AB'den ayrılması küreselleşmeyi bir adım geriye götürdüğü görüşünü savunmaktadır.

Küreselleşme ve politik dalgalara rağmen her ülke ve bölge kendi spesifik kültürünü korumaktadır (Hofstede, 2001). Bu sebepten dolayı şirketlerin farklı pazarlar ve onların kültürleri hakkında bilgi edinmesi ve bu bilgileri yayması mecburidir (Collings, Scullion ve Morley, 2007). Bazı bilgi transferlerinin fiziki varlık gerektirdiği durumlar vardır mesela gözlem, eğitim, paylaşım gibi, bunu sağlamanın yolu da bu bölgelere expat göndermektir (Cho ve Lee, 2018).

Dumont ve Lemaitre OECD ülkelerinde yapmış oldukları araştırmada ülke nüfusları ile çalıştıkları ülkenin vatandaşı olmayan çalışanların oranlarını incelemişlerdir ve farklı bir ülkede doğan bireylerin toplam nüfusa oranı yaklaşık %7,8 olarak hesaplamışlardır, Türkiye'de ise oran %1,9 ile bu oranın altındadır (Dumont ve Lemaître, 2005).

Küreselleşmenin etkileri ülkemiz de dâhil olmak üzere gelişmekte olan pek çok ülkede expatların sayısının artmasına neden olmuştur. Çalışma Bakanlığının verilerine göre ülkemizde yabancılara verilen çalışma izin sayısı ise 2018 yılı için 115.837 (34.573'ü Suriye vatandaşı) olup bunların 67.752'si erkek, 48.085'i kadındır ve 66.684'ü en az lise eğitimi almış kişilerden oluşmaktadır. Tercih ettikleri şehirlerde ilk sırada İstanbul gelirken, Antalya, Bursa, Ankara, İzmir, Muğla, Mersin ve Antep takip etmektedir. Suriye hariç değerlendirme yapıldığında Kırgızistan, Rusya, Ukrayna, Türkmenistan, Nepal'den gelen kişilerin 2018 yılında en çok çalışma izni alan kişiler oldukları görülmektedir. Sektörlere bakıldığında ise ticaret, turizm, sağlık hizmetleri, büro yönetimi ve eğitim alanları öne çıkmaktadır (Yabancıların Çalışma İzinleri, 2018).

2019 yılında ülkemize göç eden expat ve expat olmayan kişilerin toplam sayısı Suriyeli sığınmacılar hariç yaklaşık 577.000 olmuştur (AA, 2019) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2019 yılında ülkemizde ikamet eden (Suriye'den ülkemize gelen sığınmacılar hariç) expat ve diğer göçmen bireyler dahil edildiğinde 1,2 milyon yabancı uyruklu birey vardır (Kırkgöz, 2019). Bu verilerden de görüldüğü üzere çalışma izni alan kişilerin kaçının expat olarak değerlendirilebileceğini söylemek mümkün değildir, ülkemizde expat sayısı ancak tahmini değerler üzerinden hesaplanabilmektedir.

2.4. Expat Türleri

Daha detaylı tanımlama yapılması açısından geleneksel expat tanımı (Atanan Expat veya Assigned Expat) ve sonraki yıllarda ortaya çıkan iki farklı expat çeşidi olan Gönüllü/ İradi Expat (Self-Initiated Expatriate) ve Yatırımcı Expat (Expat-Preneur) ile ilgili temel özellikleri ve farklılıkları kısaca incelenecektir.

2.4.1. Atanan Expat

Küresel iş fırsatları kâr amacı güden firmaları yabancı pazarlara yönlendirmektedir (Mervosh ve McClenahen 1997). Bu durum da beraberinde gittikçe artan sayılarda mobil iş gücünü gerektirmektedir (Brookfield Global Relocation Services 2015). Yabancı ortaklar ve yatırımcıların olması, şirketlerin branşlarının birden fazla ülkede açılması, yöneticilerin ve üst düzey idarecilerin milliyetlerinde de farklılıklar oluşmasına sebep olmaktadır (Brookfield Global Relocation Services 2015).

Üst düzeyde genellikle şirketlerin menşei ülkesine mensup (PCN) idareciler görevlendirilmektedir (Carpenter, Sanders ve Gregersen 2000). Zira bu kişiler şirketin ve temsil ettiği ülkenin kültürel değerlerine hâkim olmaktadırlar. Bir expatın bu yönde eğitilmesi ve başka bir ülkeye konumlandırılması şirketler açısından oldukça maliyetli olmasına rağmen merkezden bilgi aktarımı açısından şirketlerde temel pozisyondadırlar (Downes ve Thomas 2000; Massingham 2010).

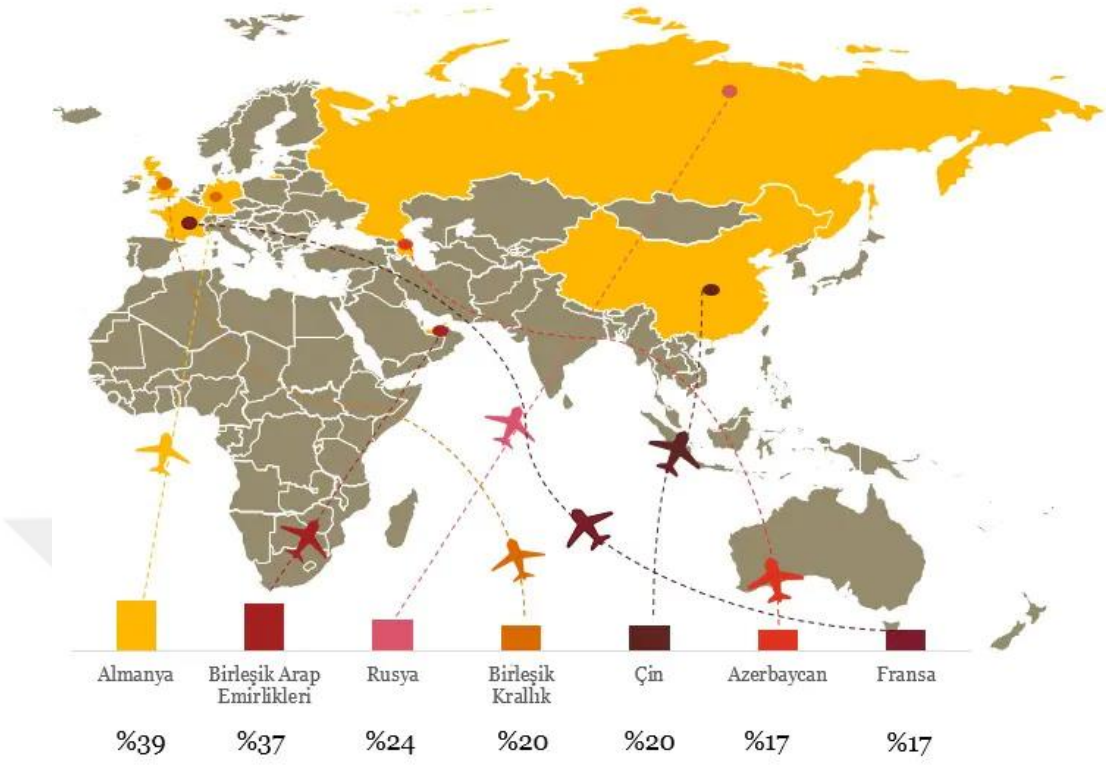
Yukarıda da bahsedildiği gibi görevlendirilen expatlar ile ilgili bu kararı şirketler vermektedir (Andresen vd. 2014). Bu karar doğrultusunda expatlar görevlendirilmenin öncesinde, süresince ve sonrasında bağlı bulundukları şirketlerden çeşitli destekler almaktadırlar. Buna örnek olarak kültürler arası eğitim/bilgilendirme, finansal destekler ve kariyer geliştirme fırsatları sayılabilir (Kraimer ve Wayne 2004). Destek mekanizması expatriate iş tatmininin önemli bir bileşenidir (Shaffer vd., 2001).

Ülkemizde expatların yaşamları ile ilgili son yıllarda daha fazla sayıda çalışma yapılmıştır (Çetinarslan ve Can, 2019; Bozlağan vd. 2015; Akgül, 2019; Kurşunlugil, 2010). Akgül (2019) expat akademisi olarak adlandırılan ve çok uluslu şirketlerin de istihdam aracı olarak uluslararası öğrencilerin değerlendirilmesi amacıyla kurulan expatriat akademisi hakkında güncel bir araştırma yapmıştır. Expat kavramını yabancı yöneticilerin farklı ülkelerde görev yapmaları olarak ele almış ve bu bağlamda expatriat çalışanların (yöneticilerin) yöntemlerini kısaca tartışmıştır. *Etnosentrik* yöntem, yabancı görevin önemli pozisyonlarına yerel ülkeden uygun aday olmadığında ana ülkeden kişi görevlendirilir. *Polisentrik* yöntemi ise ana ülkede görev yapan yöneticilerin diğer ülkelerde gerekli olan pozisyonlara hazırlanması ve eğitilmesi süreçlerini içerir. Bu yöntem şirketler için daha kazançlı olduğundan uluslararası şirketler kendi elemanlarını yetiştirerek yabancı ülkelerdeki pozisyon

ihtiyaçlarını bu şekilde çözme yoluna girerler. Bir diğer expat seçim yöntemi olan *rejiosentrik* yönteminde konuk ülkenin kültürüne ve düzenine alışık ve orada çalışmakta olan expatların seçim sürecini açıklar. Jeosentrik yöntemde ise çalışanın etnik kökeni veya diğer özelliklerine bakılmadan şirket merkezinin bulunduğu ana ülkede görev yapan en kıdemli yönetici expat olarak görevlendirilir. Gliatis ve Guerrier (1993, s. 231) çalışmalarında jeosentrizmde, son dönemlerde sıklıkla tercih edilen bir yöntem olduğundan bahsetmişlerdir (Gliatis ve Guerier, 1993, akt., Akgül, 2019).

Güncel olarak yapılan çalışmalarda küreselleşmenin Y veya Z gibi farklı kuşaklar üzerine olan etkilerini ve küresel pazarların gelişmesi ile beraber işyeri ve çalışan hayatlarında meydana gelen değişimleri ve trendleri incelenmiştir (Crowley-Henry ve Collins, 2017). Bazı küresel şirketler özellikle Y ve Z kuşaklarındaki genç yetenekleri çekebilmek için uluslararası görevlendirme (expat) teklifleri sunmaktadırlar (Crowley-Henry ve Collins, 2017). Ancak karşılaşılan en büyük sorunların motivasyon, yetenek gelişimi ve eğitim olduğu görülmektedir (Crowley-Henry ve Collins, 2017). Her yıl expat sayısının ülkemiz de dâhil olmak üzere artması beklenmektedir. Bu yüzden operasyonel etkinlikler ve maliyet yönetiminin etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Uluslararası danışmanlık şirketi PwC şirketinin Türkiye şubesi yaptığı çalışmada 41 kurumdan elde ettiği verileri kullanarak expat yönetimi ile ilgili uygulamaları incelemiştir (PwC, 2017). Araştırmaya katılan kurumlarda çalışanlar uluslararası görevlendirmeler için en fazla Almanya'yı (%39) tercih ettikleri görülmektedir (Şekil 2.4). İkinci sırada Birleşik Arap Emirlikleri bulunmaktadır. Şirketlerde uluslararası görevlendirmeler incelendiğinde hem mavi yakalı hem de üst düzey yöneticilerin görevlendirildiği görülmektedir. Öte yandan yerli sermayeli kurumların çoğunluğu (%85) orta kademedeki yöneticileri görevlendirmeyi tercih etmektedirler.

Şekil 2.1. Türkiye'deki şirketlerde çalışanların uluslararası görevlendirmede tercih ettikleri ülkeler (PwC, 2017)

Uluslararası görevlendirmelerde şirketlere getireceği en büyük yük ise maliyetleridir. Toplam maliyetleri hesaplamak şirketler açısından çok önemlidir. Görevlendirilen çalışanların maaşları, seyahat masrafları ve yapılan diğer harcamalar açısından insan kaynakları yönetimine çok fazla sayıda görev düşmektedir (PwC, 2017). Bununla beraber vergi, çalışma ve oturma izinleri, sigorta uygulamaları ve görevlendirilen ülkedeki iş hukuku diğer önemli başlıkları oluşturmaktadır. Kurumların yaklaşık %59 oranında kurum içinde görevlendirme yapabilecekleri çalışanlar olduğunu belirtmişlerdir (PwC, 2017).

2.4.1.1. Atanan expatların çeşitleri

Her görev için farklı eğitimlerden geçilmesi gerektiğinden expatın yeni görev ülkesine gitmeden önce neler yapması gerektiği net bir şekilde belirlenmelidir. Harzing (2001) expatlara yönelik 3 tip rol önermiştir; (1) "ayı" merkezden gönderilen, yabancı operasyonları kontrol etme görevli expat; (2) "bal arısı", "bitkiden bitkiye" gönderilen kişi sosyalleşme ve çok uluslu şirketlerin birimlerini bağlama görevli expat ve son olarak (3) "örümcek", birim içi network ve iletişim alanında daha enformel bir görevi olan expat. Bu rollerin her birinin yerli çalışanlarla farklı derecelerde iletişim halinde olma gerekliliği vardır. Ayıların daha az eğitime ihtiyaçları varken bal arıları ve örümceklerin kişisel iletişim gerekliliğinden ötürü gidecekleri bölgeler ile ilgili çok daha detaylı ve kapsamlı bilgilendirilmeye ve eğitime ihtiyaçları vardır (Harrison, 1994; Kim 2001). Dolayısıyla uluslararası görev için seçilen expatın özellikleri görevin mahiyetiyle paralellik göstermek durumundadır (Tung, 1981). Gidilen bölgede kurulmak istenen ilişkilere ve kontrol veya uyum mekanizmalarına göre uzamanlar görevlendirilmektedir (Harzing, 2001; Perlmutter, 1969).

2.4.2. Gönüllü (İradi) Expat

Görevli olarak atanan expatların dışında bir de Gönüllü Expat veya Self-İnitiated Expat (SIE) olarak tanımlanan gönüllü olarak başka bir ülkeye çalışmaya giden expatlar vardır (Jokinen, Brewster ve Suutari, 2008; Andresen vd., 2014). SIE'lere olan taleplerinin çoğu sektörde arttığı gözlemlenmektedir (Brookfield Global Relocation Services, 2012).

Genellikle farklı bir profil çizen bu kozmopolit bireyler, gönüllü olarak geldikleri ülkeyi kendileri araştırıp özellikle talep etmiş olduklarından ülke değişikliğini özellikle istediklerinden yukarıda bahsedilmiş olan adaptasyon sürecini genellikle daha rahat atlatmakta ve tüm koşullara daha kolay uyum sağlamaktadırlar (Inkson, vd., 1997; Doherty vd., 2011). Bu durum onların çok uluslu şirketler tarafından da öncelikli olarak tercih edilmelerini sağlamaktadır (Edwards, Jalette ve Tregaskis, 2012). SIE'lerin bir bölümünün çok tercih edilmeyen, uzak ve zor olarak değerlendirilen mekânlara da daha gönüllü ve rahat bir şekilde gitmeleri tercih edilme sebeplerini arttırmaktadır (Edwards, Jalette ve Tregaskis, 2012).

Yeni oluşmakta olan pazarlardaki bazı firmalar bu kişileri farklı lokasyonlara gönderip orada farklı pazar ve yurt dışı tecrübelerini edindikten sonra kendi ülkelerine geri çağırarak daha tecrübeli ve üst düzey pozisyonlarda görev almalarını sağlayabilmektedirler (Arp, Hutchings ve Smith, 2013).

SIE'lerin genel çoğunluğa bakıldığında expat tanımının ortalamasından daha genç ve bekâr oldukları gözlenmektedir. Daha ileri yaşlarda olanların ise çocukları büyümüş ve yine çoğu zaman bekâr kişilerden oluşmaktadır (Suutari ve Brewster, 2001). Doherty ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmalara göre SIE'ler yenilikler ve değişikliklere AE'lerden daha açık ve uyumlular. Özellikle 2005 yılından sonra sayılarının da yükselmesiyle birlikte SIE'lere daha fazla yönelinmiş ve onlarla ilgili olarak yapılan çalışmaların sayıları da artmıştır (Halim, Abu Bakar ve Mohamad, 2014).

2.4.3 Yatırımcı Expat

Yurt dışında yapılan yatırım faaliyetleri de expatriation tartışmalarına dâhil olmuştur. SIE'nin bir alt kategorisinde Yatırımcı Expat veya Expat-Preneurs (Expatriate Entrepreneur/EP) olarak literatürde yerini almıştır (Vance, McNulty ve Paik, 2015). Burada yatırımcıların kimi bireysel olarak veya ortaklarla yeni bir oluşum kurmuş, kimi de expat olarak görevli gittikleri ülkelerde kurmuş oldukları bağlantılar aracılığıyla pazarın da ihtiyaçlarını belirleyip karşılarına uygun bir fırsat çıktığında yatırımcılığa soyunmuş denebilir. Literatürde çok yeni var olan bir kavram olduğundan genel olarak artıları ve eksileri üzerine detaylı çalışmalar yapılmamış olmakla birlikte expatların genelde yaşadıklarıyla paralellik gösterdiği varsayılmaktadır. Diğer expatlardan farklı olarak yatırımcı statüsüyle bulunan expatların bulunduğu ülkenin iş yapma biçimleri, prosedürleri, yerel ortaklar gibi konularda daha bilgili oldukları varsayılmaktadır (Vance, McNulty, 2015)

2.5. Expatların Adaptasyon Süreçleri

Kültürlerarası adaptasyon, bir kişinin farklı yabancı kültürlere ve bu kültürlere ait çeşitli ögelere karşı takındığı tutumu ifade etmektele birlikte bireyin bu farklılıklar karşısında içinde bulunduğu ruh hali ve yeni kültüre hissettiği yakınlık derecesini olarak tanımlanabilir (Karaeminoğulları, Doğan ve Bozkurt, 2009, akt., İplik &Yalçın, 2017).

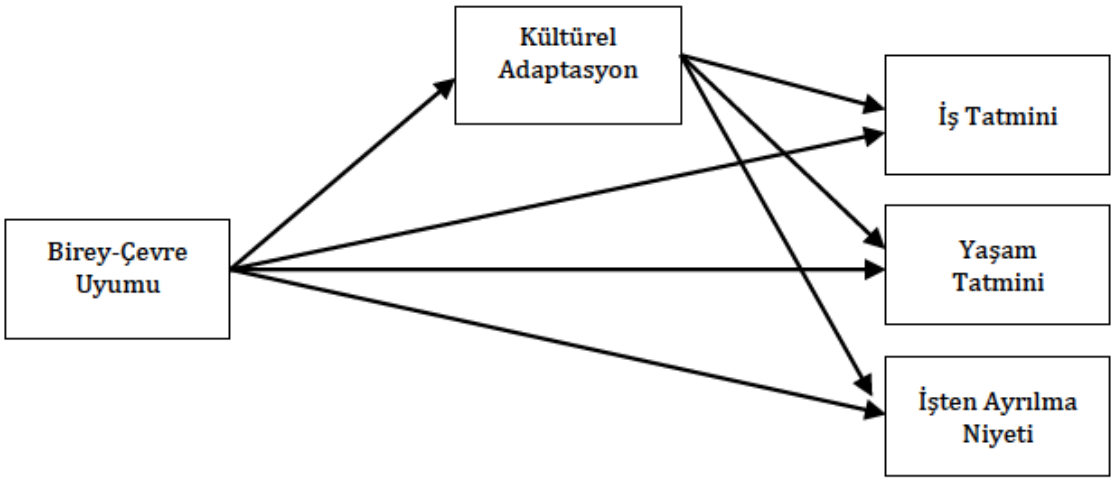
Yabancı kökenli çalışanların görev için bulundukları ülkelerin kültürlerine adaptasyonlarını etkileyen unsurlar üzerine yapılan araştırmalar yıllar içinde çoğalmaya başlamıştır.

Expatlar ve ailelerinin ve özellikle de ebeveynlerin yabancı bir ülkede çalışmaya başlaması ile beraber farklı sosyal, kültürel ve çevresel faktörler ortaya çıkmaktadır (İplik ve Yalçın, 2017). Bununla beraber bu ülkedeki hayata alışmak belirli bir süre alabilmektedir. Bu sürede expatların adaptasyon süreçlerini tamamlayabildikleri takdirde çalışmalarında başarılı olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Kim vd., 2018). Wyndham International Danışmanlık şirketininin yaptığı araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, expatların gittikleri ülkede uyum ve başarılarını etkileyen sebepler şu şekilde sıralanmıştır; eş/partnerin durumu, çocuk ve eğitim konuları, ev, dil, yaş, cinsiyet, taşınma giderleri, şahsi ekonomik durum ve gelinen ülkedeki ekonomik durum, sağlık hizmetleri, politik durum, kamu hizmetleri, doğal ortam, çevre gibi etkenler belirleyici olmaktadır (Labbs, 1999, akt., Akgül, 2015). Tüm sorunlar içinde en net şekilde ortaya çıkan ise Tung'un araştırmasında belirttiği üzere kültürel uyum sorunudur (Tung, 1981, s.56, akt. Akgül, 2015).

Expatların diğer göçmenler ile karşılaştırıldığında kültürleşme ve kimlik sorunları ile başa çıkmak için daha fazla seçeneği vardır ve expatların üç boyutlu bir kimlik modelini birbirine bağlanarak expat kimliği oluşturulabileceği belirtilmiştir (Adams ve Van de Vijver, 2015). Bunlar sırasıyla "kişisel kimlik, ilişkisel kimlik, sosyal kimlik" olarak listelenmiştir. Bu kimlikler, expatların farklı bir ülkede ikamet etme süreçlerinde kültürleşme ve kültür şoklarına nasıl tepki verdiklerini belirler (Adams ve Van de Vijver, 2015).

Birey-çevre uyumu ve expatlar ile ilgili farklı çalışmalar yapılmıştır. Birey, içinde bulunduğu yeni çevreye uyum sağlayabildiğinde yabancılaşma ve ruhsal sıkıntı hali

azalmakta, bununla birlikte iş yerindeki verimi, bağlılık duygusu ve özgüveninde de artış olduğu gözlemlenmektedir (Carless, 2005, akt., Yalçın ve İplik, 2017). Birey kendi değer ve inançlarıyla bulunduğu kültürün değer ve inançları arasında uyum yakaladığı ölçüde yeni kültüre adaptasyonu kolaylaşmaktadır aksi durum ise yabancı kültüre alışmaya çalışan birey için zorlayıcı bir süreç olarak görülmektedir (Dickmann, Doherty ve Johnson 2006). Ülkemizde yapılan güncel bir çalışmada (İplik ve Yalçın, 2017) expatların kültürel adaptasyonları incelenmiştir. Bu kapsamda birey-çevre uyumu, kültürel adaptasyon, iş tatmini, hayat tatmini ve işten ayrılma niyetleri arasındaki farklı ilişki boyutları ortaya konmuştur. Çalışmada araştırmacılar ülkemizde görev yapmakta olan 415 yabancı uyruklu akademisyen ile anket uygulaması gerçekleştirerek veriler toplamışlardır. Çalışma sonuçları kültürel adaptasyonun iş tatmini, yaşam tatmini ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkileri etkileyen değişken olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar aşağıdaki araştırma modelini önermişlerdir.

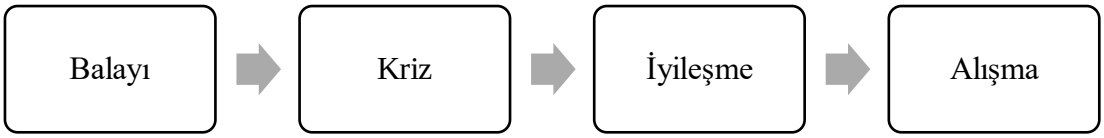
Şekil 2.2. Expatlarda kültür adaptasyonu, iş tatmini, yaşam tatmini ve işten ayrılma niyetleri (İplik ve Yalçın, 2017)

Yukarıda yer alan şekildeki bilgilere göre birey-çevre uyumu ve kültürel adaptasyonun birbiriyle ayrıca her ikisinin de iş tatmini ve yaşam tatmini ile işten ayrılma niyetlerine doğrudan etkisi vardır. Kültürel adaptasyon, birey-çevre uyumu ile iş/yaşam tatmini arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır (İplik ve Yalçın, 2017).

Expatların adaptasyon süreçleri ile ilgili uluslararası raporlarda sunulan istatistiklere göre uluslararası görevlendirmelerin önemli bir bölümü başarısızlıkla sonuçlanmakta ve bu başarısızlıklar şirketlere maliyet açısından zarar vermektedir (Akgül, 2019). Literatürde bu durum, "expat başarısızlığı (expatriate failure)" olarak tanımlanmaktadır. Expat başarısızlığı; Tung tarafından "yabancı bir çevrede, etkin bir şekilde faaliyet gösterilememesi sonucu, o ülkedeki istihdamın son bulması ya da ana ülkeye planlanan süreden daha erken çağrılma" şeklinde ifade edilmektedir (Tung, 1981).

İşletmeler için expatların görevlendirildikleri ülkede kalıp başarılı olmaları hem ekonomik sebeplerden hem de işletmelerin istikrarları ve başarıları açısından önemlidir. Görevlendirilen expatlar genellikle şirketler için maliyetli çalışanlardır, Gregersen ve Black'e göre bir işletme, her bir expat için yıllık olarak yaklaşık 300.000 dolar harcamaktadır. Expatların bir işletmede ortalama 3 ila 4 yıl çalıştığı düşünüldüğünde; her expat için toplam 1 milyon dolar civarında yatırım yapılmaktadır (Black ve Gregersen, 1991). Bu sebepten dolayı şirketlerin başarısı ve ekonomik zarara uğramaması açısından expatların psikolojik durumlarını anlamak ve sorunları çözmek önemlidir (Shuib, 2013).

Expatların adaptasyon süreçlerini açıklayan model Oberg (1960) tarafından oluşturulmuştur. Modele göre bu bireylerin yeni ülkeye adaptasyonu dört basamakta gerçekleşmektedir (Oberg, 1960). Bu aşamaları başarıyla tamamlamak yeni ülkedeki çalışma potansiyelini artıracak ve başarılı olmasını sağlayacaktır. Oberg adaptasyon aşamaları aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Şekil 2.3. Oberg adaptasyon basamakları (Oberg, 1960)

Adaptasyon sürecinin ilk basamağı balayıdır (Oberg, 1960). İlk basamak birkaç günden birkaç haftaya kadar devam edebilir. Bu aşamada ev sahibi ülkenin kültürü ve tecrübe edilen her şey hakkında genelde çok olumlu bir düşünceye sahip olunur. Kendilerini ülkeyi gezmeye gelen turist gibi görürler (Oberg, 1960). Ülke ile ilgili her

şeyi merak ederler. Çoğunlukla kendi dillerini bilen bireylere yakın yerlerde ikamet ederler.

İkinci aşamada kriz veya kültür şoku yaşanır (Oberg, 1960). Balayı bittikten sonra ev sahibi ülkenin kültürleri karşısında şaşkınlık yaşar ve krize girer. Bunun en önemli sebepleri ikamet ettiği ülkedeki sosyal iletişimde yaşadıkları ve bakış açılarından kaynaklanır (Oberg, 1960). Her expat birey bir krizi yaşar ancak seviyesi ve süresi bireylere göre farklılıklar gösterir. Bu süreç bireyde kaygıların ve korkuların ortaya çıkmasına sebep olur.

Krizi atlatan birey sonraki aşamada iyileşme sürecine girecektir (Oberg, 1960). Bireyler duyguları ile ilgilenirler ve etrafındaki bireylere karşı daha olumlu tavır ve tutum oluşturmaya başlarlar. Bu bağlamda ev sahibi dili öğrenme adaptasyon sürecinin daha kolay geçmesini sağlar. Ev sahibi çalışanlar ile iletişim kurmaya başlarlar. Yaşadıkları problemler ile ilgili yardım istemeye başlarlar.

Adaptasyon aşamaları expat bireyin ev sahibi ülkeye alışması ile beraber tamamlanır (Oberg, 1960). Bu basamakta yaşanan kültürel alışmanın özellikleri atlatılmış olur. Birey artık işlerini en iyi şekilde yerine getirebilmektedir. Yeni çevreyi kabul etmiş ve adapte olmuştur. Önceden yabancı olarak algıladığı yiyecek, içecek, insanlar ve adetler artık zevkli ve keyifli olarak görülmektedir. Tüm bu süreçlerden geçmek öz güven duygusunun artmasına, problem çözme ve kültürler arası ilişki becerilerinin gelişmesi gibi pozitif sonuçlara da vesile olmaktadır (Shuib, 2013).

Expatların adaptasyon süreçlerin yapılan bir diğer güncel çalışmada yüksek vasıflı Finli expatların kendi adaptasyon anlayışlarını kavramsallaştırarak Belçika'ya nasıl adapte oldukları incelenmiştir (Saarentalo-Vuorimäki, 2019). Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile Finli göçmenlerden bilgi toplanmış ve gömülü teori yöntemine göre analiz edilmiştir. Bu şekilde mevcut teorilerin hiçbirini kategorize etmeden boyutlar ve adaptasyon çeşitlerine ulaşılması hedeflenmiştir. Veri analizi sonucunda göçmenlerin adaptasyon süreçlerinde beş farklı boyutun olduğunu belirlemiştir (Saarentalo-Vuorimäki, 2019).

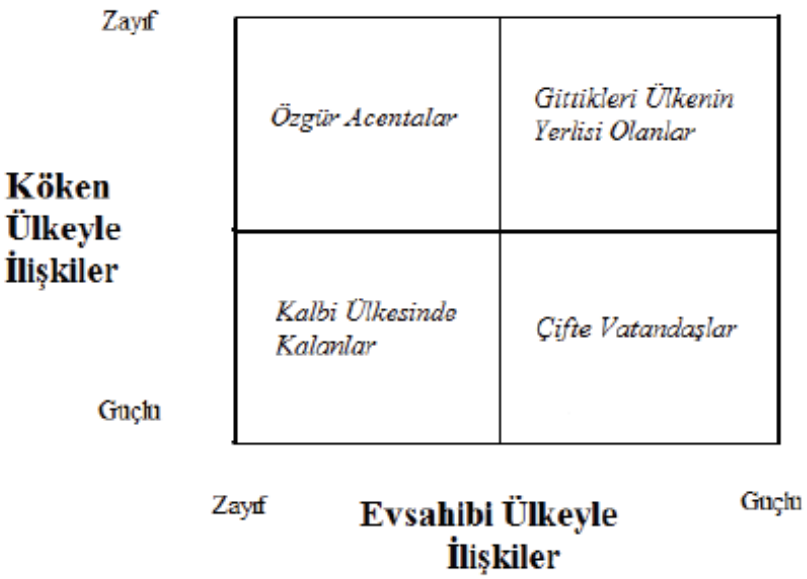
Bunlar:

1. Geniş görüşlülük
2. Esneklik

3. Dışa dönüklük
4. Öz yeterlik
5. Maceracılık

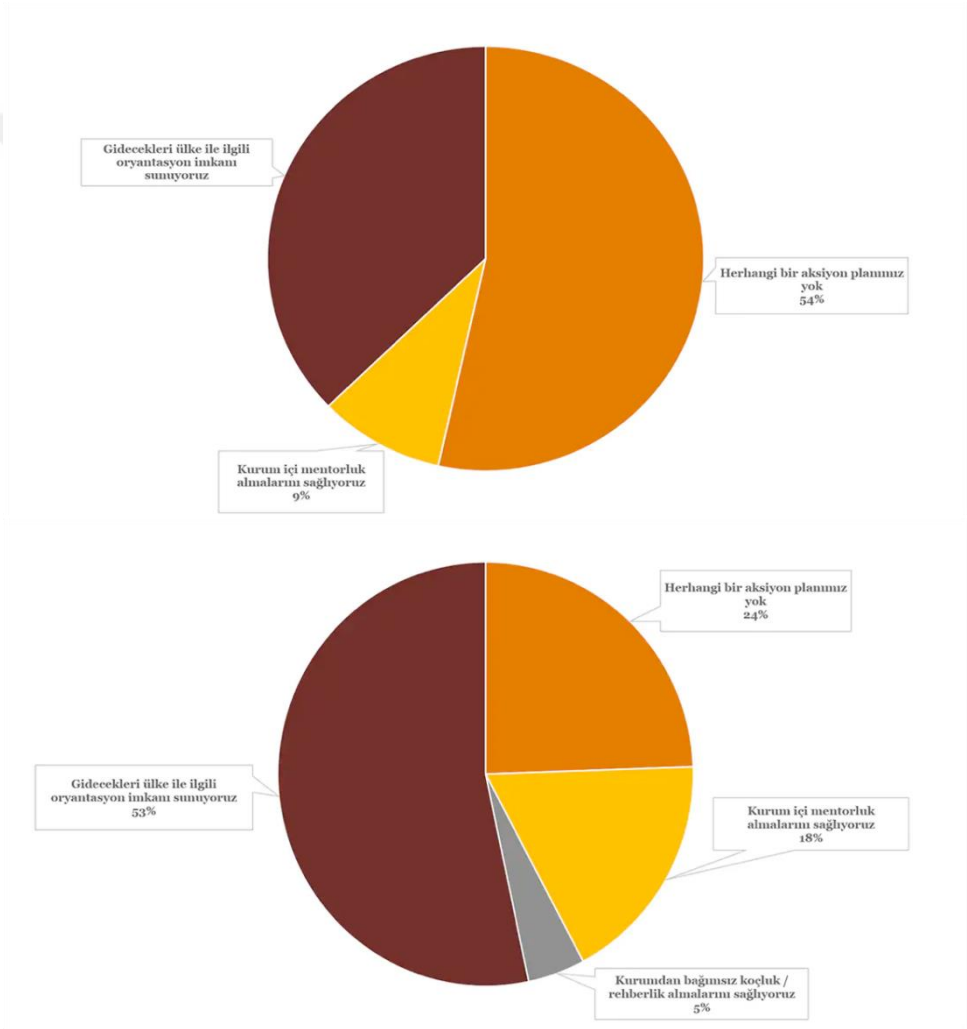
Yukarıda belirtilen ve ortaya çıkan boyutların ilk ikisi özellikle çok kültürlü ortamlar ile ilişkilendirilmiştir (Saarentalo-Vuorimäki, 2019). Çalışma sonucu elde edilen dört farklı adaptasyon çeşitleri belirlenmiştir: ideal olarak uyum, olumlu olarak uyum, belirsiz bir şekilde uyum ve uyumlanmamış. Çalışmada ortaya çıkarılan boyutlar kültürlerarası uyum teorilerinde tartışılan boyutlar ile ilişkili oldukları saptanmış ve "evrenselcilik" en önemli değer olarak karşımıza çıkmıştır.

Akgül (2019) tarafından aktarılan expatların kendi ülkeleri ve ev sahibi ülkeleri ile ilişkilerini özetleyen Black ve Gregerson modeline göre gittikleri ülkenin "yerlisi" gibi yaşayanların ev sahibi ülke ile güçlü bağları oluşurken köken ülke ile bağları zayıflamakta, "kalbi ülkesinde kalanlar"ın köken ülkeye güçlü bağları varken ev sahibi ülke ile zayıf bağlar kurabildiğini, ancak çifte vatandaşlığı olanların her iki ülkeyle de çok sağlam ve güçlü bağlar kurduklarına işaret etmektedir.

Şekil 2.4. Black ve Gregersen modeli (Akgül, 2019)

Şirketlerin bir bölümü, bünyelerinde çalışan expat bireyleri görevlendirdikleri ülkeye göndermeden önce hem çalışanların ev sahibi ülkeye daha rahat adapte olabilmeleri hem yapacakları işin gerekliliklerini net bir şekilde öğrenmeleri hem de gidilen bölgedeki iş veriminin arttırılabilmesi için çeşitli çalışmalar sunmaktadırlar (Şekil 2.5) (PwC, 2017). Ayrıca, görevlendirme bitiminde ülkelerine döndüklerinde bireylerin adaptasyonunu sağlamak için farklı uygulamalar yapılarak çalışanın verimliliğini artırmak ve adaptasyon sürecinin iyi şekilde atlatılması amaçlanmaktadır (PwC, 2017).

Şekil 2.5. Expatların ana ülkeden ayrılmadan (üstte) ve döndükten (altta) sonra şirketler tarafından yapılan uygulamalar (PwC, 2017)

Yukarıdaki şekilde sunulan uygulamalar expatların yabancı ülkeye gitmeden önce yapmaları gerekenleri göstermektedir. Buna göre şirketlerin çoğu (%54) herhangi bir aksiyonların olmadığı diğerleri ise oryantasyon ve mentörlük çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir (PwC, 2017). Geldiklerinde ise çoğu şirket oryantasyon eğitimi verildiklerini söylemişlerdir. Ayrıca bazıları kurum içi mentörlük yaklaşımları uyguladıkları veya kurumdan bağımsız koçluk ve rehberlik eğitimleri almalarını sağladıklarını iletmişlerdir (PwC, 2017).

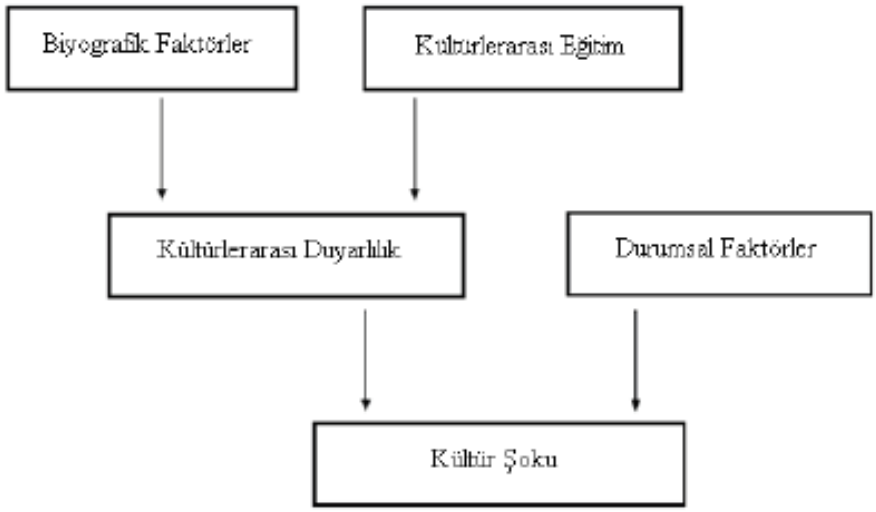
2.6. Expat Ebeveynler, Kültür ve Kültür Şoku

Genellikle expatlardan bahsedince ilk akla kültürel uyum sağlama süreçleri gelmektedir ki bunlar hem iş hayatındaki hem de sosyal/günlük hayattaki adaptasyon süreçleri olarak ele alınabilir. Weaver, kültür şokunu "yeni bir kültüre uyum sağlama sürecinden kaynaklanan stres" olarak ifade etmiştir (Weaver, 1994, akt, Akgül, 2019). Mc Caughey ve Bruning in değindikleri gibi, bu süreçte kültür değişimi, iş uygulamalarında farklılıklar, ülkeye özlem, dil, din, gelenek, görenek, kişiden beklenen davranış şekilleri, ifade biçimleri gibi birçok konuda karşılaşılan farklılıklar bireyin zorlanmasına sebep olabilmektedir. İş hayatıyla ilgili sunulan fırsatlar çok cazip olsa da öngörülen ve gerçekleşen arasında ciddi farklılıklar oluşabilmektedir (McCaughey ve Bruning, 2005).

Kültür şoku expatların misafir ülkedeki çalışmalarının performanslarını arttırmak ve daha başarılı olmalarını sağlamak için çözülmesi gereken bir sorundur. Bu kişilerin yaşayabilecekleri olası kültür şoklarıyla ilgili bilgilendirilmeleri ve aşma yöntemleri üzerinde durularak kültürlerarası duyarlılık geliştirilmeye çalışılmalıdır. Kültür şoklarını atlatan expatların çalışmalarında daha başarılı olduğu gözlemlenmiştir (Akgül, 2019).

Expatların seçimlerinde her ne kadar tecrübe, dil ve misafir ülke ile ilgili bilgilerin bulunması önemli faktörler olsa da kendilerinin ve ailelerinin kültürel anlamda ikamet ettikleri ülkeye adapte olmaları ve alışmaları seçimi belirleyen ana etkenlerdir (Kaye ve Taylor, 1997).

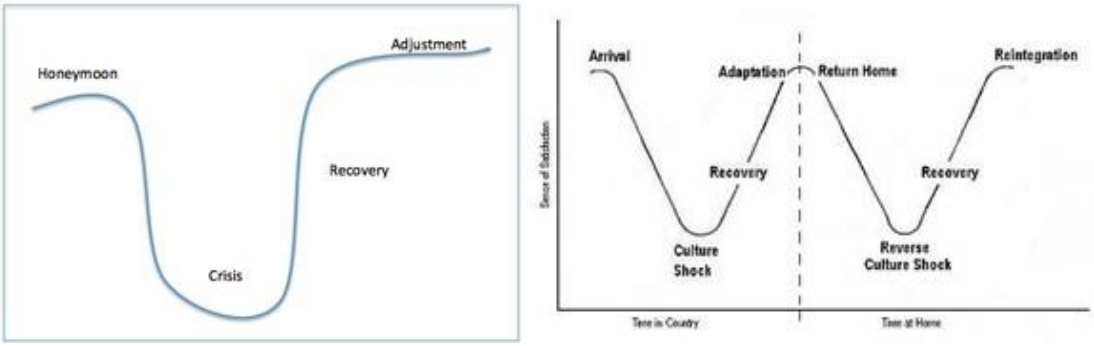
Expatlar, ikamet ettikleri ülkede başarılı olmaları için içinde bulundukları toplum ile yeteri kadar entegre olmalıdır (Tung, 1981). Bu konuda yapılan çalışmalar (Kaye ve Taylor, 1997) kültürel şokları etkileyen ve bunun üzerinde belirleyici olan bazı faktörleri belirlemişlerdir (Şekil 2.6).

Şekil 2.6. Expatlarda kültür şokunu etkileyen faktörler (Kaye ve Taylor, 1997)

Yukarıdaki şekilde Akgül (2019) tarafından aktarılan ve daha önceki çalışmalardan elde edilen kültür şokları ile ilgili faktörler yer almaktadır. Şekilde verilen bilgilere göre expatları etkileyen kültür şokunun sebepleri arasında 'kültürlerarası duyarlılık ve durumsal faktörler' ile 'biyografik faktörler ve kültürlerarası eğitim' olarak sıralanabilir.

Kültür şokunu atlatmak için göçmen bireylerin geçirdiği adaptasyon aşamaları (Balayı, kriz, iyileşme, alışma) Oberg (1960) tarafından belirlenmiştir. Sonraki yıllarda yapılan çalışmaların dört adaptasyon basamağının lineer olmadığını ve dalgalanma gösterdiği belirlenmiştir (Kaye ve Taylor, 1997). Buna göre U-eğrisi ve W-eğrisi olarak iki farklı model ortaya atılmıştır. Aşağıdaki şekilde sol tarafta görülen U-eğrisinin ilk basamağında expat balayı döneminde yüksek seviye mutluluk ve kendine güven hisseder (Lysgaard, 1955). İkinci aşamada ise kriz döneminde bu duygular dramatik şekilde düşer. İyileşme basamağındaki ve sonrasında alışma evresinden ise ilk durumuna döner (Lysgaard, 1955).

Şekil 2.7. Expatlarda kültür şoku U-eğrisi (Lysgaard, 1955) ve W-eğrisi (Gullahorn ve Gullahorn, 1963)

W-eğrisine göre ise adaptasyon basamağı ile tekrar ilk balayı seviyesinde mutluluğa ve kendine özgüvene dönen birey daha sonra eve dönüşte tekrar kültür şoku yaşayabilir bu sebepten dolayı dört aşamayı tekrar tecrübe edecektir. İkinci adaptasyon süreci tersine kültür şoku olarak tanımlanır (Gullahorn ve Gullahorn, 1963).

2.7. Expat Ebeveynler ve Sosyal Yaşam Deneyimleri

Expat bireyler veya ebeveynlerin geçici olarak ikamet ettiği yabancı ülkelerde yabancılar içinde çok özgül bir sosyalleşme süreçlerine sahip olmaları dolayısıyla yeni gelinen ülkeye aidiyet anlayışlarının nasıl etkilendiği ile ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır (Toh, 2003; Olsen ve Martins, 2009). Örneğin, Olsen ve Martins (2009) yaptıkları çalışmada insan kaynakları politikası alanında yerel çalışanların niteliklerini ve isteklerini dikkate almadıklarını belirtmektedir. Bu eşitsizlik expatların sosyal hayatlarına ve aidiyet anlayışlarını etkilemektedir. Çalışmada ayrıca expatların demografik özelliklerinin de görevlerini ve aidiyet duygularını etkilediği gözlemlenmektedir. Sosyal kimlik teorisi kapsamında insan kaynakları desteği ile ilgili yabancı uyumu ve sosyal kimlik üzerinde genel bir bakış sunulmuştur.

Sosyal Kimlik Teorisi (SKT) (Olsen ve Martins, 2009) özellikle göçmenlerin demografik özelliklerinden nasıl etkilendiklerini anlamak için sağlam bir kuramsal temel sağlar. Bu teoriye göre expatlar kendi kişisel duygularının sosyal gruplara üyelik yoluyla etkilendiğini ve şekillendiğini belirtmektedir (Turner, 1985).

SKT ile expatlar arasındaki ilişkiler üzerine yapılan çalışmalarda (Carr vd., 2001; Varma vd., 2006) örgütsel vatandaşlık davranışlarını açıklayan bir model ortaya atılmıştır. Bu model ile beraber expat bireylerin meslektaşları ile ilişkilerini geliştirme ve çalıştıkları kurumla özdeşleşmeleri için sunulan imkanlar expat birey çalıştıran kurumlara yardımcı olabilir.

Bu konuda yapılan bir diğer çalışmada 'Üçüncü Kültür Çocuğu' olarak tanımlanan yeni çeşit expatlar ortaya çıkmıştır (Pollock ve Van Reken, 2009). Buna göre bu kişiler hiçbir kültürde tam mülkiyet sahibi olmamakla beraber bütün kültürlerle ilişkiler kurabilmektedirler. Ayrıca her kültürden gelen unsurlar bu kapsamda expatların hayat deneyimine asimile edilmesine rağmen, aidiyet duygusu benzer geçmişe sahip olanlarla ilişkilidir.

Expat ailelerinin karşılaştıkları ve yaşadıkları zorluklar sıklıkla üzerinde durulmuş konulardır (Black ve Gregersen, 1991; Haslberger ve Brewster, 2008; Lazarova vd., 2010). Başka bir ülkeye yerleşmek özellikle yeni gidilen ilk birkaç ay etkisini daha fazla hissettirmektedir (Jackson vd., 2005). Brookfield Global Relocation Services (2015) araştırmaları kapsamında yaptığı açıklamaya göre expatların %80'i eşleri (trailing spouse) veya partnerleriyle beraber yeni ülkeye gelmektedirler; eşlerin yarısı çalışma hayatındayken ülke değiştirme sonrası iş hayatlarına son vermektedirler.

Ekonomik bağımsızlığı kaybetmek ve alışmış olduğu günlük hayatından ve sosyal çevresinden kopmak expat eşleri için oldukça zorlayıcı bir süreçtir (McNulty, 2015). Brookfield Global Relocation Services (2015) tarafından yapılan araştırmaya göre bazı firmalar gidilecek ülke ile ilgili genel bilgileri expatlara ve ailelerine sunuyor olsa da diğer çalışmalar (Mäkelä ve Suutari, 2015) expat eşlerinin bu sürecin dışında bırakılarak şahısları ve çocukları için hazırlanma konusunda yetersiz olup desteksiz kalabildiklerini göstermiştir. Bu durumda expatların yardımlarına diğer expatlar, sosyal ağlar, web sayfaları ve çocuklarını kaydettikleri okuldaki diğer veliler yetişmektedir (Mäkelä ve Suutari, 2015).

Birçok farklı etkenin yanı sıra aile desteği çalışan bireyin huzuru ve başarısı için en önemli faktör olarak belirtilmektedir (Shaffer vd., 1999). Özellikle de eş desteği iş hayatındaki başarının kilit noktalarından birini oluşturmaktadır (Lu ve Lee, 2007). Payne (1980) çalışmasında vurguladığı üzere expatlar için bu durum çok daha büyük

bir önem arz etmekte ve expatın görevinde istenen başarıya ulaşabilmesi için eşinin de günlük hayata, sosyal çevreye uyum sağlayabiliyor olması büyük bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Caligiuri vd., 1998). Çocuklar da bu yeni ülkeye alışma sürecinde çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Van Der Zee, Ali ve Haaksma, 2007). Bunların başında eğitim alanındaki farklılıklar (Fukuda ve Chu, 1994) ve bunun yanı sıra kimlik sorunları ve arkadaş çevresinden ayrılma sorunları en sık karşılaşılanlardır (Borstoff vd., 1997).

Küresel hareketlilik ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte expat eşleri için de çeşitli web sayfaları açılmaya başlamıştır. Bunlar ülkeyle ilgili genel bilgiden, yapılabilecek çeşitli aktivitelerden, toplantılardan, tavsiyelerden, yabancı dil bilen doktorlardan, kişisel desteklerden ve bir expatın yeni gittiği ülkede ihtiyaç duyabileceği her türlü bilgiden haberdar etmektedirler (Hughes, 1999). İnternetten ve bu web sayfalarının varlığından daha önce de "Senior Expat Wives" yani ülkeye daha önceden taşınmış olan ve artık yerel düzene hâkim olan "kıdemli eşler" yeni gelenlere yardımcı oldukları yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur (Hickman, 2000). "Kıdemli eşler" ülkeye yeni gelenlerle ihtiyaç duyacakları bilgileri paylaşarak sosyal hayata adapte olmalarına destek vermekte ve hemen hemen her ülkede expatların kendi içlerinde bu dayanışma ağının devam ettiği görülmektedir (Mäkelä ve Suutari, 2015). Benzer şekilde çalışmalarıyla "sermaye" tanımını sadece ekonomik bir kavram olmaktan çıkarıp sosyoloji alanına da kazandıran Bourdieu, "sosyal sermaye" tanımıyla bir ilişkiler ağından bahseder ve bunun durağan olmayan sürekli hareket halinde ve emek harcanması gereken bir sistem olduğundan bahseder, insanlar arası iletişimlerin ve ilişkilerin önemi ve kişilerin tanıdığı insanlar sayesinde bu sermayenin oluştuğuna değinir (Bourdieu, 1980).

Bir expat topluluğundan bahsetmenin uygunluğunun anlaşılması açısından expatların topluluk terimiyle neyi anladıklarının açıklanması daha sağlıklı olacaktır. Topluluk terimi, bir gruba aidiyet hissini, grup üyeleri arası benzerlik duygusunu ve üyeler arasında karşılıklı bireysel ihtiyaçların tatmini olarak tanımlanabilir (Maya-Jariego ve Armitage, 2007). Bu tanımdan hareketle bireylerin şehirleri ve bu şehirlerdeki yerleşim alanlarını seçerken rastgele değil belirli bir eksen çerçevesinde kendilerini sosyal yapı içerisinde konumlandırdıklarını söylenebilir. Expatlar en azından

toplumsal statüleri olarak genelde ayrı bir topluluk olarak değerlendirilmektedir (Bernard, 2008).

Expatlarla ilgili yapılan akademik çalışmalarda daha ziyade iş hayatı ile ilgili unsurlara ağırlık verildiği gözlemlenmektedir (Schütter ve Boerner, 2013). Oysaki expatların hayatında ve iş hayatlarındaki başarıları için ailenin ülkeye adaptasyonu ve aile desteğinin öneminden yukarıda bahsedilmiştir. Ayrıca expat hayatında aile bireylerinin birbirine daha "bağımlı" oldukları ve birbirlerinden daha fazla etkilendikleri görülmüştür ve expat eşlerde birbirlerinden olumlu olumsuz karşılıklı etkilenme oranı da daha yüksek olduğu saptanmıştır (Caligiuri vd., 1998). Bu araştırmaların yapılma sebebi aslında ekonomik sebeplerle expatların görevlerinde verimli çalışmalarını ve görev süreleri dolmadan ayrılmamalarını sağlamaktır (Takeuchi vd., 2002).

2.7.1. Dil Bariyerleri

Uluslararası çalışan şirket ve kurumlar birden fazla sayıda dil ve çok uluslu işgücü ile beraberinde gelen dil ile ilgili engeller ile mücadele etmek zorunda kalırlar (Tenzer ve Schuster, 2017). Bu bağlamda kurumsal iletişim, bilgi paylaşımı ve özellikle bireyler arasındaki ekip çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ürünlerin kalitesi ve verimliliğini artırmak için yabancı iştirakler ile beraber ortak dil yaklaşımlarını benimserler (Tenzer & Schuster, 2017). Bunun sonucunda bazı şirketler beraber çalıştıkları yabancı şirketler ile İngilizceyi ortak dil olarak benimsemişlerdir (Tenzer & Schuster, 2017). Ancak, dil farklılıkları çok uluslu şirketlerde özellikle çalışanlar arasındaki iletişim ve işgücü faaliyetlerine zarar vermektedir. Bu yüzden bazı şirketler yerel çalışan ile çalışma yöntemi kullanabilirler Ayrıca, şirket ana merkezindeki yöneticilerin yerel çalışanlar ile anlaşabilmesi için bazı yöntemler benimsenmektedir. Örneğin, bazı yöneticiler yerel dili öğrenmeyi tercih edebilirler (Zhang, Harzing ve Fan, 2018).

Expat bireyler ve yakınları için yabancı bir ülkede yaşamanın getirdiği engellerin başında ikamet ettikleri ülkenin ulusal dilini öğrenmek yer alır (Tenzer ve Schuster, 2017). Özellikle expat çocuklarında dil bariyeri yüksek endişeye sebep olan bir durumdur.

Resmi dili İngilizce olmayan veya İngilizcenin fazla birey tarafından bilinmemesi expat bireyler üzerinde daha fazla yükün oluşmasına sebebiyet vermektedir ki bu durumda expatların bulundukları ülkenin ulusal dilini öğrenmeleri önerilmektedir (Zhang, Harzing ve Fan, 2018).

2.8. Uluslararası Okullar

Uluslararası okullar ilk olarak kendi ülkeleri dışında görev alan birleşmiş milletler görevlileri ve çok uluslu şirketlerin çalışanlarının (expat) çocuklarına eğitim vermek maksadıyla açılmıştır (IBE, 2020). Sınırların yapaylaştığı, bir ülkede olan bir gelişmenin diğer ülkeleri de etkilediği, doğal bir olay, bir virüs yaşandığında sınırların hiçbir koruyuculuğu olmaksızın tüm insanların bunlardan etkilendiği, iletişim, ulaşım, bilgi aktarımı ve teknolojinin hiç olmadığı kadar hız kazandığı günümüzde eğitim alanını sabit tutmak ve sadece ülkenin ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda gençleri yetiştirmek artık geçerliliğini kaybetmektedir (Wilkinson ve Singh, 2010).

Son yarım yüzyılda farklı kıtalarda ve ülkelerde faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin ve uluslararası organizasyonların sayıları yükselmekte ve bunlar gelirlerinin büyük bölümünü yerelden değil uluslararası yatırımlardan elde etmektedirler (Storti, Rossetti ve Salvini, 2001). Bu kuruluşlarda çalışan kişiler için birçok farklı ülkede görev alabilme ihtimalleri söz konusudur. Dolayısıyla, onlara eşlik eden aileleri ve çocuklarının eğitimleri için "uluslararası eğitim" veren "uluslararası okulların" açılması önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu okulların sayıları ise ihtiyaca ve talebe paralel olarak artmıştır (Hayden, Rancic ve Thompson, 2000).

Uluslararası eğitimin bir başka boyutu ise küresel eğitim olarak nitelendirilebilir. Clarke (2004) yaptığı tanımlamaya göre kültürel çeşitlilik, hoşgörü, önyargıların kırılması, farklılıkların zenginliği gibi temaların müfredata yerleştirilmesi olarak ifade etmekte, öte yandan Marshall (2007) ise küresel anlayışın benimsenmesi olarak tanımlamaktadır.

2.8.1. Uluslararası Okul Deneyimleri

Murphy, Shleifer ve Vishny (1991) nin çalışmalarına göre uluslararası okullar farklı ülkelerde görev yapan uluslararası organizasyon ve çok uluslu firma çalışanlarının yanı sıra diplomatik görevlerle yurt dışında bulunan ailelerin çocuklarıyla kimi zaman ulusal eğitime bağlı kalmak istemeyen ve İngilizce öğrenimine önem veren ev sahibi ülke vatandaşlarının çocuklarına da eğitim vermektedir (Murphy vd., 1991). Abady ve arkadaşları (2014) yukarıdakilere ek olarak bu okullarda uluslararası bir program veya hiçbir ulusal eğitim sisteminin ağır basmadığı birden fazla ulusal müfredatın birleşiminden oluşan bir eğitim verildiğini eklemişlerdir. Uluslararası okullara expat çocukları gittiği için sosyalleşme konusunda hem öğrencilerin hem öğretmenlerin hem de velilerin hayatlarında ulusal okullara nazaran daha büyük bir rol oynamaktadırlar ve ulusal okullara göre yerel hayattan daha kopukturlar (Scheier vd., 1989).

Kendini uluslararası tanımlayan okulların bir ideolojik bir de pragmatik yaklaşım altında toplanması mümkündür (Scheier vd., 1989). Buna göre kısaca ideolojik yaklaşım İsviçreli filozof, sosyal reformcu ve politikacı olan J. Pestalozzi tarafından ortaya atılan eğitim felsefesiyle "kalbin eğitilmesi" yani dünya görüşü olan, hoşgörülü, barışçıl, farklılıklara saygılı dünya vatandaşlarının yetiştirilmesi iken pragmatik yaklaşım ise yabancı dil eğitimine ağırlık verilip dünyanın çeşitli yerlerindeki iyi üniversitelere geçiş imkânı ve daha sonrasında önemli pozisyonlarda iş bulabilme imkânı olarak değerlendirilebilir (Thompson ve Cambridge, 2004).

Uluslararası okulların varlığı küreselleşme kavramından daha eski olsa da küreselleşmenin ulaştığı boyutlar ile birlikte eğitim alanlarında yapılan değişiklikler, düzenlemeler ve dünyadaki farklı eğitim sistemleri bugün kullanılan anlamda uluslararası okulların oluşmasına zemin hazırlamış ve her geçen gün bu okullara olan talebin dolayısıyla okul sayılarındaki artışın da ana sebebi olmuştur. Gençlerin üniversite eğitimlerine yurt dışında devam etme istekleri son 20 yılda daha da yükselmiş; bu da uluslararası geçerlilik sağlayan IB ve Cambridge sistemlerine okulların ve öğrencilerin ilgilerinin artmasına sebep olmuştur (Thompson ve Cambridge, 2004). Cambridge uluslararası program IB sistemine benzer ve İngiliz eğitim kurumları tarafından kabul edilen uluslararası bir lise eğitim programıdır.

Uluslararası okulların hepsi için ortak olarak kabul edilebilecek olan özellik müfredatlarının bulundukları ülke müfredatından farklı olması ve çoğunlukla öğretmenlerin de farklı milliyetlerden geliyor olmasıdır (Hayden ve Thompson, 2011). Terwilliger (1972) çalışmasına göre ise uluslararası okullarda belirli sayıda ev sahibi ülke vatandaşlarının dışında farklı milletlerden öğrencilerin kayıtlı olması, hem yerli hem yabancı milletlerden oluşan bir "yönetim kurulu" olması, öğretmenlerin kültürel adaptasyon sürecinden geçmiş olması ve böylece farklı bir ülkede farklı bir sisteme adapte olmaya çalışan çocukları anlayarak daha profesyonelce yardımcı olabilmeleri, hem ulusal hem farklı ülkelerin müfredatlarının en iyi yönlerinden oluşan bir müfredat oluşturulması gereklidir (Terwillinger, 1972).

Son yıllarda yapılan çalışmalarda uluslararası okulları genel olarak üç ana başlık altında toplamak mümkündür (Hayden ve Thompson, 2011):

A Tipi geleneksel uluslararası okullar olarak tanımlanır. Geleneksel kabul edilen uluslararası okullar farklı ülkelerde görev alan kişilerin çocuklarına (Hill, 2014) ulusal eğitim sistemi uygun olmadığı için farklı bir eğitim modelini benimseyen okullardır ve geniş bir kültürel yelpazeye sahiptir (Mayer, 1968). Bazı uzmanlar bu okulları "ideal tip" (Leach, 1969), diğerleri ise "standart tip" olarak tanımlamıştır (Peterson, Napier ve Shul-Shim, 2000). Bu okullardaki eğitim dili genel olarak İngilizcedir (Brummitt ve Keeling, 2013). Bu türdeki okulların çoğu ebeveyn girişimleriyle başlamıştır (Benson, 2011).

Güney Afrika'da bir ülke olan Lesoto'da kurulan Maseru English Medium Preparatory School, 1890'da the European School of Maseru olarak tüccar, misyoner ve İngiliz devlet memurlarının çocuklarına eğitim vermek üzere kurulmuştur. 1924 yılında peş peşe kurulan International School of Geneva ve Yokohama International School da bu okulların temsilcilerindedir (Walker, 1996; Stanworth, 1996). International School of Geneva literatürde adında "uluslararası" geçen ilk okul olarak kayıtlara geçmiştir (Knight, 1999).

B Tipi olarak isimlendirilen ikinci çeşit uluslararası okul "ideolojik uluslararası okullar" olarak tanımlanır. Dünya barışını ve küresel anlayışı aşılamak üzere dünyanın farklı yerlerinden bir araya gelen gençlerin bu ideolojiler doğrultusunda eğitilmesini sağlamak maksatlı kurulan okullardır. Bunların da yine yukarıda bahsedildiği gibi

kuruluş yıllarını tam olarak belirlemek çok mümkün değildir. Bu okulların kuruluş amaçları A Tipi gibi pragmatik sebepler değildir; daha ziyade dünyada başlıca sorunlar olan anlayışsızlık, önyargı, nefret, şiddet ve savaşın engellenmesine yöneliktir. Bu fikre göre farklı milletlerden ve kültürlerden genç insanlar bir arada yaşayıp eğitim görürlerse birbirlerini daha yakından tanıyabilecekleri için karşılıklı anlayış ve hoşgörü yaygınlaşacak ve bahsedilen bu negatif tutum ve durumlar ortadan kalkacaktır. Bu temel ideolojiye bağlı olan uluslararası okullar A Tipinden sayıca daha düşüktür. En önemlileri olarak kabul edilebilecek örnekleri 1962'de kurulmuş olan bir United World Colleges kuruluşu olan Atlantic College'dir (Van Oord, 2010).

Bu modelin eğitim felsefesi, Kanada başbakanı olan ve 1957 Nobel ödülünü kazanan Lester Pearson tarafından kurulan "insanlar birbirini anlamadan nasıl dünya görüşünden bahsedilebilir ve insanlar birbirlerini tanımadan nasıl anlayabilirler?" cümlesiyle açıklanır. İlk uluslararası okul olarak nitelendirilen Spring Grove International College (Sylvester, 2002), batı Londra'da 1866'da aralarında Charles Dickens, Cobden, Huxley ve Tyndall'ın da bulunduğu bir grup vizyon sahibi kişinin katkılarıyla farklı ülkelerden gençleri bir araya getirmek ve birlikte yaşayarak eğitim görmeleri amacını benimsemiştir (Walker, 2011). Spring Grove, Charles Dickens'in 1864 yılında yayımlanan, Avrupa'da bir dizi uluslararası okulun kurulması gerekliliğini anlatan makalesinin vücut bulmuş hali niteliğindedir ve bu yeni eğitim sistemi farklı milletlerden insanlardan uluslararası elçiler yaratmaktır (Stewart, 1972). Sonrasında New Schools, Bedales, Abbotsholme gibi okullar açılmış (Meyer, 1986) ve bunları örnek alarak Almanya, Fransa, Belçika, İsviçre ve Hollanda'da da benzer okullar açılmaya başlamıştır (Stewart, 1972). 1910'da Almanya'da Paul Geheeb tarafından öğrencilerinin %20'sinin batı Avrupa'dan gelenlerin oluşturduğu, kültürlü, sosyal insanlar yetiştirmeyi amaçlayan Oldenwaldeschule isimli bir uluslararası okul açılmıştır. Ancak Almanya'da yükseliş gösteren Nazi ideolojisiyle ters düşen görüşleri dolayısıyla uzun ömürlü olamamıştır (Meyer, 1986). International School of Peace of Boston ABD 1912'de açılmış ardından International Peoples High School of Helsingor Danimarka'da 1921'de İngiliz, Danimarkalı ve Amerikalı katılımcılarla açılmış (Brickman, 1965) ve takip eden 30 yıl boyunca 40 farklı milletten gençlere eğitim olanakları sağlamıştır. Ayrıca okul görevlileri de farklı milletlerden oluşmuştur (Kenworthy, 1949). B Tipi okulların içinde United World College ve 1953'de

kurulmuş olan Avrupa Okulu (European School) dâhildir ki ikincisi bugün AB olarak tanımladığımız oluşumun çalışanlarının çocuklarına yönelik olarak kurulmuştur.

C Tipi okulları ise "geleneksel olmayan uluslararası okullar" olarak tanımlanır. Özellikle son yıllarda geleneksel şekilden ayrılan farklı bir uluslararası okul türünün oluşması, dünya çapında uluslararası okulların sayısında gözlenen artışın bir diğer nedeni olarak ele alınabilir (Hayden, Rancic ve Thompson, 2000).

Bu yeni oluşan model genellikle kâr amacı güderek ulusal eğitim sistemine bağlı kalmadan çocuklarının daha farklı ve uluslararası eğitim almasını tercih eden sosyo-ekonomik açıdan toplumun üst kısmını temsil eden bireylerin çocuklarının kendi ülkelerinde gidebildikleri uluslararası okullardır ve oluşumları 20.yy'ın sonlarına doğru başlamıştır.

Çeşitli ülkelerde ülkenin sosyo-ekonomik düzeyde ileri gelenlerinin çocuklarının uluslararası bir eğitim almasını tercih ettiklerini ve bu şekildeki eğitimi ulusal eğitime üstün görmekte oldukları belirlenmiştir ve bu doğrultuda yatırımlar yapılmıştır. Bu okullar daha ziyade batılı bir eğitim sistemini ve ileri derecede İngilizce konuşmayı İngiltere ve ABD başta olmak üzere dünyanın ileri gelen ülkelerinde üniversite girişi ve küreselleşen dünyada iş hayatında başarı açısından önemli görmekte olan genellikle "gelişmekte olan ülke" olarak tasvir edilen Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkelerinde yer almaktadırlar. Genellikle Asya'da olan 238 ülkede 9,200'den fazla okulda 3,5 milyon öğrenci İngilizce eğitim veren uluslararası okullarda eğitim görmektedir (ISC, 2013). C Tipi okullarının bir bölümünde Batı ülkelerinde bulunan (özellikle İngiltere ve İsviçre) ülkelerin ulusal sistemlerinde öne geçmiş okulların birer "şubesi" olarak diğer ülkelerde açıldığını görmek mümkündür (Bunnell, 2014).

ISC araştırma raporlarından elde ettikleri verilere göre 2000 ve 2013 arasında dünya çapında uluslararası okulların sayısı 2,584'den 6,400'e yükselmiştir (Brummitt ve Keeling, 2013). Kendini uluslararası olarak tanımlayan okulların sayısı gittikçe yükselmektedir (Hayden, 2011; Brummitt ve Keeling, 2013). EducationInvestor 2015 verilerine göre, 4.2 milyon öğrenci uluslararası okullarda okumaktadır ve 2025 yılında bu sayının 8.26 milyona ulaşması beklenmektedir.

2.8.2. Türkiye'de Uluslararası Okulların Statüsü

Yabancı azınlıkların ülkemizde okul açma çalışmaları 18.yy'da başlamıştır. Ülkemizde açılan ilk yabancı okul Robert Kolejidir. 1863 yılında açılan okul halen aktif olarak eğitimin vermektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılı itibari ile ülkemizde yaklaşık 900 yabancı okul eğitim vermekteydi (Uygun, 2003). Araştırmamız dâhilinde olan uluslararası okullar ise uluslararası akreditasyona sahip (IB), MEB'e bağlı olmayan okullardır. Diğer ulusal bir müfredata bağlı olan veya İngilizce dışında faklı bir dille eğitim veren okullar araştırmamız kapsamına dâhil edilmemiştir. Bahsettiğimiz uluslararası okulların sayısı ise Council of International Schools (CIS) 2018 verilerine göre 15'i İstanbul'da bulunmak üzere Türkiye genelinde 27'dir (CIS, 2018). Uluslararası geçerlilikte bir IB diploması veren okulların sayısı ise yurt genelinde 67'dir (IBO, 2018).

Uluslararası okullara kabul edilen öğrenciler bazı koşullar taşımalıdır. Türk vatandaşı olan çocukların MEB'e bağlı olan okullara gitmeleri gerekmektedir dolayısıyla yabancı vatandalığı olmayan çocuklar bu okullara gidemezler, çocukların yanı sıra ebeveynlerden birinin de yabancı bir vatandaşlığının olması uygun görülür. Bu okullar genelde geçici olarak ülkemizde çalışmaya gelen expat ebeveynlerin çocuklarına yönelik faaliyet göstermektedir. Son olarak, bu okullar gerçek veya tüzel kişiler tarafından yabancı ve Türk ortaklık ile açılabilir. 4875 sayılı doğrudan yabancı yatırımlar kanunu çerçevesinde okul açılma süreçleri belirlenmiştir. Türk müteşebbisler de uluslararası okul açabilme haklarına sahiptir (MEB, 2018).

Tüm bu aktarılanlar ışığında, bu tezin amacı İstanbul'da ikamet eden bir grup expat bireyin sosyodemografik özellikleri ile birlikte expat olarak adaptasyon süreçlerinin, ülkemizde bulundukları süre içindeki sosyal deneyimlerinin, uluslararası okulların sosyal ilişkilerdeki rolünün ve uluslararası okulların verdiği eğitimle ilgili fikirlerinin araştırılmasıdır.

3. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından derinlemesine mülakat ve katılımlı gözlem yöntemleri kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme nitel çalışma yöntemlerinden sıkça tercih edilen bir yöntemdir ve detaylı verilerin elde edilmesi açısından önemli bir tekniktir. Mülakat araştırılmak istenen konunun tüm açılarının değerlendirildiği, açık uçlu soruların yöneltildiği, katılımcının detaylı cevaplar vermesine imkan sağlayan genellikle yüzyüze yapılan görüşme tekniğidir. Araştırmacı, katılımcının konu ve konlarla ilgili düşünceleri, duyguları, bilgi ve tecrübeleri bu görüşmeler sayesinde elde eder. Nitel araştırmalarda sıkça başvurulan bir yöntem olan görüşme tekniği ile görüşmeler hem araştırmacı hem de katılımcının karşılıklı olarak paylaşımda ve etkileşimd bulunduğu, araştırmacı katılımcıya kendini doğrudan ve net bir şekilde ifade etme fırsatı bulurken, katılımcının duygu, düşüncelerini derinlemesine inceleme ve gözlemleme fırsatına sahip olduğu bir yöntemdir (Kümbetoğlu, 2005).

Derinlemesine mülakatın yanısıra katılımlı gözlemden de yararlanılmıştır. Katılarak gözlem, araştırma konusu dahilinde veri toplamak maksatlı olarak araştırmacının katılımcı kişilere, konunun mekanına, konunun bahsedildiği zaman dilimine ve olaylara şahsen tanık ve dahil olması sürecini içeren bir araştırma ve gözlem türüdür. Karasar'a göre katılarak gözlemde araştırmacı hem katılımcı hem gözlemcidir, gözlemci birebir tanıklık ettiği sürecinde verileri toplamaktadır (Karasar, 2005). Araştırmacı da, diğer katılımcılar gibi bahsi geçen uluslararası okulda veli olduğundan ve görüşülen tüm katılımcılarla şahsen tanışıyor olmasından ötürü okulda bulunulan süreçlerde katılımcıları ve okulun sosyalleşme sürecine olan etkilerini yakinen gözlemleme olanağı bulmuştur. Katılımlı gözlemde gözlemci, gözlem yaptığı durumla ilgili şahit olduğu veya doğrudan katıldığı ortamlar aracılığıyla bilgi toplamaktadır. Böylelikle bu gözlemler sadece gözlemi yapana ait bir tecrübe olup başka gözlemcilerin aynı deneyimleri paylaşma olanakları bulunmaz (Karasar, 2005).

Yapılan bu tez çalışması ile ülkemizde ikamet eden expat bireylerin sosyodemografik özellikleri ile beraber expat hayatları ile ilgili detaylı bilgiler toplanmış ve analiz edilmiştir.

3.1. Araştırma Soruları

Çalışmada ülkemizde ikamet eden expat ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri, ülkemiz ile ilgili algıları, expat hayatı ile ilgili görüşleri, sosyal hayatları ve-adaptasyon süreçleri incelenmiştir. Bu bağlamda, çalışmaya yön veren araştırma soruları aşağıdaki listelenmiştir:

1. Türkiye'de ikamet eden expat ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri nelerdir?
2. Expat ebeveynlerin İstanbul'a geliş süreçleri, burada bulunma süreleri ve İstanbul/Türkiye/Türkler ile ilgili algıları kültürel temelde nedir? Karşılaştıkları temel sorunlar nelerdir?
3. Expat ebeveynlerin expat hayatı ile ilgili görüşleri, sosyal yaşamları ve destek kaynakları nelerdir?
4. Uluslararası okulların expat ebeveynlerin sosyal hayata adapte olmalarında, sosyal ilişkiler kurmalarındaki rolü nedir?
    a) Expat ebeveynlerin uluslararası eğitim ile ilgili değerlendirmeleri nelerdir? Kendi milli kimliklerini/ dillerini kaybetme gibi bir endişe taşıyorlar mı?
    b) Uluslararası okulların dünya vatandaşı yetiştirmesin ile ilgili görüşler nelerdir?

3.2. Araştırma Modeli

Bu tez çalışması nitel araştırma yaklaşımlarından derinlemesine mülakat ve katılımlı gözlem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma modeli ile expat bireylerinin ülkemizdeki adaptasyon ve tecrübeleri ile beraber hayatları ile ilgili bilgiler toplanarak nitel analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde katılımcılara ait geçmiş zamanda yaşanan ve gerçekleşen olay ve davranışlar toplanmıştır. Ayrıca, katılımcı expatların günümüzde sahip oldukları düşünceler ve mülakat görüşmesinde sorulara verilen ifadelerle ilgili görüşleri toplanmış ve değerlendirilmiştir.

Teze dâhil edilen katılımcı expat ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri bu bilgilere ek olarak toplanmıştır. Elde edilen araştırma verileri tarama modeli

kullanılarak karşılaştırılmış ve araştırma sorularına göre değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

3.3. Katılımcılar

Çalışmanın evrenini İstanbul'da ikamet eden farklı ülkelerden gelmiş toplam 30 yabancı bireylerden (expat) oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan bireyler görüşme sorularına gönüllü olarak katılmışlardır. Katılımcıların 15'i erkek ve 15'i kadındır. Katılımcıların yaş ortalamaları 43 olarak bulunmuştur.

Katılımcılara İstanbul'da bir uluslararası okula devam eden öğrenciler vasıtasıyla ebeveynlerine ulaşılmış ve çocuklarını İstanbul'da bu uluslararası okula gönderen veliler arasından seçilmiştir. Katılımcılara çalışma hakkında gerekli bilgiler verilmiştir ve istedikleri zaman araştırmadan ayrılabilecekleri belirtilmiştir.

Katılımcı expatların seçiminde belirlenen birincil koşul ülkemizde expat olarak ikamet eden, çocuklarını uluslararası okula gönderen ve bu kapsamda ülkemizde herhangi bir kurumda çalışan veya ev hanımı olarak yaşayan kişiler olmasıdır.

3.4. Veri Toplama

Veri toplama işlemleri Ocak – Mart 2020 tarihleri arasında expat bireylerinin yaşadıkları evlerde, okul bahçesi veya kafe gibi sosyal ortamlarda İngilizce olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının görüşülen tüm kişileri şahsen tanıyor olması ve onlar gibi aynı uluslararası okulda veli olması veri toplama sürecine olumlu katkılar sağlamıştır. Araştırmacının kendisinin de yurt dışında expat bir ailenin bireyi olarak yetişmiş olması araştırmacılarla daha rahat diyalog kurmasına ve ortak paydalarda buluşulmasına vesile olmuştur. Özellikle nitel araştırmalarda karşılıklı tanışıklık ve güven duyguların araştırmanın seyrini ve sonuçlarını olumlu yönde etkilediği göz önünde bulundurulduğunda tüm bu bahsedilenler araştırma sürecine katkı sağlamıştır (Akarsu ve Akarsu, 2019).

Araştırma öncesinde olabildiğince farklı milletlerden katılımcılar seçilmeye çalışılarak bir liste oluşturulmuş ve bu doğrultuda görüşülecek kişiler araştırmacı tarafından bizzat telefonla aranarak görüşme yeri ve zamanı kararlaştırılmıştır. Veri

toplama işlemi öncesinde soruların anlaşılırlığını değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından 3 pilot görüşme yapılmıştır. Bu pilot görüşmeler sonunda sorular son haline ulaştırılmış ve katılımcılarla görüşülmeye başlanmıştır.

Araştırmacı, veri toplama sürecinde bütün katılımcılara gerekli açıklamaları yapmıştır. Buna göre katılımcılara araştırmanın gönüllü katılım temelinde yürütüldüğünden ve amacından bahsedilmiştir. Katılımcıların tümü gönüllü katılımı ve araştırmanın amacından haberdar olarak katılmayı kabul etmişlerdir. Çalışmanın verileri sosyodemografik form ile beraber katılımcılar ile mülakatlarda veriler elde etmek için kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılar her türlü soruya içtenlikle cevap vererek kendi tecrübelerini, duygu ve düşüncelerini paylaşmışlardır. Her görüşme yaklaşık 30 dakika ile 1 saat 45 dakika sürede tamamlanmıştır. Veri toplama süresince katılımcılar bu sürece dahil olmanın ve soruların onların belki de daha önceden düşünmemiş oldukları alanlarda düşünmelerini sağladığını ve onlar için de değişik bir tecrübe olduğunu belirtmişlerdir. Tüm katılımcılar araştırmanın gelişimi doğrultusunda her türlü desteği sağlamak istediklerini belirtmişler ve paylaştıkları bilgilerin kullanılabileceğini de beyan etmişlerdir.

Sosyodemografik bilgi formu, araştırmacı tarafından expat ebeveynlerin yaşantıları hakkında ön fikir edinmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu formda katılımcılara sosyodemografik özellikler (yaş, cinsiyet, doğum yeri, eğitim bilgileri, bildiği diller, Türkçe bilgileri, expat ebeveyn hayat tercihleri, geniş ailenin bulunduğu) ile ilgili maddeler bulunmaktadır.

Katılımcı expatlara araştırmanın amacı kapsamında farklı alanlardan sorular sorulmuştur. İlk olarak expat ebeveynlerin İstanbul ve Türkiye ile ilgili algıları ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Ayrıca, katılımcıların expat hayatı ile ilgili görüşleri, sosyal yaşamları ve destek kaynakları hakkında bilgiler toplanmıştır. Buna ilaveten çocukları uluslararası okullarda okuyan expat ebeveynlerin sosyal hayata nasıl adapte oldukları ve bu okulların sosyal ilişki kurmalarındaki rolü sorulmuştur. Son olarak expat ebeveynlerin uluslararası eğitim ile ilgili değerlendirmeleri ve uluslararası okulların dünya vatandaşı yetiştirmesin ile ilgili görüşler hakkında bilgiler elde edilmiştir.

3.5. Veri Analizi

Bu çalışma kapsamında mülakatlar ile elde edilen veriler nitel veri analizin yöntemlerinden içerik analiz yöntemi ile incelenmiş ve detaylandırılmıştır. İçerik analiz yöntemi ile veriler sınıflandırılmış, özetlenmiş ve tablo haline getirmek için sözel veriler kategorize edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi ve analizi nitel veri analizi programı Nvivo ile gerçekleştirilmiştir. Bu program kullanılarak mülakat sorularından elde edilen ifadeler analiz edilmiş ve kodlanarak incelenmiştir.

İçerik analizi üç basamak ile gerçekleştirilmiştir. İlk adımda katılımcılardan elde edilen verilerden kodlar geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Kodlama süreçlerinde elde edilen veriler sınıflandırılarak kodlar oluşturulur. Bütün kodlara anlamlı kod isimleri verilmiştir. Bu kapsamda olaylar, davranışlar, anlamlar gibi çok çeşitli niceliksel olarak ölçülemeyen ögeler kodlanmıştır. Bu tezde ham veriler ilk organizasyonu anlamaya çalışmak için açık kodlama kullanılmıştır.

Nitel veri analizlerinde ikinci basamakta ise temalar, örüntüler ve ilişkiler belirlenir (Akarsu & Akarsu, 2019). Nitel analizde analitik beceriler kullanılarak ham veriler incelenir. Bu temelde bir önceki basamakta oluşturulan kodlar sınıflandırılarak birbirine benzeyen kodlar gruplandırılmıştır. Ortak temalar ve ilişkileri tanımlamak için tekrar eden kelime ve ifadeler karşılaştırılarak elde edilmiştir. Son basamakta ise veri analizi sonucunda elde edilen kodlar ve temalar özetlenmiştir. Bulgular araştırma öncesinde ortaya atılan beklentiler ile karşılaştırılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde tez çalışması kapsamında toplanan veriler nitel analiz programı Nvivo yazılımı kullanılarak elde edilen sonuçları özetlenmiş ve tartışılmıştır. İlk kısımda katılımcıların sosyodemografik özellikleri gruplanmış, sınıflandırılmış ve kısaca tartışılmıştır. Bulgular bölümünün ikinci kısmında ise nitel araştırma analiz programı Nvivo kullanılarak yöntem kısmında belirtilen araştırma soruları kapsamında elde edilen sonuçlar sunulmuş ve önemli noktalar tartışılmıştır.

Bu araştırmaya dâhil edilen expat bireylerin kimliklerini korumak için kendilerinden kod isimleri ile bahsedilecektir. Örneğin, expat birey 1 K1 ve expat birey 15 K15 olarak kodlanacaktır.

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Katılımcılara yöneltilen sorular ilk olarak sosyodemografik ve temel expat özellikleri ile ilgilidir. Buna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, eğitimleri, medeni durumları, çocuk sayısı, mesleki durumları, vatandaşlık bilgileri ve Türkiye'de toplam ikamet süreleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Tablo 4.1'de elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Expat bireylerin 15'i (%50) erkek ve 15'i (%50) kadındır. Yaşları üç grupta incelenmiş ve yaş ortalaması 43,0 olarak hesaplanmıştır. Yaş grubu açısından katılımcıların çoğu (%63.3) 41 ile 50 yaş grubunda yer almıştır. Katılımcıların eğitim seviyeleri incelendiğinde ise 23 katılımcı (%76,7) lisans ve 7 katılımcı (%23.3) ise yüksek lisans mezunudur.

Tablo 4.1 Katılımcıların sosyodemografik ve expat özellikleri

Sosyodemografik Özellik	Sınıflandırma	N	%
Cinsiyet	Erkek	15	50
	Kadın	15	50
	31-40	9	30,0
Yaş (Ort. = 43.0)	41-50	19	63.3
	51+	2	6.7
Eğitim	Lisans	23	76.7
	Yüksek Lisans	7	23.3
Medeni Durum	Evli	26	86.7
	Bekâr	4	13.3
Çocuk Sayısı	1-2	23	76.6
	3-4	7	23,4
	Öğretmen	14	46.6
Meslek	Veli	16	53.4
	Avrupa	13	43.4
Vatandaşlık	ABD/Kanada	7	23.3
	Asya	7	23.3
	Diğer	3	1.0
	1-2	14	46.7
Türkiye'de İkamet Süresi (Ort.=3,3 yıl)	3-4	10	33.3
	5+	6	20

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde ise çoğunun (26, %86.7) evli olduğu görülmektedir. Hem evli hem de bekar olan tüm katılımcıların çocuğu vardır, araştırmanın hedef kitlesi expat veliler olduğundan çocuğu olmayan kişiler araştırmaya dahil edilmemiştir. Yukarıdaki tabloda belirtilen bir diğer özellik ise meslek grupları olmuştur. Katılımcıların 14' ü öğretmen (%46.6), 16'sı ise (%53.4) farklı meslek gruplarından oluşan expat velilerdir. Expatların tabii olduğu ve vatandaşlıklarının bulunduğu ülkeler incelendiğinde ise çoğunun Avrupa (13, %43.4), ABD/Kanada (7, %23.3), ve Asya ülkeleri (7, %23.3) vatandaşları olduğu belirlenmiştir.

4.2. Expatların İstanbul'a İlişkin Kültürel Algıları ve Adaptasyon Süreçlerine Ait Bulgular

Bu bölümde katılımcıların İstanbul'a gelme süreçleri, Türkiye ve Türklerle ilgili izlenimleri, varsa yaşadıkları olumlu/olumsuz durumlar ve adaptasyon aşamaları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu temelden yola çıkılarak katılımcılara yöneltilen birinci ve üçüncü mülakat soruları sosyodemografik özelliklere ilaveten katılımcılar hakkında önemli bilgiler sunmuştur. Bunlar arasında Türkiye'ye neden geldikleri, İstanbul'a gelmelerinin kendi seçimleri mi yoksa atanma sonucu mu olduğu sorulmuş ve Türkiye'deki ikamet süreleri ile ilgili soru yöneltilmiştir. Her ne kadar bazı katılımcılar daha önce Türkiye'de bulunmuş olsalar da burada sunulan bilgiler expat olarak burada geçirdikleri hayatları ile ilgili sürelerdir. Buna göre katılımcılar ortalama 3,3 yıldır Türkiye'de yaşamaktadırlar. Katılımcıların çoğunluğu (14, %46.7) 1-2 yıldır Türkiye'de expat olarak yaşamaktadır.

Expat bireylerin çoğu Türkiye'ye geliş sebeplerini başka ülkelerde yaşamak, deneyim kazanmak ve farklı kültürleri öğrenmek olarak belirtmiştir. Öğretmen olarak burada bulunan kişilerin tamamı İstanbul'u kendileri seçip gelmişken diğer veliler buradaki görevlere atanmış veya kendilerine sunulan birkaç seçenek içinden İstanbul'u seçmişlerdir. Atanan expatlar ya diplomatik/resmi görevlerle burada bulunmaktalar ya da görev aldıkları kuruluşların, genellikle çok uluslu şirketlerin, İstanbul'da bulunan birimlerinde üst düzey yönetici olarak görev almaktadırlar. Bununla beraber, burada kaldığı sürede çalışmayan expat bireylerden evli olanlar eşlerinin görevleri dolayısıyla İstanbul'da olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmen olarak ülkemizde görev yapanlar ise öğretmenlik deneyimi kazanmak amacıyla geldiklerini belirtmişlerdir. Örneğin K3 söyle demiştir:

> "30 yaşından sonra öğretmen olmaya karar vererek bu alanda üniversite eğitimi aldım. İngiltere'de ulusal okulda üç yıl öğretmenlik yaptıktan sonra uluslararası okullarda öğretmenlik yapmak istediğim için bu yönde tercih yaptım. İngiltere'de en az iki sene ulusal okulda öğretmenlik yapma mecburiyetim var"

İkinci araştırma sorusu temelinde expat ebeveynlerin ülkemiz ile ilgili özellikle kültürel algılarının belirlenmesi için ikinci ve dördüncü mülakat sorularına verdikleri

cevaplardan yararlanılmıştır. Örneğin, hazırlık süreçleri, kültür şokları, adaptasyon, önyargılar, medya takibi ve ülkemizdeki kültürel deneyimleri belirlenmiştir.

Katılımcıların çoğu daha önce farklı bir ülkede yaşam deneyimleri olduğu için genel olarak fazla sorun ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Türkiye ve Türkler hakkında katılımcıların bazıları daha önceki expat hayatlarında tanıştıkları Türklerden ülke ve millet ile ilgili bilgileri olduğunundan herhangi bir önyargılarının olmadığını belirtmişlerdir (K6, K10).

Katılımcılardan bazıları adaptasyon sürecinde karşılaştıkları sorunların başında Türk insanının İngilizce bilgisinin çok sınırlı olmasından bahsetmiş ve bundan dolayı oluşan iletişim problemlerine değinmişlerdir. Ayrıca çoğunlukla kendilerinin de Türkçe konuşmayı bilmedikleri için bu sorunun daha fazla arttığını belirtmişlerdir. Örneğin K1 bu konudaki sorununu aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

> "Türkiye'ye geldiğimde en zorlandığım konu çok az insanın İngilizce bilmesi dolayısıyla iletişim konusunda yaşadığım sıkıntılar oldu. İlk geldiğim zaman Türkçe kursuna gittim, 3 ay kadar ancak dil çok zor. Esnafla aram çok iyi hatta bazen beni tanıyan esnaflar kaç sene oldu hala Türkçe konuşamıyorsun diye benimle şakalaşıyorlar (gülerek)".

Buna ilaveten bazı expatlar Türkiye'de yaşayacaklarını aile bireylerine ve arkadaşlarına söylediklerinde kendilerine Türkiye'deki güvenlik açısından çekinceleri olduklarını belirtmişlerdir (K4, K6, K23). Bu konuda kendi ülkelerindeki medyada kötü haberlerden şikâyet etmişlerdir. Türkiye'nin imajının yabancı ülkelerde olumsuz olduğunu söylemişlerdir. Kendileri Türkiye ile ilgili olumsuz düşünceleri olmamasına rağmen arkadaşları buraya gelmelerine sıcak bakmamışlar ve tehlikeli olacağını söylemişlerdir. Ancak sonraları bu arkadaşları Türkiye'ye geldiklerinde düşündükleri gibi olmadığını gözlemlemişlerdir (K4).

Katılımcılar genelde yerel medyayı fazla takip etmediklerini ve kendi ülkelerindeki kanalları izlediklerini belirtmişlerdir. Bunun en önemli sebepleri arasında ise Türkçeyi yeteri seviyede bilmemeleridir. Ancak öte yandan Türkiye'de olup bitenleri abone oldukları bazı dergilerden takip etmektedirler (K10).

Bazı katılımcılar Türk insanlarını diğer ülkelerdeki insanlar ile karşılaştırmış ve Türklerin çok sıcakkanlı olduklarını belirtmişlerdir (K3, K13, K23). Ancak, bazılarının çok sabırsız ve aceleci olduğuna değinmişlerdir. Aynı zamanda trafik sorunlarından bahsetmişlerdir (K9). Çoğunlukla Türkiye'ye gelmeden önce ülke hakkında olumlu düşünceleri olduklarını belirtmişlerdir.

Genel olarak araştırmaya katılan expatlar dil sorunu dışında hiçbir sorunları olmadığını ve ilk geldiklerinde kültür şoku yaşamadıklarını belirtmişler ve özellikle dünyanın en güzel şehirlerinden birinde olmanın harika bir şey olduğunu ve yemeklere bayıldıklarını söylemişlerdir (K21, K23, K24, K25). K24 en çok çöpleri atarken ayrıştırılmamasına ve her şeyin birlikte atılmasına şaşırmış ve bunun çevre açısından zararlı olduğunu belirtmiştir.

Fransız expat K25 herhangi bir kültür şoku yaşamadıklarını ancak Türklerin biraz Fransızlara karşı önyargılı olduklarını düşündüğünü ve Türklerin onları "ukala" bulduklarına değinmiş ancak genelde Fransızlarla ilgili böyle bir önyargının dünyada zaten olduğunu eklemiştir.

Avustralyalı ve expat olarak buraya gelen 47 yaşındaki kadın K26 daha önce farklı ülkelerde bulunmuştur. Kendisi okulda idari personel olarak çalışmaktadır. Türkiye deneyimleri ile ilgili ise iki çocuğunun burada okuduğunu ve hem kendisinin hem çocukların burada olmaktan mutlu oldukları ve Türklerin çocuklara karşı samimi ve sevecen davrandıklarını belirtmiştir.

K1, İstanbul'u dünyanın diğer büyük şehirleriyle kıyasladığında insanların çok daha ılımlı ve yardımsever olduğuna değinmiş ve ilk defa Müslüman ülkede yaşamanın çok değişik olduğunu belirtmiştir. Aynı katılımcı bu konu ile ilgili ilk geldiğinde ezan sesinin kendisini şaşırttığını ve bunu telefonuna kaydederek ülkesindeki arkadaşlarına gönderdiğini ifade etmiştir. Bununla ilgili olarak K6 ise kendi dinleri ile ilgili ibadet özgürlüğü olduğunu ve yerel halkın bu konuda çok sıcak ve açık görüşlü olduğunu söylemiştir

Kırk yedi yaşında İspanyol kadın olan K23 sadece İspanyolca bildiğini ve Türkçenin öğrenilmesi zor bir dil olduğunu söylemiştir. Kendisi eşinin işinden dolayı ülkemize gelmiştir. Diğer bazı katılımcılar ise İstanbul' a gelmeden önce Türkiye ve Türk

insanları ile ilgili tanıtıcı videolar izlemişler. Bunun da geldiklerinde adaptasyon açısından faydalı olduğunu söylemişlerdir (K9, K13).

Amerikalı expatlar (K14, K15, K18) buraya gelemeden önce Türkiye'yi Ortadoğu ülkesi gibi düşündüklerini ancak ülkenin modern ve laik bir yer olduğunu fark ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca diğer Müslüman ülkelere göre bazı dini farklılıklar olduğunu düşünmektedirler.

Elli iki yaşındaki Amerikalı gazeteci ve yazar olan expat K17, 8 yıldır burada olduğunu ve kendisini artık expat olarak değerlendirmediğini, çok uzun zamandır burada olduğu için kendisini yerli olarak gördüğünü İstanbul'un ve Türkiye'nin evi olduğunu düşünüyor. Türkiye'deki expatların yerli halkla ilgili en büyük sıkıntısının İngilizce problemi olduğunu yoksa halkın çok sıcakkanlı olduğunu ve anlaşmak için uğraştığını düşündüklerini anlatıyor. Aynı şekilde K10 'da ilerleyen yıllarda kendi ülkesine dönmek istemediğini çünkü kendi ülkesinde daha fazla milliyetçilik ve ayrıştırma olduğunu savunmuş burada "daha rahat" ettiğinibelirtmiştir.

Kültür şoku ile ilgili olarak K23 İspanyol oldukları için Türkiye'ye geldiklerinde herhangi bir kültür şoku yaşamadıklarını Akdeniz ülkesi oldukları için insanların sıcakkanlı, gürültülü ve samimi olmasına alışık olduklarını ve bu özelliklerinin onlara tanıdık geldiğini belirtmiştir. Bunların yanı sıra dini ve kültürel farklılıkların onları zaman zaman zorladığını özellikle erkeklerin genel olarak davranışlarını kaba bulduklarını ve kadınların da çok boyun eğen bir tavırda olduklarını bunun da modern bir ülkeye yakışmadığını, Türkiye'nin aslında modern olmakla beraber ataerkil yapıya bağlı kaldığını ve kadınların henüz kendilerini çok da özgürce ifade edebildiklerini düşünmediğini belirtmiştir

K14 siyahi bir kadın ve siyah olmanın dünyanın birçok yerinde özellikle ülkesi ABD'de ona çeşitli sıkıntılar yaşamasına sebep olduğuna değinmiş ve Türkiye'de bir iki uygun olmayan yorum dışında kendisini çok daha rahat ve herkesle eşit hissettiğinden bahsetmiştir.

Ülkeye gelmeden önce edindikleri bilgilerin olumlu olduğunu belirten katılımcılar (K12, K29) Türkçeye yeterince hâkim olmamalarına rağmen iletişim konusunda insanların gayet yardımsever olduğu ve arkadaşça davrandıkları belirtilmişlerdir.

Katılımcıların bir bölümü kontratları tamamlandığında başka bir ülkeye yeni göreve atanmayı beklerken çoğunluk ise İstanbul'da şartlar elverdiği ölçüde kalmayı planladıklarından bahsetmişlerdir, özellikle kendi seçimleriyle İstanbul'a gelmiş olan öğretmen ve idari personelin hemen tamamı bu görüşte. K3'ün de değindiği gibi uluslararası okullarda öğretmenlik yapmak veya görev almak için öncelikle uluslararası okullara personel alımı yapan ortak kurumların oluşturduğu internet sayfalarına başvuruluyor ardından "iş fuarlarına" katılarak uygun şehir, okul ve pozisyon seçiliyor, bu fuarlardan en sık tercih edileni "Search associate job fair" ve belirli zamanlarda dünyanın çeşitli yerlerinde gerçekleştiriliyor.

Son olarak tüm görüşmelerde katılımcıların olumlu yaklaşımları, kültürel farklılıklarını hissettirmeyen dahası birleştirici bir tutuma sahip oldukları araştırmacının gözlemleri dahilindedir.

4.3.Expat Ebeveynlerin Expat Hayatı ile İlgili Değerlendirmeleri, Sosyal Yaşam ve Destek Kaynaklarına İlişkin Bulgular

Araştırmada yöneltilen üçüncü soru ile expat ebeveynlerin expat hayatları ile ilgili görüşleri, sosyal yaşamları ve destek kaynakları sorulmuştur. Expatların halktan ayrışıp kendilerine özel bir yaşam alanında (fanus) yaşama ile ilgili görüşleri de anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu konuda katılımcılara mülakat görüşmelerinde yöneltilen beşinci sorudan elde edilen cevaplar değerlendirilmiş ve çalışma ile ilişkilendirilmiştir.

Buna göre K2, expat hayatı yaşayanların aslında bukalemun gibi olduklarını, gittikleri yere kolay adapte olabilme yetisi geliştirdiklerini ifade etmiştir. K23 ise expat hayatının çok büyük avantajlar sağladığını özellikle imkânlarının çok arttığını, gelirleri dövizle olduğu için burada rahat bir hayat sürdürdüklerini, kendi ülkelerinden daha fazla imkâna sahip olduklarını söylemiş ve okul, ev, evde yardımcı ücretlerinin ödendiğini belirtmiştir.

Amerikalı 46 yaşında evli ve 2 çocuklu ve eşi öğretmen olan K2 adaptasyon süreçlerini aşağıdaki gibi özetlemiştir:

> "Ülke değiştirmek başlarda hem çok heyecanlı hem de biraz korkutucu bir süreç çünkü her seferinde yeniden bir adaptasyon süreci gerekiyor, yeni insanlar, yeni ortamlar. Bu hem heyecan verici hem de bazen biraz yorucu. Özellikle yıllar geçtikçe daha zor bir hale geliyor."

Tüm katılımcılar İstanbul'da belirli muhitlerde ve güvenlikli sitelerde oturuyorlar, bu siteler onların sosyal hayata adaptasyonunu da büyük ölçüde kolaylaştırdığından bahsetmişlerdir. Bunun sebebi ise buralarda yaşayan expat sayısının oldukça yüksek olmasıdır. Sitelerin haricinde katılımcıların değindikleri diğer unsurlar kendilerinden önce buraya gelmiş burada bulunan veya burada bulunup ayrılmış olan tanıdıkları, kilise veya ibadethaneler, sınırlı olmakla beraber iş yerlerinde çalışanlar ve ender olmakla beraber expat web sayfaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

K26 oturdukları sitede genellikle hava güzel olduğunda havuz başında toplandıklarını, yılbaşı, Noel gibi günlerde kalabalık bir araya gelindiğini, çocukların doğum günlerini sosyal tesiste kutladıklarını, ayrıca, kiliseye düzenli olarak gitmeye çalıştıklarını ve bunun onlara manevi huzur verdiğini ve orada da sosyalleşme imkânı bulduklarını ifade etmiştir.

K23 ise, okuldaki velilerden, şirketten birkaç kişiden ve oturdukları sitedeki kişilerden oluşan arkadaş çevreleri olduğunu belirtmiştir.

K4 ise kendisinden önce buraya gelmiş olan Pakistanlılar ve çocuklarının okulu aracılığıyla insanlarla sosyalleştiğinden bahsetmektedir. Kendisi gibi birçok katılımcı da kendilerinden önce burada bulunmuş olan tanıdıklarının adaptasyon süreçlerinde büyük yardımları dokunduğuna değinmiştir.

K13, sosyal hayatta en önemli yerin okula ait olduğunu belirtip bir diğer etkenin de okuldan tanıdıkları vasıtasıyla öğrendiği ve her Pazar gittiği kilise olduğunu eklemiştir. Kilise aracılığıyla da bağlantılar, tanışıklıklar oluşturduklarını ve Hristiyan olmasının burada ona hiçbir sorun oluşturmadığını, Türklerin dini farklılıklara çok ılımlı olduğunu bunun da büyük ihtimalle Türkiye'nin diğer Müslüman ülkelere göre çok daha modern ve laik olmasına bağladığını ekliyor.

Katılımcı K27 İtalyan, 3 yıldır Türkiye'de ve daha önce Katar ve İsveç'te bulunmuşlar. Ülkemizde resmi görevli olarak ikamet etmektedir. Kendisi expatların sosyal hayatları ve sosyal etkileri ile ilgili aşağıdaki ifadeleri söylemiştir:

> "Çocuklar henüz küçük oldukları için iş dışındaki tüm zamanlarda onlara göre planlar yapıp aktiviteler oluşturuyoruz ve bu yüzden de okuldaki diğer velilerin sosyal hayatlarında önemli bir yer tutmaktadır. İş yerinde bulunan diğer İtalyanlarla da görüşüyoruz, bazen kiliseye gidiyoruz ve kilise sonrası kalabalık yemek/brunch organize edilmektedir. Oturduğumuz sitede büyük bir sosyal tesis var. Bazı expatlar ve Türklerle tanışıp arkadaş olduk. Expat web sayfalarına ben veya eşim hiç bakmayız."

K5 ise okul haricinde oturdukları sitede çok yabancı olduğu için sitenin sosyal tesisinde sosyalleştiklerini, sitenin içinde spor salonu olduğunu ve orada da tanışıklıklar edindiklerini belirtiyorlar. Sınırlı sayıda Türk arkadaşlarının olduğunu, bu kişilerin de çocuklarının okulundaki Türk ebeveynlerden oluştuğunu dile getirmişlerdir.

Expat hayatının bir nevi fanusta yaşamak olduğu görüşüne genellikle katılan katılımcılar bunun yabancı olmanın ve dili konuşmamanın doğal bir sonucu olduğuna da değinmişlerdir (K12, K29), Fransız expat K25 expatların bir nevi "fanus" da yaşadığı fikrine katılıyor, çünkü genellikle şehrin belli bölgelerinde yaşadıklarını, ekonomik olarak meslektaşlarından daha iyi imkanlara sahip olduklarını ve yerel halkla ister istemez dilden dolayı bir mesafe girdiğini belirtmiştir. K1' e göre ise,

"Expatlar birbirine destek oluyorlar çünkü birbirlerinin ne yaşadıklarını neler hissettiklerini biliyorlar. Expatlar için "fanus" da yaşıyorlar deyimi şöyle doğru, bu bir tercih ya da toplumdan uzak durma isteği değil tam tersi aslında dili bilmediğiniz ve yabancı olduğunuz için mecburi oluşan bir yapı."

Ülkemizde ikamet eden expat ebeveynlerin birbirleri ve diğer expatlar ile haberleşme ve bilgiler içeren bazı web sayfalarından bahsetmişlerdir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. İstanbulguide,

2. Foreignersinistanbul,

3. Internations

Ancak katılımcı expat ebeveynler çoğunluğu yukarıda belirtilen ve diğer web sayfalarına pek bakmadıklarını bildirmişlerdir.

Son olarak, uzun süredir expat hayatı yaşayan ve/veya uzun zamandır Türkiye'de bulunan expatların K3 örneğinde de olduğu gibi kendi ülkeleriyle bağlantılarının azaldığı, zaman zaman yapılan ziyaretler dışında ülkelerine dönmek gibi bir arzularının olmadığı da görülmektedir. Türkiye'de kalma taraftarı olanlar olduğu gibi mümkün olduğu kadar expat hayatını sürdürmeye gönüllüler de vardır. Katılımcıların sınırlı bir bölümü önünde sonunda ülkelerine geri dönmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tüm bunlar temelinde, kendilerinin de belirttikleri üzere expatların kültürleşme ve kimlik sorunları ile ilgili diğer göçmenlere kıyasla hayatlarında problem teşkil edecek düzeyde bir sıkıntı yaşamadıkları görülmektedir.

4.4.Uluslararası Okulların Expat Hayatındaki Rolüne İlişkin Bulgular

Çalışma sonuçlarının değerlendirildiği son araştırma sorusu ise katılımcı expat ebeveynlerin sosyal hayata adapte olmalarında uluslararası okulların rolleri sorulmuştur.

Katılımcılar, Türkiye'deki hayata adaptasyon süreçlerinin genelde fazla zor olmadığını ve bununla ilgili bazı faktörlerin yararlı olduğunu söylemişlerdir. Tüm katılımcılar sosyal hayata adaptasyon ve sosyal hayatla bağlantı kurma süreçlerinde ilk sıraya çocuklarının okuduğu uluslararası okulu koymuşlardır. K3, uluslararası okulların expatların sosyalleşmesindeki temel unsur olduğunu, kendisinin de bütün arkadaşlarının okulda görev alan veya okulla bağlantılı olan kişiler olduklarını veya onların aracılığıyla tanışmış olduğu kişiler olduğunu belirtirken; K12, hem yabancı öğretmenler hem de veliler için okulun sosyal hayatla birleşmenin merkezi olduğuna inandığını söylemiştir. Okuldaki velilerin okul aile birliği ve diğer aktivitelere ulusal okuldaki velilere oranla çok daha istekli katıldıklarını hem çocuklarına yakın hissettiklerini hem de bu vesileyle sosyal hayata karıştıklarını eklemiştir.

K6 ise okulun sosyal hayata adaptasyonlarında çok büyük rol oynadığını şu an görüştükleri çoğu insanla okulda tanışmış oldukları velilerden ve onların aracılığıyla edindikleri tanışıklıklardan ibaret olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca, bazı katılımcılar okulların kendileri için sosyalleşme merkezi olduğunu ve hem yabancı hem de Türk arkadaşları ile okullardaki toplantılar ve etkinlikler ile tanıştıklarını ve görüştüklerini ifade etmişler ve okulda başlayan arkadaşlıklarını daha sonra ev görüşmeleri ve ailece birbirlerini ziyaret ile güçlendirdiklerini söylemişlerdir.

Expat ebeveynlerin hemen hepsi çocuklarının gittiği okulun sosyal hayatlarının temel faktörü olduğunu, özellikle annelerin sosyalleşmesinde büyük önem taşıdığını ve burada kurulan arkadaşlıkların hem kendileri hem de eşleri için önemli olduğunu belirtmişlerdir (K7, K8, K10, K11).

Bir diğer katılımcı K11 ise okulun sosyal hayatının bel kemiği olduğunu ve buradaki meslektaşlarıyla sosyalleştiğini, onların sayesinde Türk arkadaşlar da edindiğini ayrıca İngilizce öğretmenlerinin kurdukları bir tiyatro gruplarının olduğunu ve bu grupla çocuklara yönelik ingilizce oyunlar hazırlayıp sahneye koyduklarını anlatmıştır.

Katılımcı K28 ise özellikle expat öğretmenler için uluslararası okulların sosyal hayatlarının temelini oluşturduğunu, okuldaki diğer öğretmen ve velilerin hem işleri hem arkadaşları hem de aileleri olduğunu söylemiştir. Türk arkadaşları olduğu özellikle okuldaki birkaç Türk öğretmenle sık sık buluştukları, okul dışında da ve onların aileleriyle de tanıştıklarını ve ailecek yemekler yediklerini ifade etmiştir.

4.4.1 Expat ebeveynlerin uluslararası eğitim değerlendirmelerine ve uluslararası okulların dünya vatandaşı yetiştirme görüşüne ilişkin bulgular

Görüşmelerin devamında katılımcılardan okullar ile ilgili uluslararası eğitim ve dünya vatandaşı yetiştirme süreçleri ile ilgili görüşlerini bildirmeleri istenmiştir. Buna ek olarak çocukların uluslararası okullarda kendi milli kimliklerini ve dillerini kaybetmeleriyle ilgili endişeleri varsa bundan bahsetmeleri istenmiştir. Bu araştırma sorusu mülakatlarda katılımcılara yöneltilen 6, 7 ve 8.ci soruların cevapları değerlendirilerek analiz edilmiş ve sunulmuştur.

Katılımcı K15 uluslararası okullarda çocukların kendi dilleri ve kültürlerini koruyabildiklerini söylemiştir. Bununla ilişkili olarak aşağıdakileri ifade etmişlerdir:

> "Uluslararası okullarda çocukların kendi ana dillerini ve kültürlerini kaybettiklerini düşünmüyorum ama ailelerin rolü bunda çok büyük, çocuklar eve geldiklerinde aileleri onlarla İngilizce konuşmaya devam eder ve kendi kültürlerini yaşatmazlarsa çocukların dillerini ve kültürlerini kaybetmeleri çok doğal. Bazı çocuklardın kendi anadillerinden daha iyi İngilizce konuştuklarını görüyoruz ama sorduğumuzda okulda ailelerin çocuklarla İngilizce konuşmaya devam ettiklerini anlatıyorlar. Okul kültürleri ve anadilleri bir yere kadar yaşatabilir."

İngiliz, kadın öğretmen, bekâr ve bir çocuğu olan K16 Türkiye'den önce başka ülkelerde öğretmenlik yapmıştır. Ülkemizde de öğretmenlik yapmaktadır. Uluslararası okullar ile ilgili aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

> "Uluslararası eğitimin kesinlikle her açıdan ulusal eğitimden daha iyi olduğunu düşünüyorum. Sadece sınırlarının biraz belirsizdir, okulların her ne kadar bir düzene bağlı olsalar da kendilerine göre hareket etme imkânımız var ve özellikle orta doğu ve uzak doğuda (C Tipi) olarak değerlendirilen ve kendi vatandaşlarına eğitim veren okullarda çocukların genellikle kendi milletlerinden insanlarla beraber oldukları için çok da işin ideolojisine uymayabiliyorum. Uluslararası okullarda çocukların kendilerini ifade etme yetisi kazandıklarını, çok daha yaratıcı olduklarını, kendi potansiyellerini keşfettiklerini ve daha açık fikirliler. Dolayısıyla uluslararası okullarda gerçekten dünya vatandaşı yetişmekte ve bu ortamların da milliyetlerden bağımsız olarak herkesin eşit şartlarda buluştuğunu düşünüyorum."

Katılımcıların tamamı uluslararası okullarda dünya vatandaşı yetiştiği fikrini savunmuştur. K25 çocukları daha önce de uluslararası okula gitmiş ve her zaman bunu tercih edeceklerini söylemiştir. Ayrıca yaz tatillerinde Fransa'ya gittiklerinde orada ulusal okula giden çocuklara oranla kendi çocuklarının çok daha sakin ve anlayışlı olduğunu ve bunun sadece kendi çocuklarına mahsus değil tüm uluslararası okullarda

yetişen çocukların bu şekilde olduğunu daha saygılı ve hoşgörülü yetiştiklerine inandıklarını göstermiştir.

Uluslararası okulların öğrencileri dışa donuk, küresel bakışlı, anlayışlı ve saygılı şekilde yetiştirdiğini ve bu sayede yetişkin hayatlarında daha rahat olacaklarını bildirmişlerdir (K1, K4, K6, K19, K23, K26). Ayrıca okullarda öğrencilerin dünya vatandaşı olarak yetiştirildiklerini belirtmişlerdir (K4, K12, K20). Bu konuda K2 "Keşke bütün çocuklar bu şekilde eğitim alabilseler" ifadesi kullanmıştır.

Özel bir bankada üst düzey yönetici olarak çalışan K4, İngilizcenin artık dünya dili olduğunu ve herkesin birbiriyle iletişim kurabilmek için İngilizce bilmesi gerektiğini bunun kendi dilini önemsememek ya da unutmakla aynı anlama gelmediğini sadece dünyadaki herkesle iletişimi mümkün kılabildiğine dikkat çekmiştir. Çocukları daha önce ulusal sistemde eğitim alırken burada uluslararası okula geçmişler ve aradaki farkın inanılmaz olduğunu, çocukların çok olumlu yönde geliştiklerini söylemiştir. Buna ilaveten uluslararası okulların gerçekten de ulus üstü mekânlar olduğunu ve burada her milletten insanla karşılaşabileceklerini ve herkesin herkesten eşit muamele gördüğünü ifade etmiştir.

Katılımcılar uluslararası okullarda çocukların kültürel kimliklerini ve milliyetlerini kesinlikle kaybetmediklerini, bunun biraz da ailenin tutumuyla da bağlantılı olduğunu söylemişlerdir (K5, K16). Uluslararası eğitimin ve bu şekilde eğitim veren okulların hem çocukların hem de ailelerin hayatlarını ve geleceklerini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorlar (K8, K11). Okullar ayrıca kendi milli kültürleri ve değerlerinin çocukları tarafından öğrenilebildiğini belirtmişlerdir (K11, K12). Örneğin, okullarda yapılan anadil etkinlikleri, Noel, yılbaşı, bayram ve Birleşmiş Milletler günü gibi geçekleştirilen etkinlikleri desteklemektedirler (K16, K18).

Ülkemizdeki okulları daha önce görev yaptıkları ülkelerdeki eğitim sistemi ile karşılaştıran expat ebeveynler buradaki okulların daha az tutucu olduğu, fazla kalıplara bağlı olmadığı, okul aile birliğinin birbirine ve diğer expat bireylere çok destek olduğunu belirtmiştir (K6).

Öte yandan bazı expat bireyler ise uluslararası okullarını biraz izole bulmaktadır çünkü bulundukları toplumun değil dünyanın geneliyle bağlantılı bireyler yetiştirmeyi hedeflediklerini belirlemişlerdir (K9, K18). Buna ilaveten bazı expat ebeveynler

uluslararası okulların zorluklarından bahsetmişlerdir. Örneğin, K1 ifadesinde şunları söylemiştir:

> "Uluslararası okullarda olmanın en büyük sıkıntısının sürekli olarak yaşanan ayrılıklar olduğunu ve bunun bazen çocukları ve yetişkinleri hüzünlü bir ruh haline sevk ediyor. Bu bir açıdan olumlu bir açıdan da olumsuz diyor. Hem çocuklar hayatın gerçekleriyle yüzleşip ayrılıkları daha olağan değerlendiriyorlar ve gelişen teknolojiyle fiziksel mesafeler eskiden olduğu kadar önemli olmamaya başlıyor, bir taraftan da bazı duygular özellikle küçük yaştaki çocuklara ağır gelebiliyor."

Uluslararası okulların akademik açıdan çok iyi olduklarını ve ezberci bir eğitim verilmediğini belirtmişlerdir (K17). Benzer bir şekilde K30 çocuklarının eğitimi ile ilgili aşağıdaki ifadelerle açıklamıştır:

"Çocuklarım İtalya'dayken ulusal okula gidiyorlardı, Dubai'de uluslararası okula gittiler sonra Türkiye'ye gelince de bu düzeni devam ettirdik. İtalya'daki ulusal eğitimden de memnunduk ama uluslararası okulların çocuklara çok farklı bir bakış açısı ve duruş kazandırdığını ve çocukların gerçekten dünyanın her yerinde yaşayabilecek, dünyanın her yerinden insanlarla iletişim kurabilecek yetişkinler olacaklarına inanıyoruz. Kızımın en yakın arkadaşlarından birinin Endonezyalı diğerinin de alman olduğunu ve bunu çok hoş bir şey olduğunu düşünüyorum sürekli başka dillerden ve başka kültürlerden bahsetmekteler, okulun da bu kültürel farklılıkları desteklemektedir. Kendi kimliklerimiz bu şekilde kaybetmiyoruz çünkü evde İtalyanca konuşuyoruz, kendi gelenek ve göreneklerimize bağlıyız, sıklıkla İtalya'ya gidiyoruz veya orda ziyaretçilerinin geliyor ve evet dünya vatandaşı yetişiyor bence."

K2, çok dilli olmayı destekliyor, insanların kabuklarının dışına çıkıp farklılıkları kabul edip benimsemenin yolunun uluslararası eğitimden geçtiğine inanmaktadır.

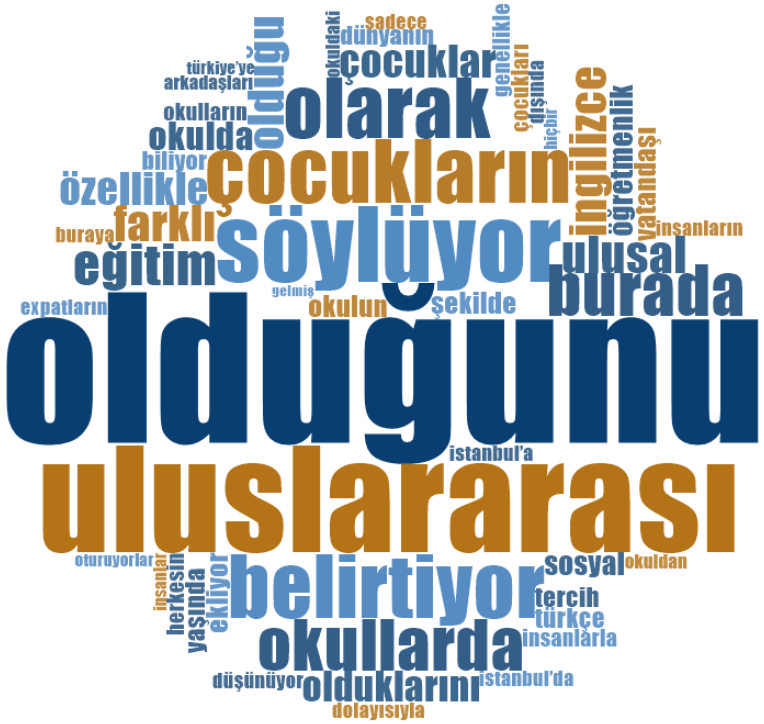
Burada yetişen çocukların ilerde dünyayı yönetecek potansiyelde olduklarını ve dünyanın artık sınırsızlaşma yoluna gittiğini ve dünya barışında bu şekilde yetişen çocukların büyük payı olacağına inanmaktadır. K6 ise uluslararası okullarda herhangi bir kültürün ağır bastığını düşünmediğini ve bu okulların gerçekten ulusüstü mekanlar

olarak değerlendirdiğini belirtmiştir. K3 ise uluslararası eğitim ve ulusal eğitimi kıyaslıyor ve ulusal sistemlerin çocuklara tek yönlü ve yetersiz eğitim verdiklerini ancak uluslararası okullarda dünya vatandaşları yetiştiğine inandığını belirtmiştir.

Katılımcıların uluslararası eğitim ile ilgili olarak ortak buluştukları bir diğer konu ise çok sayıda farklı milletten insanın bir araya gelmesinin kendiliğinden bir saygı, hoşgörü ve anlayış ortamı yarattığı, bu kadar küçük yaşlardan bu şekilde yetişen çocukların dünyadaki farklılıklara alışık olarak yetişip barış taraftarı dünya vatandaşları olacaklarına olan inançlarıdır.

4.5 Bulgulara İlişkin Kelime Bulutu ve Kümelenmiş Ögeler:

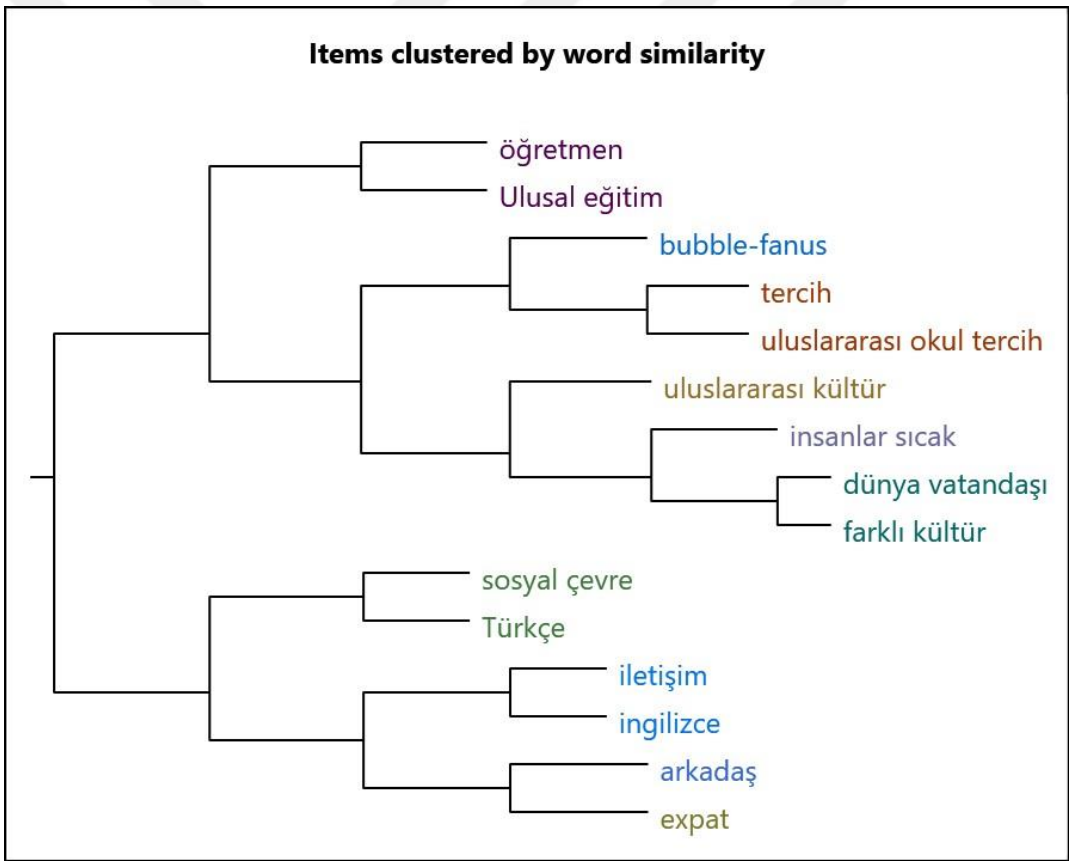
Nvivo ile gerçekleştirilen nitel analiz sonuçlarında araştırmaya dâhil edilen kişilerin mülakat sorularına verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde aşağıdaki kelime bulutu (Word cloud) elde edilmiştir.

Şekil 4.1 Nvivo analizi sonucu oluşan kelime bulutu (Word cloud)

Yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi katılımcıların en fazla tekrarladıkları kelimelerin uluslararası, çocuklar, ulusal, okul, eğitim ve sosyal olarak sıralanabilir. Bunun muhtemel sebebi çalışmaya dahil edilen expat ebeveynlere yöneltilen sorular onların uluslararası, çocuklar, eğitim, okul ve sosyal hayat bağlamında değerlendirildiğini göstermektedir.

Aşağıdaki şekilde ise katılımcıların sorulara verdikleri cevaplarda kullandıkları kelimelerden oluşan kümelenmiş ögeler (items clusters) sunulmuştur. Buna göre en fazla tekrarlanan kelimeler sırasıyla öğretmen, ulusal eğitim, sosyal çevre ve Türkçe olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.2 Nvivo analizi sonucu kümelenmiş ögeler (items clusters)

5. TARTIŞMA

Bu çalışma Türkiye'de İstanbul'da ikamet eden ve çocuklarını uluslararası okula göndermeyi tercih etmiş olan 30 expat ebeveynin tezin sorunsalı kapsamında Türkiye ile ilgili temel algıları, expat hayatı ile ilgili görüşleri, sosyal yaşantıları ve sosyal hayata adaptasyonları ile ilgili bilgilerin toplanması, incelenmesi ve analiz edilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular daha önceden yapılmış olan çalışmalar temelinde tartışılacaktır. Türkiye'de ikamet eden expat bireyler üzerine yapılmış sınırlı sayıda çalışma olduğundan bu araştırmanın literatüre katkı sağlaması da hedeflenmektedir.

Çalışma dahilinde literatürde de bahsedildiği üzere "atanan" ve "gönüllü/iradi" expatlar yer almaktadır. Çalışmakta oldukları şirketleri veya resmi görevleri sebebiyle görev yerleri şirketleri veya üstleri tarafından kararlaştırılan (Andersen vd. 2014) "atanmış expat"ların yanı sıra (Harzing, 2001) İstanbul'u özellikle seçip kendi inisyatifleriyle Türkiye'ye gelmiş olan "gönüllü/iradi expatlar" (Jokinen, Brewster ve Suutari, 2008; Andresen vd., 2014) yer almaktadırlar. Mevcut tez araştırmasında veliler atanmış expatları temsil ederken öğretmenler ve okul idaresinde görev alan kişiler ise gönüllü/iradi expatları temsil etmektedirler. Araştırma dahilinde atanan veya gönüllü olarak İstanbul'da görev almaya gelmiş kişilerden evli olanların tümü, Brookfield Global Relocation Services (2015) araştırmaları kapsamında yaptığı açıklamayla paralellik göstermekte ve bu araştırmaya göre expatların %80'i eşleri (trailing spouse) veya partnerleriyle beraber yeni ülkeye gelmekte olduklarını doğrulamaktadır. Bu araştırmanın devamında bahsedildiği üzere eşlerin yarısı kendi ülkelerinde çalışma hayatındayken ülke değiştirme sonrası iş hayatlarına son vermişlerdir ki bu durum bu araştırma dahilinde de geçerliliğini korumaktadır.

Expatların gittikleri ülkede bulunma süreleriyle ilgili olarak ise araştırma dahilindeki katılımcıların Türkiye'de bulunma sürelerinin ortalaması 3,3 senedir ve genellikle 5 yıla tamamlamaları beklenmektedir. Expatların genellikle göreve gittikleri ülkede kalış süreleri önceden belirlenmiştir ve bu süre ortalama 3 ila 5 yıl arasında değişkenlik göstermektedir (Dickmann, Doherty ve Johnson 2006).

5.1. Demografik Özelliklere İlişkin Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde ilk olarak araştırmaya katılan expatların tümü aileleriyle ile birlikte Türkiye'ye gelmiştir. Katılımcıların çoğu 41 ile 50 yaşları arasındadır ve yaş ortalamaları 43'tür. Buna göre katılımcıların tümünün orta yaşlarda oldukları görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde expatların farklı yaş gruplarından olabileceği görülmekle birlikte, mevcut çalışma kapsamında ebeveyn olan expatlara ait faktörlerin incelenmesi dolayısıyla yaş ortalaması beklendik olarak orta yaş grubunu kapsamaktadır. Gönüllü olarak gelmiş expatlarda ise yaş ortalaması atanan expatların ortalamasına oranla daha genç veya daha üstte seyir ettiği ve atanan expatların tümü evliyken bu grupta bekarların olduğu da dikkat çekmektedir. Bu durum Suutari ve Brewster'ın bulguları ile uyumludur. Bu çalışmaya göre SIE'lerin (gönüllü expatlar) genel çoğunluğa bakıldığında expat tanımının ortalamasından daha genç ve bekar, daha ileri yaşlarda olanların ise çocukları büyümüş ve yine çoğu zaman bekâr kişilerden oluşmaktadır (Suutari ve Brewster, 2001).

Katılımcılar eğitim durumları açısından incelendiğinde çoğunun en az lisans derecesine sahip olduğu bulgular arasındandır. Bu bağlamda çalışmaya dahil edilen expat bireylerin yüksek eğitim seviyesine sahip oldukları görülmüştür ve bu durum expatların genellikle eğitim seviyelerinin yüksek olduğu düşünülür (Dickmann, Doherty ve Johnson 2006) açıklamasını destekler nitelikteyken Lemaitre ve Dumont'un 2005 yılında yapmış oldukları araştırmada Türkiye'de bulunan expatların eğitim seviyelerinin lise ve dengi düzeyde olduğu (Dumont ve Lemaître, 2005) görüşüne ters düşmektedir. Katılımcıların çoğu Avrupa ülkeleri vatandaşlarıdır ve yarısı uluslararası okulda öğretmenlik yapmaktadırlar. Bu sebepten dolayı elde edilen sonuçlar eğitimci bakış açısı ile de değerlendirilebilmiştir.

5.2. Expatların İstanbul'a ve Türkiye'ye İlişkin Kültürel Algıları ve Adaptasyon Süreçlerine Ait Tartışma

Araştırmanın amacı dahilinde elde edilen bulgulardan birisi de katılımcıların Türkiye ile ilgili algıları ve adaptasyon süreçleridir. Katılımcıların hiçbirisi adaptasyon sorunu yaşamadıklarından bahsetmişlerdir; bu durum Oberg'in çalışmasında belirtmiş olduğu tüm expatların farklı süre ve şekilde de olsa bir adaptasyon krizi yaşadığı (Oberg, 1960) görüşü ile uyum göstermemektedir. Katılımcıların birçoğu daha önce

Türkiye'nin çeşitli yerlerinde veya İstanbul'da bulunmuş olduklarından veya önceden Türk veya Türkiye'ye gelmiş olan tanıdıkları olduğundan herhangi bir kültür şoku yaşamadıklarından ve kolay bir adaptasyon süreci geçirdiklerinden bahsetmişlerdir. Buna göre kişisel geçmişleri, Türkiye ve Türklerle olan tanışıklıkları uyum süreçlerine destek olmuştur. Kaye ve Taylor'un (1997) araştırmalarında değindikleri gibi biyografik faktörler ve kültürlerarası eğitimin kişilerin uyum süreçlerinde etkili olduğunun göstergesidir.

Expat ebeveynler genelde ülkemiz hakkında önyargıları olmadığını belirtmişlerdir. Daha önce Türkiye'ye gelmiş olanların çoğu da olumlu duygular beslediklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda Türkleri sıcakkanlı, yardımsever bulduklarını, burada olmaktan çok memnun olduklarını belirtmişlerdir. Araştırma süresince kontratları dolduktan sonra yenilemek ve burada yaşamaya devam etmek isteyenlerin sayısı oldukça yüksektir. Özellikle gönüllü olarak İstanbul'u seçip gelmiş olan expatlar İstanbul'a ve Türkiye'ye olan sevgilerini sıklıkla dile getirmişler ve adaptasyonla ilgili en ufak bir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu daha önce Inkson ve Doherty tarafından yapılmış olan ve gönüllü expatların tüm koşullara çok daha kolay uyum sağladıklarını anlatan çalışmayı destekler niteliktedir (Inkson, vd., 1997; Doherty vd., 2011).

İstanbul'da olmanın en güzel taraflarının başında şehrin güzelliği, havası, tarihi, insanların sıcaklığı ve yemekleri sıklıkla değinilen konular olmuştur. Bu bulgulardan yola çıkarak expat bireyler için kültürel çeşitliliğin adaptasyon problemine yol açmaktan ziyade heyecan verici bir şekilde algılandığı; ülke değiştirmenin her seferinde "yeni bir hayata" başlamak gibi olduğunu ve bunun hayatlarının dolu dolu geçmesini sağladığını da belirtmişlerdir.

Türkiye'deki temel adaptasyon sorunları olarak dil problemini ve trafiğin kendilerini etkilediğinden bahsetmişlerdir. Özellikle Türklerin İngilizceyi fazla bilmediklerini ve pek çoğu kendilerinin de Türkçe bilmediklerini belirtmişlerdir. Dil bariyerinin, ülkemizde az düzeyde İngilizce konuşuluyor olmasının ve katılımcılarının da çoğunun Türkçesinin çok sınırlı düzeyde olması beklendik şekilde adaptasyon süreçleri üzerinde önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bu durumun iletişim konusunda sıkıntılar yaşamasına neden olduğuna değinmişlerdir. Oberg (1960) in, yerli dili bilmenin adaptasyonu kolaylaştıracağına dair görüşü buradaki yorumlarla da

desteklenmiş olmaktadır. Alanyazında da dil bariyeri herhangi bir amaçla farklı ülkede yaşamaya başlayan bireyler için önemli bir problem teşkil etmekte olduğu ve dil bariyerinin expat hayatında önemli sorunlara yol açtığı belirtilmektedir (Känsälä, 2016; Zhang ve Peltokorpi, 2016).

Benzer olarak Känsälä yaptığı çalışmada dil bariyerinin ve kültürel değişimlerin önemine değinmiştir. En dikkate değer konuları kültürel rehberlik, dil rehberliği, expat bireylere yapılan yardımlar olarak belirlemiştir. Buna göre başlangıçta yeni bir kültür ile karşılaşan expat bireylerin hem dil hem de kültürel rehberlik ile beraber yeni ülkeye adaptasyon sürecinin kolaylaştırması sağlanmaktadır. Elde ettikleri bulgular ev sahibi ülkedeki bireylerin dil yeterliliğinin ev sahibi vatandaşlar ile expat bireyler arasında oluşturulan sosyal ağlar ile adaptasyon süreçlerinin kolaylaştırılacağını bildirmişlerdir (Känsälä, 2016). Zhang ve Peltokorpi ise yaptığı çalışma sonucunda expat ile ev sahibi ülkenin kültürleri arasındaki uyumun adaptasyon süreci üzerindeki etkisini vurgulamışlardır (Zhang, Peltokorpi, 2016), İspanyol katılımcının Türk kültürüyle kendi kültürlerini benzettiği için buraya kolay uyum sağladığını belirtmiş olması da buna örnek gösterilebilir.

5.3. Expat Ebeveynlerin Expat Hayatı ile İlgili Değerlendirmeleri, Sosyal Yaşam ve Destek Kaynaklarına İlişkin Tartışma

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise expat bireylerin sosyal yaşamları ve destek kaynakları hakkındaki bilgilerdir. Buna göre katılımcıların yarısının uluslarası okulda öğretmen ve veli olduğu ve yarısının da farklı mesleklerden veliler olduğu göz önüne alındığında beklendiği şekilde çoğu katılımcı uluslararası okulların sosyal hayatlarının temelini oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu noktada mevcut tez çalışması ile uluslarası okulların temel kuruluş amaçlarının yanında önemli bir işlevi olan expat ebeveyn ve öğretmenlerin sosyalleşme sürecine olan katkısına vurgu yapılmıştır. Sosyalleşme süreçlerinde oldukça önemli bir yeri olan uluslararası okullar expatların hayatında temel bir destek olarak rol oynadığı sonucuna varılabilir. Scheier ve arkadaşlarının uluslararası okullar ile ilgili yapmış oldukları araştırmada bu okulların ulusal okullara nazaran öğretmen, öğrenci ve velilerin sosyal hayatlarında çok daha önemli bir rolü olduğuna dair bulguları desteklenmiş olmaktadır (Scheier vd., 1989)

Benzer olarak katılımcıların sık kullandıkları kelimeler incelendiğinde, en fazla tercih ettikleri kelimelerin uluslararası, çocuklar ve okul olması bu alanların expatlık yaşantılarındaki önemine işaret ettiği şeklinde değerlendirilebilir. Nitekim elde edilen bulgular da benzer olarak uluslararası okulların ve çocuklarının hayatlarındaki merkezi rolünü ortaya koymaktadır (Fan, 2015; Zilber, 2009). Bu yanıtlar alanyazın temelinde incelendiğinde daha önce yapılan çalışmalardaki expat cevaplarıyla benzerlik gösterdikleri görülmektedir (Farquhar, 2009).

Uluslararası okulların yanında expatlar oturdukları evlerdeki komşuların ve sitenin sahip olduğu imkanların sosyalleşme süreçlerine katıda bulunduğu bulgular arasındadır. Bir expat topluluğundan bahsetmenin uygunluğunun anlaşılması açısından expatların topluluk terimiyle neyi anladıklarının açıklanması daha sağlıklı olacaktır. Bir gruba aidiyet hissini, grup üyeleri arası benzerlik duygusunu ve üyeler arasında karşılıklı bireysel ihtiyaçların tatmini olarak tanımlanabilir (Maya-Jariego ve Armitage, 2007). Bu tanımdan hareketle bireylerin şehirleri ve bu şehirlerdeki yerleşim alanlarını seçerken rastgele değil belirli bir eksen çerçevesinde kendilerini sosyal yapı içerisinde konumlandırdıklarını söylenebilir.

Bunlara ek olarak katılımcı expatlar sosyal yaşamlarının bir "fanus" içerisinde olduğundan bahsetmektedirler. Buna göre iş çevrelerince expatlar genellikle ayrıcalıklı bir kesimi temsil etmektedir, "sıradan" göçmenden ayrışır ve toplumsal yapının "üst düzeyinden" ülkeye giriş yapmaktadırlar (Green, 2009). Diğer bir ifadeyle belirli bir sosyal çevre ve belirli mekanlar arasında yaşadıklarını anlatmışlardır. Araştırmaya katılan tüm expatların belirli bölgelerdeki korumalı, sosyal tesisli sitelerde oturuyor olmaları bunun bir neticesidir. Tüm bu bahsedilenler, Bernard'ın belirttiği üzere expatların toplumsal statü olarak ayrı bir topluluk olarak değerlendirilmekte oldukları görüşünü (Bernard,2008) destekler niteliktedir. Türkiye'de yaşayan orta yaş ve en az lisans düzeyinde eğitim derecesine sahip olan katılımcıların sosyo-ekonomik olarak orta üst düzey imkanlara sahip olmaları bu bulgunun bir açıklaması olarak değerlendirilebilir. Alanyazında da benzer olarak Farquhar'ın (2009) HSBC bankasında çalışan toplam 2.155 expat bireyler ile expat hayatının zorluklarını incelediği bir araştırmada, küresel firmaların expat bireylere finansal hizmetlerin yanında konaklama, konut ve hatta çocuklarının ihtiyaçlarını da karşıladıkları bulgularına ulaşmıştır. Araştırma katılımcıları da bu söylemi

doğrulayarak masraflarının büyük bir bölümünün şirketleri tarafından karşılandığını belirtmişlerdir.

Brookfield Global Relocation Services (2015) tarafından yapılan araştırmaya göre bazı firmalar gidilecek ülke ile ilgili genel bilgileri expatlara ve ailelerine sunuyor olsa genellikle yetersiz kalmaktalar bu durumda expatların yardımlarına expatlar, sosyal ağlar, kendilerinden önce ülkeye yerleşmiş veya bulunmuş olan tanıdıkların destekleri, web sayfaları ve çocuklarını kaydettikleri okuldaki diğer expatlar yetişmektedir (Mäkelä ve Suutari, 2015). Katılımcılar şirketlerin bazılarının ve öğretmenler için okulun bir ülke ve kültürle ilgili bir takım tanıtıcı bilgiler paylaştığını belirtmiş ancak önceden yapılan araştırmaları da destekler şekilde genellikle sınırlı bulduklarından bahsetmişlerdir. Katılımcı 4'ün de özellikle vurguladığı gibi çalışmayan anneler için "Senior Expat Wives" yani ülkeye daha önceden taşınmış olan ve artık yerel düzene hâkim olan "kıdemli eşler" yeni gelenlere yardımcı olmaktadır (Hickman, 2000).

Bunlar ülkeyle ilgili genel bilgiden, yapılabilecek çeşitli aktivitelerden, toplantılardan, tavsiyelerden, yabancı dil bilen doktorlardan, kişisel desteklerden ve bir expatın yeni gittiği ülkede ihtiyaç duyabileceği her türlü bilgiden haberdar etmektedirler (Hughes, 1999). İnternetten ve bu web sayfalarından daha önce de bu şekilde bir dayanışma ağı halen devam etmekte ve hemen hemen her ülkede expatların kendi içlerinde bir dayanışma ağı görülmektedir (Mäkelä ve Suutari, 2015). Katılımcıların çoğu web sayfalarından pek yararlanmadıklarına değinmiş ancak expatlar arasında bir dayanışma ağı olduğuna sıklıkla vurgu yapmışlardır.

Bourdieu'nün çalışmalarında yer vermiş olduğu "sosyal sermaye" durağan değildir, sürekli güncellenmesi gereken bir ilişkiler ağıdır (Bourdieu, 1980). Araştırma kapsamında da görüldüğü üzere sosyal sermaye expatların hayatında özellikle önemli bir yer tutmakta, bulundukları ülkeye adapte olup sosyal ilişkiler kurabilmeleri açısından okul, oturdukları siteler, yemek davetleri, kilise, sosyal sermayenin kurulduğu ve korunduğu yerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca expat hayatında aile bireylerinin birbirine daha "bağımlı" oldukları ve birbirlerinden daha fazla etkilendikleri görülmüştür (Caligiuri vd., 1998). Birçok katılımcı gibi K1 de buna vurguda bulunmuş ve başka bir ülkede ailesiyle aslında "baş başa" olmanın hem aile bağlarını kuvvetlendirdiğini hem de birbirlerine daha bağlı ve

bağımlı olduklarına değinmiştir. Bu durum ailece geçirilen vakitleri arttırmakta, iş ve okuldan geri kalan zamanlarda aileyle beraber olma ve birlikte sosyalleşerek ona göre bir sosyal hayat oluşturma sürecini de beraberinde getirmektedir.

Expat hayatı ve adaptasyon süreciyle ilgili bir diğer ilginç konu da Akgül (2019) tarafından aktarılan expatların kendi ülkeleri ve ev sahibi ülkeleri ile ilişkilerini özetleyen Black ve Gregerson modeline göre gittikleri ülkeye aidiyet geliştiren kişilerin kendi ülkeleriyle bağlantılarının zayıf olduğuna dair bulguların burada da karşımıza çıkmasıdır. Buradan da yola çıkarak katılımcıların bir bölümü çok uzun süredir expat hayatı yaşadıkları için kendi ülkeleriyle bağları zayıflamış ve belirli dönemlerde yapılan ziyaretler dışında ülkelerine geri dönme arzularının olmadığı da görülmüştür. Özellikle Amerikalı, Kanadalı ve İngiliz katılımcılar bu konuya değinmişlerdir ve artık İstanbul'a ve Türkiye'ye bir aidiyet ve bağ hissettiklerinden bahsetmişlerdir. Bunun aksini söyleyerek expat hayatının güzelliklerinden bahsettikten sonra bir gün mutlaka ülkelerine döneceklerini belirten katılımcılar da olmuştur.

5.4.Uluslararası Okulların Expat Hayatındaki Rolüne İlişkin Tartışma

Son olarak expat ebeveynlerin uluslararası okulları değerlendirdikleri bulgular analiz edildilmiştir. Uluslararası okullar ilk olarak kendi ülkeleri dışında görev alan birleşmiş milletler görevlileri ve çok uluslu şirketlerin çalışanlarının (expat) çocuklarına eğitim vermek maksadıyla açılmıştır (IBE, 2020). Son yarım yüzyılda farklı ülkelerde faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin ve uluslararası organizasyonların sayılarının yükselmesiyle birlikte bu kuruluşlarda çalışan kişilerin çocuklarının eğitimleri için "uluslararası eğitim" veren "uluslararası okulların" açılması önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir (Hayden, Rancic ve Thompson, 2000). Araştırma dahilinde olan okul İstanbul'da görev yapan yabancıların çocuklarına eğitim vermek maksadıyla kurulmuş olduğundan "ideal tip" (Leach, 1969), "standart tip" (Peterson, Napier ve Shul-Shim, 2000) olarak değerlendirilebilir. Bu tipteki okulların eğitim dili İngilizcedir diye belirten Brummitt ve Keeling (2013) in de söyledikleri gibi İngilizce olarak eğitim vermekte olduğundan bu tanımlamalara uyum göstermektedir. Öğretmen olarak

katılım gösteren expatlar çeşitli ülkelerden gelmektedirler. Bu durum uluslararası okulların en belirgin özelliklerinden birinin de öğretmenlerin farklı milliyetlerden geliyor olmasıdır (Hayden ve Thompson, 2011) savını doğrular niteliktedir.

Uluslararası okullara expat çocukları gittiği için sosyalleşme konusunda hem öğrencilerin hem öğretmenlerin hem de velilerin hayatlarında ulusal okullara nazaran daha büyük bir rol oynamaktadırlar (Scheier vd., 1989). Araştırmaya katılan katılımcıların tümü sosyal hayata adaptasyonlarında çocuklarının gittiği uluslararası okulu birinci sıraya koymuş ve hepsi okul sayesinde edindikleri tanışıklıkların ve kurdukları arkadaşlıkların sosyal hayatlarının "bel kemiğini" oluşturduğuna değinmişlerdir. Burada oluşturulan arkadaşlıklar sayesinde adaptasyon süreçlerini çok daha kolay atlattıklarını ve expatlar için uluslararası okulların diğer ulusal sistemi tercih etmiş olan veya kendi ülkesinde olan velilere nazaran çok daha önemli bir rol taşıdığına vurgu yapmışlardır. Özellikle bu okullardaki öğretmenler veya idari kadroda görev alan katılımcıların belirttiği üzere uluslararası okullar hem iş yerleri hem evleri hem arkadaşlık kurdukları mekanlar halini almıştır. Aynı zamanda buradaki diğer görevliler adeta aileleri olmuştur. İstisnasız tüm anneler İstanbul'da görüştükleri arkadaşlarının uluslararası okul sayesinde tanıştığı diğer ebeveynlerden oluştuğunu belirtmişlerdir. Tanışıp arkadaşlık kuran anneler sayesinde babaların da zamanla tanışıp hep birlikte sosyalleştiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların söyledikleri uluslararası okulların expatların hayatında çok önemli bir yeri olduğunu ve sosyal hayata adaptasyonlarını kolaylaştırana en büyük etken olduğu bulguları, daha önce yapılmış olan araştırmaları (Cambridge ve Thompson, 2004; Lam ve Selmer, 2004) destekler niteliktedir.

5.4.1 Expat ebeveynlerin uluslararası eğitim değerlendirmelerine ve uluslararası okulların dünya vatandaşı yetiştirme görüşüne ilişkin tartışma

Uluslararası okullar eğitim ve sosyalleşme dışında değerlendirdiklerinde, katılımcılara bu okullarda dünya vatandaşı yetiştiği görüşüne yönelik fikirleri sorulduğunda istisnasız tüm katılımcılar uluslararası okulların dünya vatandaşı yetiştirdiği görüşüne katılmışlardır. Bunu burada okuyan çocukların hepsinin çok küçük yaşlardan itibaren dünyanın dört bir yanından çocuklar ve öğretmenlerle bir arada olduklarından doğal

bir şekilde geliştirdiklerini savunmuşlardır. Aynı zamanda uluslararası okullarda okuyan ve yetişen çocukların hoşgörülü, farklılıklara saygılı, dışa dönük, barış yanlısı, öğrenme ve anlamaya açık çocuklar olarak nitelemişlerdir. Velilerin bu görüşleri uluslararası eğitim ve okullar ile ilgili literatürde yerini almış olan çalışmaları destekler niteliktedir. Uluslararası eğitimin bir başka boyutu ise küresel eğitim olarak nitelendirilebilir. Clarke (2004) yaptığı tanımlamaya göre kültürel çeşitlilik, hoşgörü, önyargıların kırılması, farklılıkların zenginliği gibi temaların müfredata yerleştirilmesi olarak ifade etmekte, öte yandan Marshall (2007) ise küresel anlayışın benimsenmesi olarak tanımlamaktadır.

Katılımcıların tümü günümüzde İngilizcenin dünyanın ortak dili olduğuna ve bu dili iyi bilmenin önemine vurgu yapmışlardır. Eğitim dili İngilizce olan bu okulların bu açıdan da büyük avantaj sağladığına ve çeşitli akreditasyon sistemleri sayesinde çocukların dünyanın dört bir yerinde üniversite eğitimi alma imkanları olacağından bahsetmişlerdir. Artık tek bir ülkenin ulusal eğitim sisteminin geçerli olmadığı, dünyanın hızla değiştiği ve her yerde geçerli olabilecek bir eğitim sisteminin olumlu yönlerine de sıklıkla vurgu yapmışlardır. Katılımcıların bu görüşleri, Wilkinson ve Singh'in araştırmalarında değindiği üzere; sınırların yapaylaştığı, bir ülkede olan bir gelişmenin diğer ülkeleri de etkilediği, doğal bir olay, bir virüs yaşandığında sınırların hiçbir koruyuculuğu olmaksızın tüm insanların bunlardan etkilendiği, iletişim, ulaşım, bilgi aktarımı ve teknolojinin hiç olmadığı kadar hız kazandığı günümüzde eğitim alanını sabit tutmak ve sadece ülkenin ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda gençleri yetiştirmek artık geçerliliğini kaybetmektedir (Wilkinson ve Singh, 2010) görüşlerine paralellik göstermektedir .

Expat ebevynler uluslararası eğitim ve bu eğitimi sağlayan okulların artılarından bahsederken olumsuz olarak ortak bir şekilde değindikleri tek unsur expat hayatının da bir getirisi olan, sürekli olarak yaşanan ayrılıklardır. Özellikle çocukların çok sevdikleri arkadaşlarının ayrılıp başka ülkelere taşınıyor olmasının hem çocuklarda hem yetişkinlerde sıklıkla yaşanan bir "hüzün" hali olduğuna değiniyorlar.

6. SONUÇ

Bu çalışma ile Türkiye'de yaşayan özgün bir göçmen grup olarak adlandırılan expat bireylerin, demografik özelliklerine dair bilgiler, expat hayatıyla ilgili genel olarak görüşleri, İstanbul'a ve Türkiye'ye ilişkin kültürel algıları, adaptasyon süreçlerine ait deneyimleri, sosyal yaşam ve destek kaynaklarına ilişkin bilgiler ile son olarak uluslararası okulların expat hayatındaki rolüne ilişkin değerlendirmeleri elde edilmiştir.

Mevcut araştırmanın sorunsalı Türkiye'de yaşayan expat bireylerin sosyal ve kültürel uyum süreçleri ve bu süreçte uluslararası okulların rolünün incelenmesini kapsamaktadır. Bu temelde tümü ebeveyn olan eşit sayıda kadın ve erkek ile yapılmış olan derinlemesine görüşmeler neticesinde expat bireylerin Türkiye'ye adaptasyon süreçlerinin zorlayıcı olmadığı, hiçbirinin herhangi bir kültür şokuyla karşılaşmadığı, Türkiye'de bulunmaktan çok memnun oldukları, Türk insanını çok sıcak buldukları, karşılaşılan sorunların başında yabancı dil dolayısıyla iletişim sıkıntıları olduğu saptanmıştır. Dilimize oldukça hakim olan iki katılımcı hariç, Türkçeyi çok zor bulan katılımcılar sadece günlük işlerini halledebilecek kadar Türkçe bilmektedirler. Yerli dili öğrenmekte zorluk çeken katılımcılar, bulundukları ülke halkından "dünyanın ortak dili" olan İngilizceyi bilmelerini beklemektedirler. Buradan da expatların "sıradan" göçmenlerden ayrışarak bulundukları ortamın şartlarına uymaya çalışmaktan ziyade bulundukları ortamın onların beklenti ve taleplerine uymasını bekledikleri çıkarımı yapılabilir.

Araştırma sonucunda expatlar, genel olarak expat hayatının artılarının eksilerine nazaran daha fazla olduğunu, yaşanan ayrılıklar dışında farklı kültürleri, ülkeleri ve insanları tanıma olanağı sunan bir hayat şekli olduğunu belirtmişler ve çoğunlukla mümkün olduğu kadar expat olarak yaşamaya devam etmek istediklerine değinmişlerdir.

Expatlar genel olarak kendi içlerinde sosyalleştiklerini, bunun çoğu zaman bir tercihten ziyade gelinen ülkede yabancı olmanın, karşılaşılan dil bariyerlerinin, oturulan muhitlerin, gidilen mekanların doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Expatların hayatında uluslararası okulun öneminin yadsınamaz olduğuna ve sosyal hayata uyum sağlamalarında ve sosyal ilişkiler kurmalarında en büyük payın uluslararası okullara ait olduğu konusunda hepsi hem fikir olmuşlardır. Okulun peşi sıra oturdukları siteler ve oradaki sosyal tesislerde gerçekleşen buluşmalar, kendilerinden önce burada yaşamış olan diğer expatlardan aldıkları yardımlar ve onlar sayesinde edindikleri tanışıklıklar, iş yerleri, dernekler, ibadethaneler ve sınırlı da olsa expatlara özel internet siteleri sosyal hayata katılımlarını destekleyen unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır.

Uluslararası okul ve bu okulların eğitimi ile ilgili olarak ise tüm katılımcılar uluslararası eğitimin artılarından bahsetmişler ve bu okulların dünya vatandaşı yetiştirdiğine dair görüşü desteklemişlerdir. Uluslararası okulları "ulusüstü" mekanlar olarak değerlendirmişler ve buradaki eğitimin çocuklara hoşgörülü, anlayışlı, barışçıl ve küresel bir bakış açısı aşıladığını belirtmişlerdir.

Mevcut çalışma ile ülkemizde henüz az sayıda araştırmanın odaklandığı expat ebeveynlerin sosyal yaşam süreçleri nitel analiz yöntemi ile incelenerek ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir. Dolayısıyla mevcut çalışmadan elde edilen bulguların ilgili alanyazına özgün bir katkı sunduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abady, A. H. Rosedale, R. Overend, T. J. Chesworth, B. M., & Rotondi, M. A. (2014). Inter-examiner reliability of diplomats in the mechanical diagnosis and therapy system in assessing patients with shoulder pain. *Journal of Manual & Manipulative Therapy*, *22*(4), 199-205.

Adams, L., & Kirova, A. (2006). *Global migration and education: Schools, children, and families*. Routledge.

Adams, B. G., & Van de Vijver, F. J. (2015). The many faces of expatriate identity. *International Journal of Intercultural Relations, 49*, 322-331.

Akarsu, C. K. (2017). Uluslararası okullar. *Pegem Atıf İndeksi*, 173-188.

Akarsu, B., Akarsu, B. (2019). *Bilimsel araştırma tasarımız: Nicel, nitel ve karma araştırma yaklaşımları*. Cinius Pubs. İstanbul.

Akgül, Ö. (2015). Eğitim Kataloğu. İstanbul: Kim Psikoloji Yayınları.

Akgül, Ö. (2019). Expatriate Akademi: Çok Uluslu Şirketlerde İstihdam Köprüsü Olarak Uluslararası Öğrencilerin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Öğrencilik*, 55.

AA (Anadolu Ajansı). (2019). Türkiye'ye göç edenlerin sayısı arttı. Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyeye-goc-edenlerin-sayisi-artti/1538940

Andersen, D. C. Jensen, C. H. & Sheikh, S. P. (2014). Response to Sadek et al. and Kotlikoff et al. *Stem cell reports*, *3*(1), 3-4.

Armstrong, S. J., & Li, Y. (2017). A study of Anglo expatriate managers' learning, knowledge acquisition, and adjustment in multinational companies in China. *Academy of Management Learning & Education*, *16*(1), 1-22.

Arogyaswamy, B. & Hunter, J. (2018). The Impact of Technology and Globalization on Employment and quity: The Need for a Vigorous Corporate Response. *Proceedings of the Northeast Business & Economics Association*.

Arp, F. Hutchings, K. & Smith, W. A. (2013). Foreign executives in local organisations. *Journal of Global Mobility*.

Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2), 61-82.

Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*. (Çev. Türkmen, İ.). Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2010). *Küreselleşme*. (Çev. Yılmaz, A.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Benson, M. (2011). The British in rural France. Manchester: Manchester University Press.

Bernard, N. (2008). The impact of the European Union on real estate in Brussels: between stereotype and underestimate", *Brussels Studies*, 21, 8.

Bibby, C. (1960). *Race, prejudice, and education*. London: Heinemann.

Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of social issues*, *57*(3), 615-631.

Black, J. S., & Gregersen, H. B. (1991). Antecedents to cross-cultural adjustment for expatriates in Pacific Rim assignments. *Human relations*, *44*(5), 497-515.

Borstorff, P. C., Harris, S. G., Feild, H. S., & Giles, W. F. (1997). Who'll go? A review of factors associated with employee willingness to work overseas. *People and Strategy*, *20*(3), 29.

Bourdieu, P., 1980. "Le capital social: notes provisoires" Actes de la recherche en sciences sociales 31:23.

Bozkuş, F. (2017). Uluslararası okul sayısı Arap göçmenlerle artıyor. Erişim adresi: https://www.ekonomist.com.tr/egitim/uluslararasi-okul-sayisi-arap-gocmenlerle-artiyor.html

Bozlağan, R., Yılmaz, N., Daoudov, M., & Callet-Ravat, L. (2015). Expat-friendly public policy for Istanbul: From discourse to action.

Brickman, W. W. (1965). Selected Bibliography of the History of International Relations in Higher Education. *Paedagogica Historica*, *5*(1), 164-182.

Brookfield Global Relocation Services. (2015). Global relocation trends survey. Erisim adresi: http://globalmobilitytrends.bgrs.com/

Bunnell, T. (2014). *The changing landscape of international schooling: Implications for theory and practice*. Routledge.

Bulut, İ., & Ceyhan, S. (2012). Yurtdışı Gurbetçiliğinin Yoğun Olduğu Köylere Bir Örnek: Akçaören Köyü (Altunhisar-Niğde)/An Example to the Villages Where the Number of the People Guestworking Abroad is High: Akçaören Village (Altunhisar-Niğde). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *16*(1).

Brummitt, N., & Keeling, A. (2013). Charting the growth of international schools. *International education and schools: Moving beyond the first*, *40*, 25-36.

Caligiuri, P. M., Hyland, M. A. M., & Bross, A. S. (1998). Testing a theoretical model for examining the relationship between family adjustment and expatriates' work adjustment. *Journal of Applied Psychology, 83*(4), 598–614.

Caligiuri, P. M., Hyland, M., Joshi, A., & Bross, A. (1999). A theoretical framework for examining the relationship between family adjustment and expatriate adjustment to working in the host country. *Journal of Applied Psychology, 83*(4), 598-614.

Cambridge, J., & Thompson, J. (2004). Internationalism and globalization as contexts for international education. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, *34*(2), 161-175.

CambridgeInternational Dictionary of English. (1995). Cambridge: Cambridge University Press.

Carpenter, M. A., Sanders, W., & Gregersen, H. B. (2000). International assignment experience at the top can make a bottom-line difference. *Human Resource Management*, *39*(2-3), 277-285.

Carr, S. C., Rugimbana, R. O., Walkom, E., & Bolitho, F. H. (2001). Selecting expatriates in developing areas: "Country-of-origin" effects in Tanzania? International Journal of Intercultural Relations, 25(4), 441–457.

Çetinarslan, H. Ş., & Can, E. (2019). Çokuluslu İşletmelerin Yönetici Kaynakları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Istanbul Management Journal*, (86), 75-95.

Cho, J., & Lee, J. (2018). Internationalization and longevity of Korean SMEs: The mod- erating role of contingent factors. Asian Business & Management, 17(4), 260–285.

CIS. (2018). Membership directory. Erişim adresi: https://www.cois.org/membership-directory

Clarke, J. (2004). *Changing welfare, changing states: New directions in social policy*. Sage.

Collings, D. G., Scullion, H., & Morley, M. J. (2007). Changing patterns of global staffing in the multinational enterprise: Challenges to the conventional expatriate assignment and emerging alternatives. *Journal of World Business, 42*(2), 198-213.

Crowley-Henry, M., & Collins, M. (2017). Millennial expatriates. In *Research Handbook of Expatriates*. Edward Elgar Publishing.

Çetinarslan, H. Ş., & Can, E. (2019). Çokuluslu İşletmelerin Yönetici Kaynakları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Istanbul Management Journal*, (86), 75-95.

Daoudov, M. (2013). Dünyada ve Türkiye'de Uluslararası Göç Alanında Yerel Yönetimlerin Rolü. *Role of Local Governments in Integration Migration in Turkey and in the World*.

DGMM. (2017). Harmonization webpage, webpage of the Directorate General of Migration Management (DGMM). Harmonization page. Erişim adresi: http://goc.gov.tr/icerik6/about-harmonisation_917_1066_1411

Dickmann, M., Doherty, N., & Johnson, A. (2006). Measuring the value of international assignments. *Report for PwC UK Geodesy, Cranfield School of Management, December*.

Doherty, N., Dickmann, M., & Mills, T. (2011). Exploring the motives of company-backed and self-initiated expatriates. *The International Journal of Human Resource Management*, *22*(03), 595-611.

Downes, M., & Thomas, A. S. (2000). Knowledge transfer through expatriation: The U-curve approach to overseas staffing. *Journal of Managerial Issues*, 131-149.

Dumont, J. C., & Lemaître, G. (2005). Counting immigrants and Expatriates in OECD countries.

EducationInvestor. (2015). 2015 new record year for US ed tech investment. Erişim adresi: http://www.educationinvestor.co.uk

Edwards, T., Jalette, P., & Tregaskis, O. (2012). To what extent is there a regional logic in the management of labour in multinational companies? Evidence from Europe and North America. *The International Journal of Human Resource Management*, *23*(12), 2468-2490.

Fan, G. H. Y. (2015). *In Hong Kong, expat children with special needs have trouble finding schools* (Doctoral dissertation).

Farquhar, J. D. (2009). International explorer expatriate survey. *International Journal of Bank Marketing*, 27(3), 242-246.

Fischer, F. (2003). *Reframing public policy: Discursive politics and deliberative practices*. Oxford University Press.

Fukuda, K. J., & Chu, P. (1994). Wrestling with expatriate family problems: Japanese experience in East Asia. *International Studies of Management & Organization*, *24*(3), 36-47.

Gallagher, S. (2012). What Is Phenomenology?. In *Phenomenology* (pp. 7-18). Palgrave Macmillan, London.

Gatti, E. (2009). Defining the Expat: the case of high-skilled migrants in Brussels. *Brussels Studies. La revue scientifique électronique pour les recherches sur Bruxelles/Het elektronisch wetenschappelijk tijdschrift voor onderzoek over Brussel/The e-journal for academic research on Brussels*.

Gertsen, M. C. (1990). Intercultural competence and expatriates. *The International Journal of Human Resource Management*, *1*(3), 341-362.

Ghemawat, P. (2007). Managing differences: The central challenge of global strategy. *Harvard Business Review*, *85*(3), 58-68.

Giddens, A. (2000). Elimizden Kaçıp Giden Dünya. çev. O. Akınhay, O., İstanbul: Alfa Yayınları.

Gliatis, N., Y. Guerrier, "Managing International Career Moves In International Hotel Companies", Progress In Tourism, Recreation And Hospitality Management, Vol. 5, (1993), 229-241.

Green, N. L. (2009). Expatriation, expatriates, and expats: The American transformation of a concept. *The American Historical Review*, *114*(2), 307-328.

Guba, E. G. and Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, *2*(105), 163-194.

Gullahorn, J. R., Gullahorn, J. (1962). An extension of the U-curve hypothesis. Journal of Social Issues, 3: 3347.

Halim, H., Abu Bakar, H. ve Mohamad, B. (2014). Expatriate adjustment: validating multicultural personality trait among self-initiated academic expatriates. ProcediaSocial and Behavioral Sciences, 155, 123-129.

Harzing, A. W. (2001). Of bears, bumble-bees, and spiders: The role of expatriates in controlling foreign subsidiaries. *Journal of World Business*, *36*(4), 366-379.

Haslberger, A., & Brewster, C. (2008). The expatriate family: An international perspective. *Journal of Managerial Psychology*, 23(3), 324-346.

Hayden, M. C. Rancic, B. A. & Thompson, J. J. (2000). Being International: Student and teacher perceptions from international schools, *Oxford Review of Education, 26*:1, 107-123, DOI: 10.1080/030549800103890.

Hayden, M., & Thompson, J. (Eds.). (2011). *Taking the MYP forward*. John Catt Educational Ltd.

Hickman, K. (2000). *Daughters of Britannia – The lives and times of diplomatic wives*. London: Flamingo/HarperCollins.

Hill, C. W., Jones, G. R., & Schilling, M. A. (2014). *Strategic management: Theory & cases: An integrated approach*. Cengage Learning.

Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Sage publications.

Hünler, O. S. (2012). The factors predicting depression of expatriates in Turkey. *Psychology Research*, *2*(9), 515.

IBE. (2020). Educational Practices. Erişim adresi: http://www.ibe.unesco.org/en/resources/educational-practices

IBO. (2018). IB worl schools. Erisim adresi: https://www.ibo.org/programmes/find-an-ib-school

Inkson, K., Arthur, M. B., Pringle, J., & Barry, S. (1997). Expatriate assignment versus overseas experience: Contrasting models of international human resource development. *Journal of world business*, *32*(4), 351-368.

İplik, E., & Yalçın, A. (2017). Birey-çevre uyumunun işe yönelik tutumlara etkisinde kültürel adaptasyonun rolü: yabancı uyruklu akademisyenler üzerine bir araştırma (The role of cross-cultural adjustment on the influence of person-environment fit towards job attitudes: a study on self-initiated). *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 121-137.

ISC (International School Counsil). (2013). International Schools. Erişim adresi: https://www.iscresearch.com/schools

Jokinen, T., Brewster, C., & Suutari, V. (2008). Career capital during international work experiences: Contrasting self-initiated expatriate experiences and assigned expatriation. *The International Journal of Human Resource Management*, *19*(6), 979-998.

Jackson, D., Walter, G., Siegfried, N., & Cleary, M. (2014). Contemplating an expatriate health care position? Key factors to consider. *Issues in mental health nursing*, *35*(5), 406-409.

Kahle, L. R. (Ed.). (1983). *Social values and social change: Adaptation to life in America* (p. 237). New York: Praeger.

Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. *Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.*

Kaye, M., & Taylor, W. G. (1997). Expatriate culture shock in China: A study in the Beijing hotel industry. *Journal of Managerial Psychology*.

Känsälä, J. (2016). Expatriate Families as Expat Performance Facilitators. Masters thesis. University of Vaasa.

Kenworthy, L. S. (1949). *Free and Inexpensive Materials on World Affairs*.

Kırkgöz, Y. (2019). Investigating the Growth of English-Medium Higher Education in Turkey and the Middle East Region. In *Quality Assurance and Accreditation in Foreign Language Education* (pp. 9-19). Springer, Cham.

Kim, K. O., Motors, K., Lee, H. S., & Song, Y. S. (2018). A Case Study on Cross-Cultural Adaptation and Transformative Learning of Expatriates. *Journal of Agricultural Education and Human Resource Development*.

Knight, G. (1999). International services marketing: review of research, 1980-1998. *Journal of services marketing*.

Kraimer, M. L., & Wayne, S. J. (2004). An examination of perceived organizational support as a multidimensional construct in the context of an expatriate assignment. *Journal of management*, *30*(2), 209-237.

Kurşunlugil, İ. (2010). Türkiye'ye yaldızlı göç: İstanbul'da yaşayan Avrupa vatandaşları. *Ege Coğrafya Dergisi*, *19*(1), 49-66.

Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Bağlam Yayımları.

Lam, H., & Selmer, J. (2004). Are former "third-culture kids" the ideal business expatriates?. *Career Development International*.

Langford, M. (2012). Global nomads, third culture kids and international schools. *International education, principles and practice*, 28-43.

Lazarova, M., Westman, M., & Shaffer, M. A. (2010). Elucidating the positive side of the work-family interface on international assignments: A model of expatriate work and family performance. *Academy of Management Review*, *35*(1), 93-117.

Leach, E. R. (1969). *Concerning Trobriand clans and the kinship category'tabu'*. Bobbs-Merrill.

Lu, L. T., & Lee, Y. H. (2007). The effect of supervision style and decision-making on role stress and satisfaction of senior foreign managers in international joint ventures in China. *International Journal of Commerce and Management*.

Lysgaard, S. (1955). Adjustment in a foreign society: Norwegian Fulbright grantees visiting the United States. International Social Science Bulletin, 7: 45-51.

Marshall, J. (2007). Migrant Enterprise in Paradise: An exploratory study of migrant lifestyle entrepreneurship in the Grenadines. Masters Thesis. University of Durham.

Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Tayalor, J.E. (1993). "Theories of International Migration: A Review and Appraisal". *Population and Development Review, 19(3); 431-466.*

Massingham, P. (2010). Knowledge risk management: a framework. *Journal of knowledge management*.

Maya-Jariego, I., & Armitage, N. (2007). Multiple senses of community in migration and commuting: The interplay between time, space and relations. *International Sociology*, *22*(6), 743-766.

McCaughey, D., & Bruning, N. S. (2005). Enhancing opportunities for expatriate job satisfaction: HR strategies for foreign assignment success. *Human resource planning*, *28*(4), 21-30.

McNulty, Y. (2015). Till stress do us part: The causes and consequences of expatriate divorce. *Journal of Global Mobility*, *3*(2), 106-136.

McNulty, Y., & Selmer, J. (Eds.). (2017). *Research handbook of expatriates*. Edward Elgar Publishing.

Mäkelä, L., & Suutari, V. (Eds.). (2015). *Work and family interface in the international career context*. Cham: Springer.

MEB. (2018). Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri. Erişim adresi: mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf

Mervosh, E. M., & McClenahen, J. S. (1997). The care and feeding of expats. *Industry Week/IW*, *246*(22), 68-70.

Meyer, A. G. (1986). *Leninism* (Vol. 26). Westview Press.

Murphy, K. M., Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1991). The allocation of talent: Implications for growth. *The quarterly journal of economics*, *106*(2), 503-530.

Oberg, K. (1960). Cultural shock: Adjustment to new cultural environments. *Practical anthropology*, (4), 177-182.

Olsen, J. E., & Martins, L. L. (2009). The effects of expatriate demographic characteristics on adjustment: A social identity approach. *Human Resource*

Management: Published in Cooperation with the School of Business Administration, The University of Michigan and in alliance with the Society of Human Resources Management, *48*(2), 311-328.

Öztürk, A. (2019). Yurtdışında Yaşayan Beyşehir ve Yöresi Kökenli Gurbetçilerimizin Sayısal Olarak Tespiti ve Yöre Ekonomisine Katkıları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 104-112.

Pateman, H., Hughes, K., & Cahoon, S. (2013). Humanizing humanitarian supply chains: A synthesis of key challenges. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, *29*(1), 81-102.

Pearsall, J. (Ed.). (1999). *Oxford Concise English Dictionary*. Oxford University Press.

Perlmutter, A. (1969). *Military and politics in Israel: nation-building and role expansion*. Routledge.

Peterson, R. B., Napier, N. K., & Shul-Shim, W. (2000). Expatriate management: Comparison of MNCs across four parent countries. *Thunderbird International Business Review*, *42*(2), 145-166.

Pérouse, J. F. (2013) "La Turquie face aux soubresauts migratoires dans un contexte de crise", Confluences Méditerranée, 4(87): 85-93. Erişim adresi: www.cairn.info/revue-confluences-mediterranee-2013-4-page-85.htm

Piper, N. (2005). Gender and migration. *Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration Pessar, P. and S. Mahler (2003)"Transnational migration: Bringing gender in", International Migration Review*, *37*(3), 812-846.

Pollock D. C., Van Reken R. E. (2009). *Third Culture Kids: Growing Up Among Worlds.* Boston, MA: Nicholas Brealey.

Portes, A. (1997). "Immigration Theory for a New Century: Some Problems and op-Portunities. *The international International Migration Review, 31(4); 799-*825.

PwC. (2017). Turkiye Expat yönetimi süreçleri araştırması. Erişim adresi: https://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/insan-yonetimi-ve-organizasyon-

danismanligi/yetkin-ik-blog/pwc-turkiye-expat-yonetimi-surecleri-arastirmasi.html

Robertson, R. (1999). *Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*. (Çev. Hüsrev, Ü.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Saarentalo-Vuorimäki, J. (2019). Finnish expatriates in Brussel: Dimensions and types of adaptation. In *Global mobility of highly skilled people* (pp. 233-253). Springer, Cham.

Scheier, M. F., Matthews, K. A., Owens, J. F., Magovern, G. J., Lefebvre, R. C., Abbott, R. A., & Carver, C. S. (1989). Dispositional optimism and recovery from coronary artery bypass surgery: the beneficial effects on physical and psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, *57*(6), 1024.

Schiff, M., & Özden, Ç. (Eds.). (2005). *International migration, remittances, and the brain drain*. The World Bank.

Schütter, H., & Boerner, S. (2013). Illuminating the work-family interface on international assignments. *Journal of Global Mobility: The Home of Expatriate Management Research*.

Shaffer, M. A., Harrison, D. A., & Gilley, K. M. (1999). Dimensions, determinants, and differences in the expatriate adjustment process. *Journal of International Business Studies*, *30*(3), 557-581.

Shaffer, M. A., Harrison, D. A., Gilley, K. M., & Luk, D. M. (2001). Struggling for balance amid turbulence on international assignments: Work–family conflict, support and commitment. *Journal of Management*, *27*(1), 99-121.

Shuib, A. R. A. (2013). *The Analysis of Multicultural Personality and Intercultural Competency on Expatriates' Cross-cultural Adjustment* (Doctoral dissertation, Universiti Sains Malaysia).

Smith, D. W. (2011). The phenomenology of consciously thinking. *Cognitive Phenomenology*, 345-72.

Stanworth, J. (1996). Dispelling the myths surrounding franchise failure rates-some recent evidence from Britain. *Franchising Research*, *1*, 25-28.

Storti, F., Rossetti, F., & Salvini, F. (2001). Structural architecture and displacement accommodation mechanisms at the termination of the Priestley Fault, northern Victoria Land, Antarctica. *Tectonophysics*, *341*(1-4), 141-161.

Suutari, V., & Brewster, C. (2001). Expatriate management practices and perceived relevance. *Personnel Review*. 30(5), 554-577.

Sylvester, R. (2002). Mapping international education: A historical survey 1893-1944. *Journal of Research in International Education*, *1*(1), 90-125.

Stewart, W. A. C. (1972). *Progressives and radicals in English education 1750–1970*. Springer.

Straffon, D. A. (2003). Assessing the intercultural sensitivity of high school students attending an international school. *International journal of intercultural relations*, *27*(4), 487-501.

Takeuchi, T., Shishido, H., Ikeda, S., Settai, R., Haga, Y., & Onuki, Y. (2002). Thermal expansion and magnetostriction studies in a heavy-fermion superconductor, CeCoIn5. *Journal of Physics: Condensed Matter*, *14*(12), L261.

Tenzer, H., & Schuster, T. (2017). Language barriers in different forms of international assignments. In *Expatriate Management* (pp. 63-100). Palgrave Macmillan, London.

Terwilliger, R. I. (1972, March). International schools—cultural crossroads. In *The educational forum* (Vol. 36, No. 3, pp. 359-363). Taylor & Francis Group.

Toh, S. M. (2003). Host country nationals to the res- cue: A social categorization approach to expatriate adjustment. Unpublished doctoral dissertation, Texas A&M University, College Station,TX.

Tung, R. L. (1981). Selection and training of personnel for overseas assignments. *Columbia journal of world business*, *16*(1), 68-78.

Turner, J. C. (1985). Social categorization and the self- concept: A social cognitive theory of group behav- ior. In E. J. Lawler (Ed.), Advances in group process- es (Vol. 2, pp. 77–122). Greenwich, CT: JAI Press.

Uygun, S. (2003). Türkiye'de dünden bugüne özel okullara bir bakış (gelişim ve etkileri). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *36*(1), 107-120.

Yabancıların Çalışma İzinleri, (2018). https://ailevecalisma.gov.tr/media/31746/yabanciizin2018.pdf Erişim Tarihi: 7 Ağustos 2020.

Yavaş, U., Bodur, M., (1999). Correlates of adjustment: A studyof Expatriate Managersin an emerging country. Management Decision, Vol.37, No.3, (1999), 267-278.

Van der Knaap, D. M. (2017). *Expat life: experiences of expats living in the Netherlands* (Master's thesis).

Van Der Zee, K. I., Ali, A. J., & Haaksma, I. (2007). Determinants of effective coping with cultural transition among expatriate children and adolescents. *Anxiety, Stress, & Coping*, *20*(1), 25-45.

Vance, C. M., & McNulty, Y. (2014). Why and how women and men acquire global career experience: A study of American expatriates in Europe. *International Studies of Management & Organization*, *44*(2), 34-54.

Vance, C., McNulty, I., & Paik, Y. (2015). The expat-preneur: a growing career phenomenon for the global marketplace. In *Proceedings of the Western Academy of Management Conference, Kauai, HI, March*, 11-14.

Van Oord, L. (2010). Kurt Hahn's moral equivalent of war. *Oxford Review of Education*, *36*(3), 253-265.

Varma, A.,Toh, S. M., & Budhwar, P. (2006). A new perspective on the female expatriate experience: The role of host country national categorization. Journal of World Business, 41(2), 112–120.

Walker, V. S. (1996). *Their highest potential: An African American school community in the segregated South*. Univ of North Carolina Press.

Walker, A. (2011). *The color purple* (Vol. 1). Open Road Media.

Ward, C. A., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). *The psychology of culture shock*. Psychology Press.

Wilkinson, A., & Singh, G. (2010). Managing stress in the expatriate family: A case study of the State Department of the United States of America. *Public Personnel Management*, *39*(2), 169-181.

Zhang, L. E., Harzing, A. W., & Fan, S. X. (2018). Setting the scene: expatriates, language and culture in China. In *Managing Expatriates in China* (pp. 33-53). Palgrave Macmillan, London.

Seah, M. (2016). The New Immigrants: Indian 'Expat'Professionals. In *Multiculturalism, Migration, and the Politics of Identity in Singapore* (pp. 113-137). Springer, Singapore.

Starr, R. L., Theng, A. J., Wong, K. M., Tong, N. J. Y., Ibrahim, N. A. B., Chua, A. M. Y. (2017). Third culture kids in the outer circle: The development of

sociolinguistic knowledge among local and expatriate children in Singapore. *Language in Society*, *46*(4), 507-546.

Zhang, L. E., & Peltokorpi, V. (2016). Multifaceted effects of host country language proficiency in expatriate cross-cultural adjustments: a qualitative study in China. *The International Journal of Human Resource Management*, *27*(13), 1448-1469.

Zilber, E. (2009). *Third culture kids: The children of educators in international schools*. John Catt Educational Ltd.

EKLER

MÜLAKAT SORULARI

SORU 1

1. Yaş; Hangi ülke vatandaşı/kendini nereli olarak görüyor; Medeni Durum; İş; Eğitim
2. Hangi dilleri biliyorsunuz?
3. Türkçe biliyor musunuz? Öğrenmeyi planlıyor musunuz?
4. Expat hayat sizin şahsi tercihiniz mi yoksa gelişmeler mi sizi buna yönlendirdi?
5. Geniş aileniz nerede? Bağlantılarınız nasıl?

SORU 2

1. Eşinizin işi dolayısıyla mı geldiniz? Sizin işiniz, kariyeriniz?
2. Türkiye'ye gelmeden ülkeyle, kültürle, insanlarla alakalı bir hazırlık süreci geçirdiniz mi?
3. Gelince kültür şoku veya herhangi bir adaptasyon sıkıntısı yaşadınız mı? Çocuklar nasıl adapte oldular/ oldular mı?

SORU 3

4. Kontratla mı geldiniz kendi inisiyatifinizle mi?
5. Kontratla ise İstanbul'u siz mi seçtiniz şirket mi belirledi? ne kadar sürelik? Bitince uzatmayı düşünüyor musunuz? neden?
    1. Kendiniz seçmediyseniz İstanbul'a geleceğinizi ilk öğrendiğinizde ne hissettiniz
    2. Kendi tercihinizle geldiyseniz İstanbul'u seçmekteki sebepleriniz nelerdir?
    3. Buradan sonra nerede görev yapmak istersiniz neden?

SORU 4

6. Türkiye ile ilgili önyargılarınız var mıydı? Evet ise örnek verir misiniz? Hala aynı mı düşünüyorsunuz?
7. Türkiye beklediğiniz gibi mi çıktı?

8. Türkiye'de en çok neye şaşırdınız?

9. Sizin önceki hayat tecrübelerinize göre size en değişik gelen şey ne oldu?

10. Türkiye'de, İstanbul'da olup bitenle ilgileniyor musunuz, haberler, ekonomi, politika vb.? Kendi ülkenizdekileri takip ediyor musunuz?

11. Çocuklarınızın önünde sonunda kendi ülkenize dönmelerini istiyor musunuz?

12. -Türkiye'de kalma imkânınız olsa kalır mısınız? Neden?

SORU 5

13. Expat hayatını nasıl tanımlarsınız?

14. Sizce Expatların oluşturdukları ortamlar ulus üstü mekanlar mı? Nereye giderlerse aşağı yukarı aynı hayatı mı yaşıyorlar?

15. Elit, snob gibi yaklaşımlara yorumunuz nedir?

16. Yurt dışında yaşamanızda önceliğiniz yeni yerler yeni kültürler tanımak mı yoksa kariyer ve maddi olanaklar yani "paket" dolayısıyla mı?

17. Expatlar için web sayfaları, özel buluşma alanları, happy hour vb. ritüeller var mı?

18. Kendi kültürünüzü yaşatıyor musunuz? Bunun için çaba sarf ediyor musunuz? Kültürel özel günleri kutluyor musunuz?

19. Milli değerlerinizle ilgili kaygılarınız var mı? Bu değerleri önemsiyor musunuz? Yurt dışında olduğunuz için ve çocuklar uluslararası okullara gittikleri için bu değerlerin kaybolabileceğinden endişe ediyor musunuz?

SORU 6

20. Sosyal hayatınız nasıl

21. Okul sosyal hayatınızın neresinde?

22. Sosyal aktivitelerinizden bahseder misiniz

23. Expatlar mı arkadaşlık kurmayı tercih ediyorsunuz?

24. Türk arkadaşınız var mı?

25. Aidiyet hissediyor musunuz?

26. Nerede nasıl bir ortamda oturuyor yaşıyorsunuz? (güvenlikli site, okula yakın, çoğunluk expat vb.)

27. Yurt dışında olunca insan kendi kültürel değerlerine daha fazla sahip çıkma ihtiyacı duyuyor mu

28. Çocuklar için okul, ülke değiştirmek ve ayrılıklar sizce çocuklar için olumlu mu olumsuz mu?

29. Diğer velilerle/öğretmenlerle kültürel farklılıklardan dolayı sorun yaşadığınız oldu mu?

30. Okula sıkça geliyor musunuz? Kendi ülkenizdeyken çocukların okuluna gidişinizden daha mı fazla bu oran bir fark var mı?

SORU 7

31. Eğer önceden bulunduğunuz ülkeler varsa oradaki tanışıklıklarınızla iletişimiz devam ediyor mu?

32. Expatların yüzeysel ilişkileri ve arkadaşlıkları oluyor, bağ kuramıyorlar görüşüne katılıyor musunuz?

33. Expatlar birbirine destek oluyor mu? Nasıl bir mekanizma var biraz anlatır mısınız?

34. Başka bir ülkede uluslararası okulda öğretmenlik yaptınız mı? Evet ise bu okul ile karşılaştırabilir misiniz?

SORU 8

35. Bu okulu siz özellikle mi tercih ettiniz? Evet ise neden burası ve neden İngilizce?

36. Çocuklarınız daha öne ulusal okula mı gitti uluslararası mı? -Farklardan bahseder misiniz?

37. Çocuklarınızın ulusal okula gitmesini tercih eder miydiniz? Neden?

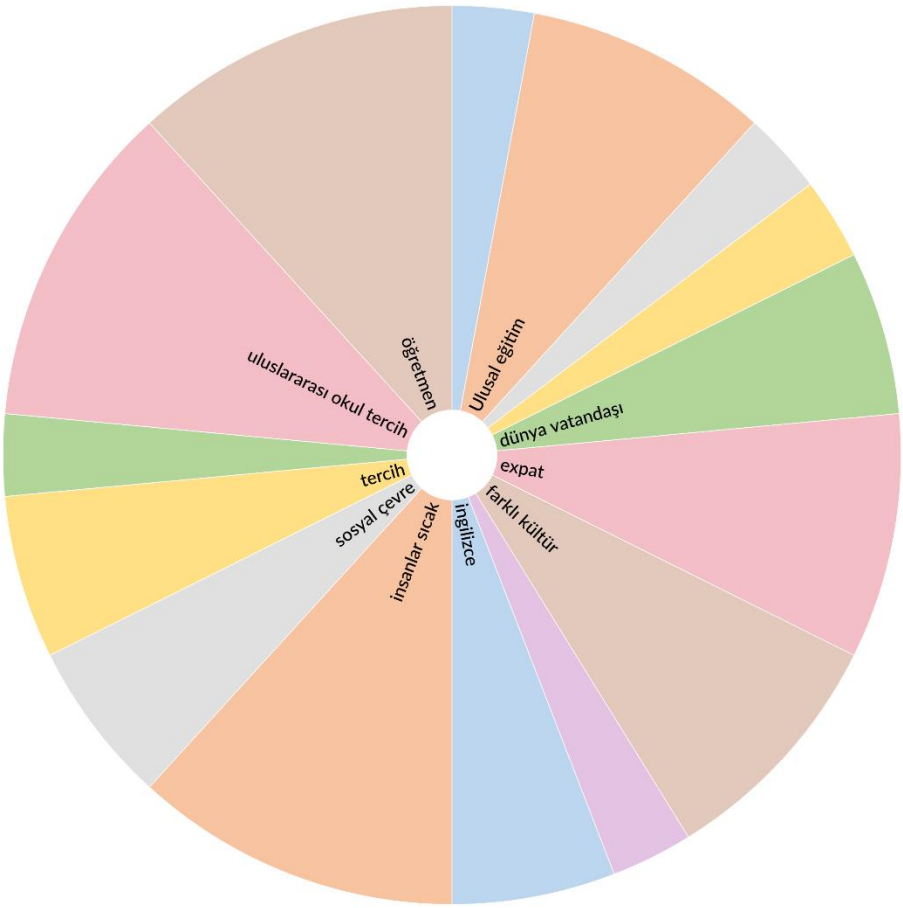
38. Uluslararası okulların ulus üstü mekanlar olduğunu düşünüyor musunuz?

39. Uluslararası okulların gerçekten ulus üstü olduğunu düşünüyor musunuz?

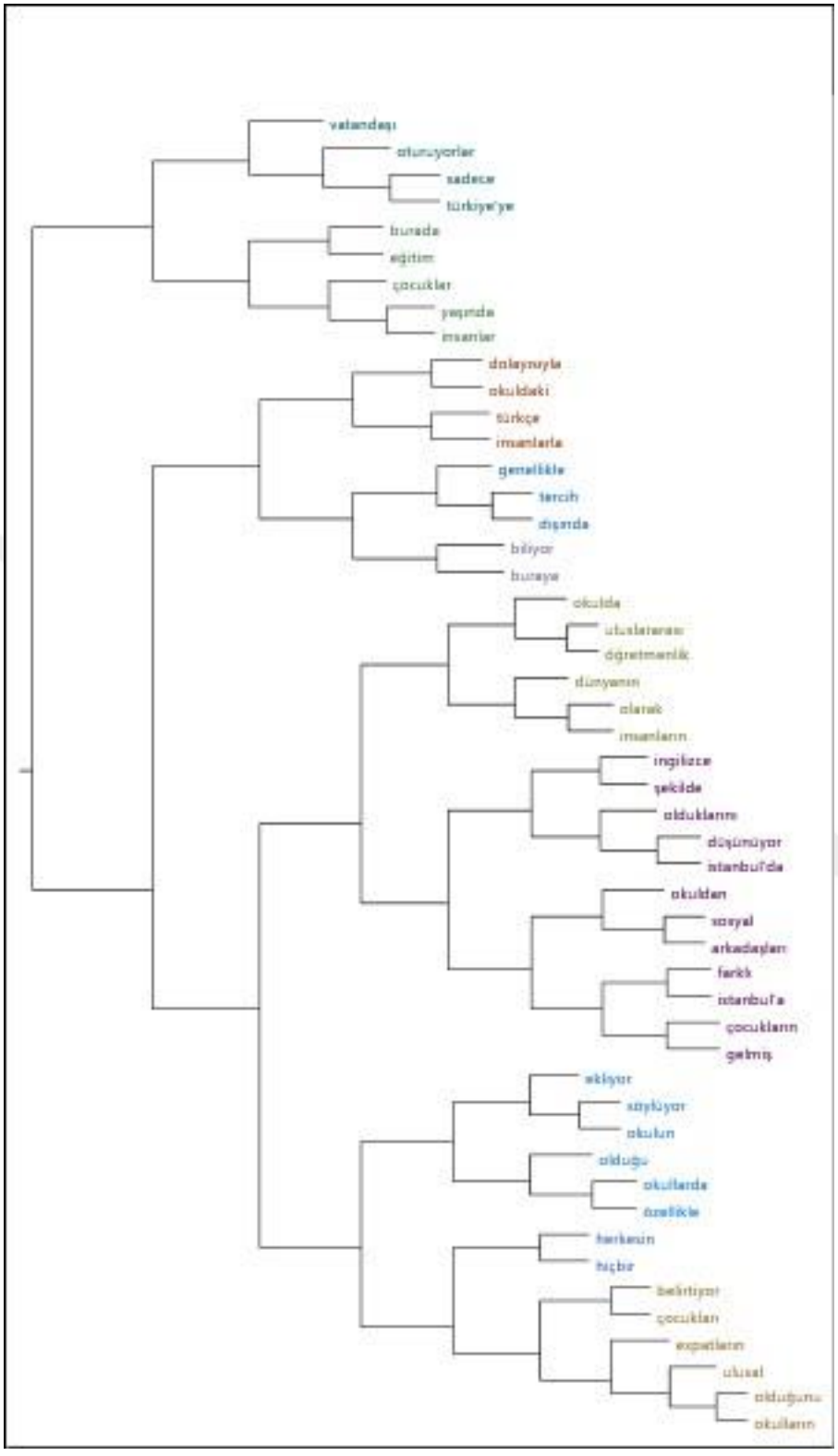
40. Çocukların uluslararası okulda olmalarının en iyi/en kötü tarafı nelerdir?

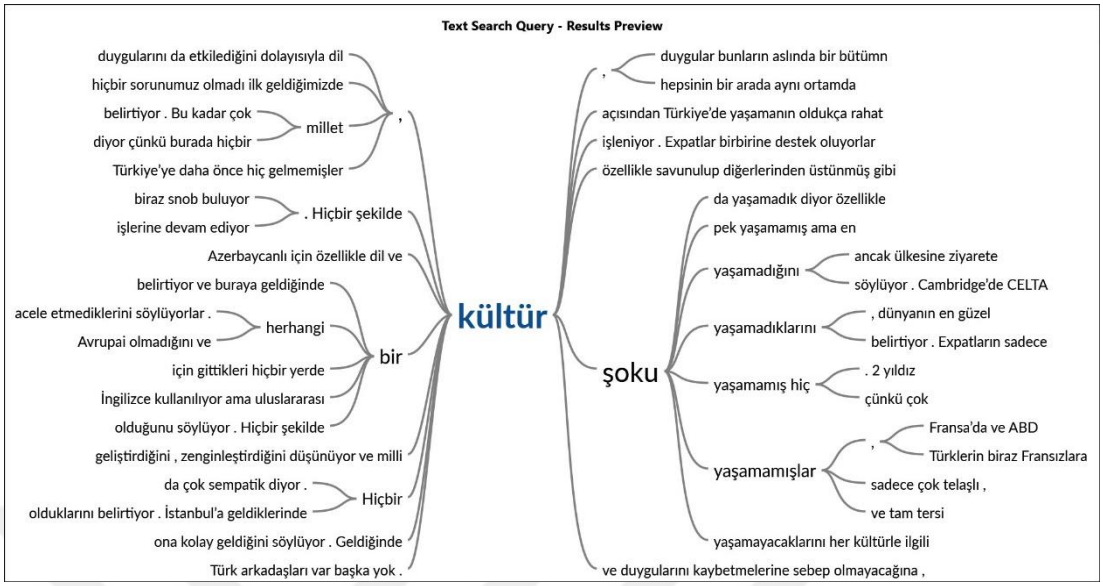
EK 2

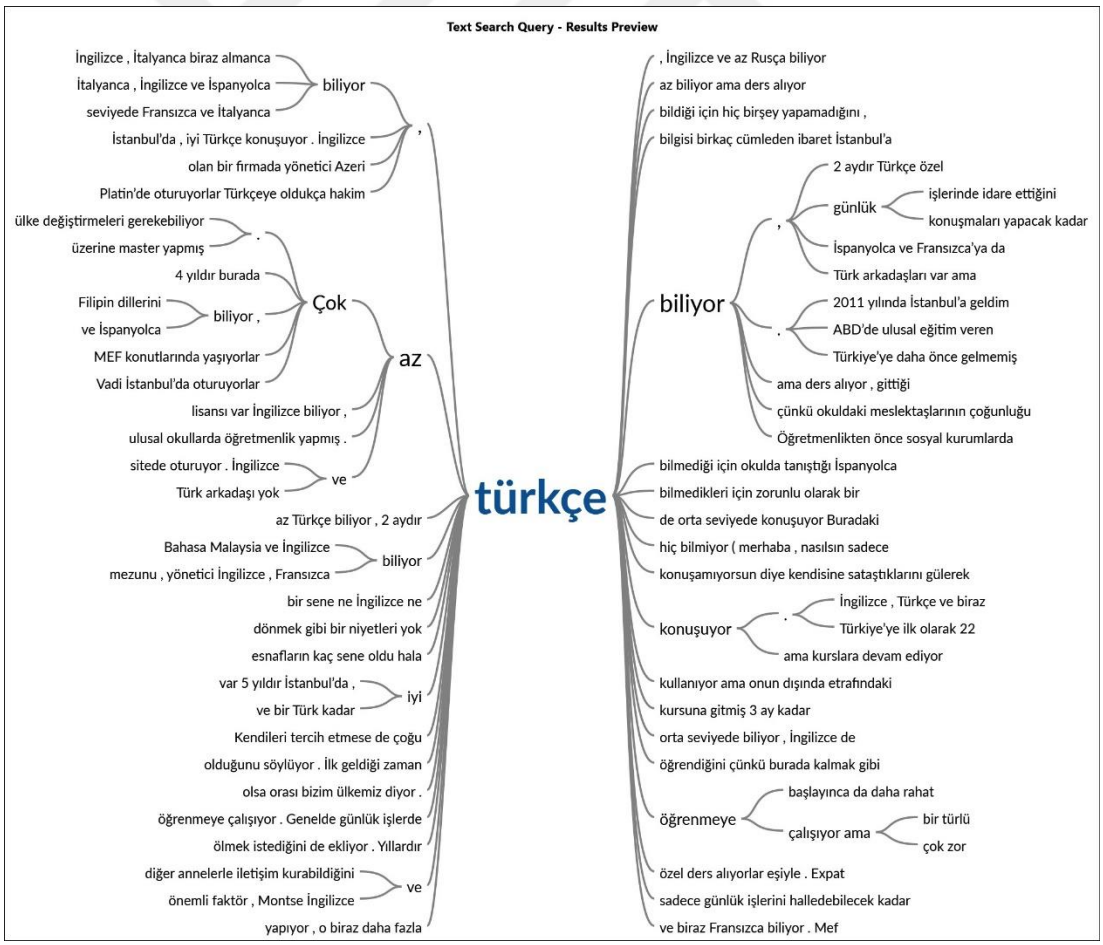
NVİVO ANALİZ SONUÇLARI

Word	Length	Count	Weighted Percentage (%)
olduğunu	8	234	1,59
uluslararası	12	166	1,13
söylüyor	8	117	0,79
çocukların	10	100	0,68
belirtiyor	10	99	0,67
olarak	6	96	0,65
burada	6	83	0,56
okullarda	9	82	0,56
eğitim	6	66	0,45
ulusal	6	60	0,41
ingilizce	9	59	0,40
farklı	6	58	0,39
olduğu	6	58	0,39
çocuklar	8	52	0,35
özellikle	9	52	0,35
olduklarını	11	49	0,33
okulda	6	46	0,31
sosyal	6	38	0,26
öğretmenlik	11	37	0,25
şekilde	7	36	0,24
ekliyor	7	34	0,23
okulun	6	34	0,23
vatandaşı	9	34	0,23
tercih	6	33	0,22
türkçe	6	33	0,22
yaşında	7	32	0,22
biliyor	7	30	0,20
dünyanın	8	30	0,20
genellikle	10	29	0,20
insanlarla	10	29	0,20
okulların	9	29	0,20
çocukları	9	29	0,20
herkesin	8	28	0,19
dolayısıyla	11	27	0,18
düşünüyor	9	27	0,18
expatların	10	27	0,18
istanbul'a	10	27	0,18
istanbul'da	11	27	0,18
dışında	7	26	0,18

vatandaşı
oturuyorlar
sadece
türkiye'ye
burada
eğitim
çocuklar
yaşında
insanlar
dolayısıyla
okuldaki
türkçe
insanlarla
genellikle
tercih
dışında
bilyor
buraya
okulda
uluslararası
öğretmenlik
dünyanın
olarak
insanların
ingilizce
şekilde
olduklarını
düşünüyor
istanbul'da
okulları
sosyal
arkadaşları
farklı
istanbul'a
çocukların
gelmiş
alıyor
söylüyor
okulun
olduğu
okullarda
özellikle
herkesin
hiçbir
belirtiyor
çocukları
eşyalarını
ulusal
olduğunu
okulların

Text Search Query - Results Preview
kültür
duygularını da etkilediğini dolayısıyla dil
hiçbir sorunumuz olmadı ilk geldiğimizde
belirtiyor . Bu kadar çok
millet
diyor çünkü burada hiçbir
Türkiye'ye daha önce hiç gelmemişler
biraz snob buluyor
. Hiçbir şekilde
işlerine devam ediyor
Azerbaycanlı için özellikle dil ve
belirtiyor ve buraya geldiğinde
acele etmediklerini söylüyorlar .
herhangi
Avrupai olmadığını ve
için gittikleri hiçbir yerde
bir
İngilizce kullanılıyor ama uluslararası
olduğunu söylüyor . Hiçbir şekilde
geliştirdiğini , zenginleştirdiğini düşünüyor ve milli
da çok sempatik diyor .
Hiçbir
olduklarını belirtiyor . İstanbul'a geldiklerinde
ona kolay geldiğini söylüyor . Geldiğinde
Türk arkadaşları var başka yok .
duygular bunların aslında bir bütümn
hepsinin bir arada aynı ortamda
açısından Türkiye'de yaşamanın oldukça rahat
işleniyor . Expatlar birbirine destek oluyorlar
özellikle savunulup diğerlerinden üstünmüş gibi
şoku
da yaşamadık diyor özellikle
pek yaşamamış ama en
yaşamadığını
ancak ülkesine ziyarete
söylüyor . Cambridge'de CELTA
yaşamadıklarını
, dünyanın en güzel
belirtiyor . Expatların sadece
yaşamamış hiç
. 2 yıldız
çünkü çok
yaşamamışlar
Fransa'da ve ABD
Türklerin biraz Fransızlara
sadece çok telaşlı ,
ve tam tersi
yaşamayacaklarını her kültürle ilgili
ve duygularını kaybetmelerine sebep olmayacağına ,

Text Search Query - Results Preview
türkçe
İngilizce , İtalyanca biraz almanca
İtalyanca , İngilizce ve İspanyolca
biliyor
seviyede Fransızca ve İtalyanca
İstanbul'da , iyi Türkçe konuşuyor . İngilizce
olan bir firmada yönetici Azeri
Platin'de oturuyorlar Türkçeye oldukça hakim
ülke değiştirmeleri gerekebiliyor
.
üzerine master yapmış
4 yıldır burada
Filipin dillerini
biliyor ,
Çok
ve İspanyolca
MEF konutlarında yaşıyorlar
Vadi İstanbul'da oturuyorlar
az
lisansı var İngilizce biliyor ,
ulusal okullarda öğretmenlik yapmış .
sitede oturuyor . İngilizce
ve
Türk arkadaşı yok
az Türkçe biliyor , 2 aydır
Bahasa Malaysia ve İngilizce
biliyor
mezunu , yönetici İngilizce , Fransızca
bir sene ne İngilizce ne
dönmek gibi bir niyetleri yok
esnafların kaç sene oldu hala
var 5 yıldır İstanbul'da ,
iyi
ve bir Türk kadar
Kendileri tercih etmese de çoğu
olduğunu söylüyor . İlk geldiği zaman
olsa orası bizim ülkemiz diyor .
öğrenmeye çalışıyor . Genelde günlük işlerde
ölmek istediğini de ekliyor . Yıllardır
diğer annelerle iletişim kurabildiğini
ve
önemli faktör , Montse İngilizce
yapıyor , o biraz daha fazla
, İngilizce ve az Rusça biliyor
az biliyor ama ders alıyor
bildiği için hiç birşey yapamadığını ,
bilgisi birkaç cümleden ibaret İstanbul'a
biliyor
2 aydır Türkçe özel
günlük
işlerinde idare ettiğini
konuşmaları yapacak kadar
İspanyolca ve Fransızca'ya da
Türk arkadaşları var ama
2011 yılında İstanbul'a geldim
ABD'de ulusal eğitim veren
Türkiye'ye daha önce gelmemiş
ama ders alıyor , gittiği
çünkü okuldaki meslektaşlarının çoğunluğu
Öğretmenlikten önce sosyal kurumlarda
bilmediği için okulda tanıştığı İspanyolca
bilmedikleri için zorunlu olarak bir
de orta seviyede konuşuyor Buradaki
hiç bilmiyor (merhaba , nasılsın sadece
konuşamıyorsun diye kendisine sataştıklarını gülerek
konuşuyor
İngilizce , Türkçe ve biraz
Türkiye'ye ilk olarak 22
ama kurslara devam ediyor
kullanıyor ama onun dışında etrafındaki
kursuna gitmiş 3 ay kadar
orta seviyede biliyor , İngilizce de
öğrendiğini çünkü burada kalmak gibi
öğrenmeye
başlayınca da daha rahat
çalışıyor ama
bir türlü
çok zor
özel ders alıyorlar eşiyle . Expat
sadece günlük işlerini halledebilecek kadar
ve biraz Fransızca biliyor . Mef

Text Search Query - Results Preview
expat
babasının yanına giderek onlara bakacakmış
orada tanışıp arkadaş olduklarını
sonrası aktiviteleriyle vakit geçirdiklerini
belirtiyor
bitirene kadar burada olacağını ekliyor
Bu kararı aldıklarına da memnunlar
daha " tecrübeli " kişiler yardımcı oluyor
destekliyorlar ve anadilde aktiviteler yaptırıyorlar
bu şekilde eğitim alabilseler
dolayısıyla bu iş harika
diyor
edindikleri tanışıklıklardan ibaret olduğunu söylüyorlar
oturup belirli yerlerde yaşamımızı sürdürüyoruz
sinema , müze , İstanbul gezileri yapıyorlar
bir tutum da kazandıklarını
daha yabancı gibi hissedebileceğini
güzel bir şey olduğunu
hem de arkadaşlıklar edindiklerini
için ortak paydalarda buluştuklarını
vatandaşı olarak yetiştiklerine inandıklarını
söylüyor
şekilde uluslararası öğretmenlik macerası başlamış
Türkçe özel ders alıyorlar eşiyle
yok artık ülkelerine gitmek istiyorlar
zaman kendi tercihleri olduğunu anlatıyor
arkadaşlık kurduklarını belirtiyor . Yabancı öğretmenler
bir ortam yaratıldığını söylüyor . Özellikle
bulunmuşlar Ulus'da bir sitede oturuyorlar
çevre edindiklerini ve çocuklar büyüdükçe
dünyanın her yerinden arkadaşlıklar kuruyoruz
eğitim felsefesinin parçası olması dolayısıyla
expatlardan facebook ve " internations " gibi
gidiyorlarmış . Özellikle çalışmayan anneler için (
girdiğini anlatıyor . Facebook üzerinden olan
keyifli bir şey olduğunu söylüyor
küçükken anneler için (özellikle çalışmayan
tenis oynamaya gidiyor . Kendisini artık
Uluslararası okulda öğrenci olmanın ve
ve yetişlin çocukları olan bir
) okulun tamamen bir sosyalleşme mekanı
arkadaşından örnek veriyor ve bir
çocukların dilinden daha iyi anlıyorlar
eşleri için) okulun çok büyük
gruplarından bahsediyor ama bunları genelde
hayatı
eşlerin hayatlarını da çok
ve çocukların okullarındaki veliler
yaşayanların aslında bukalemun gibi
hayatına daha yeni başladıklarını ama
hayatını ve uluslararası öğretmenliğin harika
hayatının
bazen iniş çıkışlı olmakla
daha zorlaştığını , çocuklar daha
harika bir şey olduğunu ,
insana
çok şey kattığını ,
hem maddi hem
onlara çok büyük avantajlar
sürekli yenilik ve heyecanla
yenilikler ve sürprizlerle dolu
yeniliklerle dolu olduğunu , bir
zorlukları olmasının yanı sıra
olarak değerlendirmediğini , çok uzun zamandır
olduğunuz zaman arkadaşlıkların daha samimi
olmanın tek
kötü tarafının ayrılıklar
zor tarafı sürekli
öğretmenler için uluslararası okulların sosyal
sayfaları
hakkında bilgisi yok sadece
üzerinden sosyalleşmiyor ama bu
sayfalarına hiç bakmıyor ve bilmiyor .
siteleri üzerinden buluşanlar olduğunu duyuyor
web
sayfaalrına kendisi de eşi
sayfalarına hiç
bakmadığını facebook
bakmıyor
, okul
. Okuldan
bakmıyorlar . Kiliseye
sayfalarını hiç bilmiyor ve